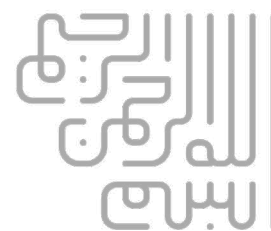

اصول سیاستگذاری برای گروه‌های جهادی پراساسی اندیشه امام راحل و امام شهید انقلاب اسلامی

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۵/۳۱
Publish Date : 2026/08/22

عنوان: اصول سیاستگذاری برای گروه‌های جهادی براساس اندیشه امام راحل و امام شهید انقلاب اسلامی

تهیه و تدوین (Author): محسن ردادی

واژه‌های کلیدی: جهاد سازندگی، گروه‌های جهادی، اندیشه امامین انقلاب اسلامی

ناشر: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

DOI: <https://doi.org/10.22034/mrc.report.21791>

Permanent Link: https://report.mrc.ir/article_11827.html

Publisher : Islamic Parliament Research Center of Iran

عنوان: اصول سیاستگذاری برای گروه‌های جهادی براساس اندیشه امام راحل و امام شهید انقلاب اسلامی

نوع گزارش: طرح / لایحه □، نظارتی □، راهبردی ■، پیش نویس قانونی □
نام دفتر: مطالعات اجتماعی (گروه توسعه تعاون، مشارکت مردمی و سرمایه اجتماعی)
مدیر مطالعه: محمدتقی ضرغام افشار
اظهار نظر کنندگان: حسنعلی سیاحی زاده (دفتر مطالعات فرهنگ و آموزش)، اسماعیل نوده فراهانی (دفتر مطالعات بنیادین حکمرانی)، خیراله خیری اصل (دفتر مطالعات سیاسی)
ناظر علمی: ریحانه رحمانی پور
ناظران علمی خارج از مرکز: میثم مهدیار (هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)، ناصر ترابی (مدیر اندیشکده مطالعات جهادی)، سیدعلی حسینی (فعال جهادی)
گرافیک و صفحه آرایی: سمیرا صادقی عسکری
ویراستار ادبی: سیده مرضیه موسوی راد
تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۴/۱۰/۰۱

فهرست مطالب

۷.....	چکیده.....
۸.....	خلاصه مدیریتی.....
۱۱.....	۱. مقدمه.....
۱۵.....	۲. پیشینه پژوهش.....
۱۵.....	۲-۱. سوابق مطالعاتی در مرکز.....
۱۶.....	۲-۲. سوابق تقنینی به همراه آسیب شناسی.....
۱۷.....	۳. ماهیت جهاد سازندگی.....
۱۸.....	۳-۱. مردم بنیان.....
۱۹.....	۳-۲. قانونمند و عاقلانه.....
۱۹.....	۳-۳. سازگار با کمبود و سختی.....
۲۰.....	۳-۴. خلاقانه.....
۲۰.....	۳-۵. برادرانه.....
۲۱.....	۳-۶. انقلابی و رزمنده.....
۲۲.....	۴. اهداف.....
۲۲.....	۴-۱. خدمتگزاری به مستضعفین.....
۲۲.....	۴-۲. خودسازی جهادگران.....
۲۳.....	۴-۳. تلاش برای تربیت معنوی مردم.....
۲۳.....	۴-۴. فراهم کردن زمینه مشارکت عموم مردم.....
۲۴.....	۵. شرایط و الزامات.....
۲۴.....	۵-۱. حفظ نظم و عدم اختلال در امور اداری کشور.....
۲۵.....	۵-۲. نظارت روحانیون و مردم.....
۲۵.....	۶. کارکردها.....
۲۵.....	۶-۱. انگیزه بخشی و ایجاد حس ارزشمندی به محرومان.....
۲۶.....	۶-۲. افزایش مسئولیت پذیری و حس تعاون انقلابی.....
۲۶.....	۶-۳. امید آفرینی.....
۲۶.....	۶-۴. آگاهی از وضع مستضعفین.....
۲۷.....	۷. سیاست ها و خط مشی ها.....
۲۹.....	۸. جمع بندی و نتیجه گیری.....
۳۶.....	۹. پیوست.....
۶۰.....	منابع و مأخذ.....

فهرست جداول

جدول ۱. پیشینه پژوهشی.....	۱۵
جدول ۲. پیشینه تقنینی.....	۱۶
جدول ۳. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل مردم‌بنیان بودن.....	۱۸
جدول ۴. دلالت سیاستی مرتبط با اصل عقلانیت جهادی.....	۱۹
جدول ۵. دلالت سیاستی مرتبط با اصل سازگاری با کمبودها.....	۲۰
جدول ۶. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل مبتکر بودن.....	۲۰
جدول ۷. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل برقراری احساس برادری.....	۲۰
جدول ۸. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل انقلابی و رزمنده بودن.....	۲۱
جدول ۹. دلالت سیاستی مرتبط با اصل خدمتگذاری به مستضعفین.....	۲۲
جدول ۱۰. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل خودسازی جهادگران.....	۲۳
جدول ۱۱. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل لزوم تربیت معنوی مردم.....	۲۳
جدول ۱۲. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل فراهم کردن زمینه مشارکت مردمی.....	۲۴
جدول ۱۳. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل حفظ نظم و عدم اختلال.....	۲۴
جدول ۱۴. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل نظارت مردم و روحانیون.....	۲۵
جدول ۱۵. پیشنهاد توصیه سیاستی.....	۳۳
جدول ۱ پیوست. کدهای استخراج‌شده در فرایند تحقیق.....	۳۶

فهرست شکل‌ها

شکل ۱. منظومه فکری امامین انقلاب اسلامی و اصول سیاستگذاری برای گروه‌های جهادی.....	۱۰
شکل ۲. عناصر ماهیتی جهاد سازندگی در اندیشه امامین انقلاب اسلامی.....	۲۱
شکل ۳. کارکردهای گروه‌های جهادی.....	۲۷
شکل ۴. اصول استخراج‌شده از اندیشه امامین انقلاب اسلامی برای حکمرانی گروه‌های جهادی.....	۳۱

اصول سیاستگذاری برای گروه‌های جهادی براساس اندیشه امام راحل و امام شهید انقلاب اسلامی

چکیده

از نظر امامین انقلاب اسلامی، جهاد سازندگی با برخی مؤلفه‌ها از سایر گروه‌های اجتماعی مانند مردم‌بنیان بودن، قانونمندی، سازگاری با کمبودها و سختی‌ها، دارای روحیه ابتکار و نوآوری، اتکا به احساس اخوت و برادری اجتماعی و حفظ هویت انقلابی و استکبارستیزی متمایز می‌شود. تحلیل اهداف جهاد سازندگی در اندیشه امامین انقلاب اسلامی نشان می‌دهد که مأموریت آن فراتر از محرومیت‌زدایی صرف است. خدمت به مستضعفان، خودسازی و تعالی معنوی جهادگران، تربیت معنوی جامعه و فراهم کردن زمینه مشارکت گسترده اقشار مختلف مردم در سازندگی کشور از مهم‌ترین اهداف آن به شمار می‌روند. تحقق این اهداف، مستلزم رعایت الزاماتی همچون حفظ نظم و قانون در فعالیت‌های جهادی و نظارت مردم و روحانیت بر عملکرد گروه‌های جهادی است.

در نهایت، یافته‌ها نشان می‌دهد که در اندیشه امامین انقلاب اسلامی، کارکردهای جهاد سازندگی تنها به عمران و خدمات فنی محدود نمی‌شود، بلکه شامل تقویت امید اجتماعی، ایجاد حس ارزشمندی در میان محرومان، افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی در میان جوانان و ایجاد پیوند میان نخبگان و واقعیت‌های زندگی طبقات فرودست است. بر این اساس، سیاستگذاری برای گروه‌های جهادی باید به گونه‌ای طراحی شود که ضمن حفظ ماهیت مردمی و انقلابی این حرکت، بستر مشارکت اجتماعی، نوآوری و اثرگذاری پایدار آن در توسعه کشور را تقویت کند.

خلاصه مدیریتی

شرح / بیان مسئله

گروه‌های جهادی از جمله ظرفیت‌های انقلاب اسلامی هستند که نقش مهمی در افزایش سرمایه اجتماعی و محرومیت زدایی دارند. در این گزارش تلاش می‌شود با استفاده از اندیشه امامین انقلاب اسلامی اصول مدیریت و راهبری این ساختار انقلابی صورت‌بندی شود.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

از منظر امامین انقلاب اسلامی ماهیت، اهداف، کارکردها و الزامات گروه‌های جهادی به این شرح هستند:

ماهیت:

- مردم‌بنیان و نه دولتی - پروژه‌ای،
- انقلابی، استکبارستیز و استثمارستیز،
- قانونمند، قانونمند و عاقلانه، در عین ضدبوروکراسی بودن،
- مبتکر بودن،
- مبتنی بر احساس برادری.

اهداف:

- محرومیت زدایی و خدمت به مستضعفان،
- خودسازی و تعالی معنوی جهادگران،
- تربیت معنوی جامعه و گسترش روحیه مشارکت،
- تحکیم پیوند مردم و حاکمیت.

کارکردها:

- انگیزه‌بخشی و ایجاد حس ارزشمند بودن به محرومان.

الزامات:

- حفظ مردمی بودن در کنار چارچوب‌مندی نهادی،
- تحت نظارت روحانیون و مردم،
- افزایش مسئولیت‌پذیری،
- امیدآفرینی،
- آگاهی دادن از وضعیت مستضعفین.

براساس اندیشه امامین انقلاب اسلامی، می‌توان اصول زیر را برای مدیریت و سیاستگذاری گروه‌های جهادی استخراج کرد:

۱. **اصل اولویت رشد معنوی بر سازندگی:** هر نوع سیاستگذاری در ارتباط با گروه‌های جهادی باید با اولویت دادن به رشد معنوی جهادگران و توانمندسازی محرومان انجام شود و کارهای عمرانی در اولویت‌های بعدی هستند.

۲. **اصل استقلال:** استقلال گروه‌های جهادی باید حفظ شود و این گروه‌ها تا حد ممکن از دخالت دولت و بسیج سازندگی مصون باشند. این نهادها صرفاً اجازه دارند که از گروه‌های جهادی حمایت کنند، نه اینکه گروه‌های جهادی را کنترل و منظم کنند. بسیج سازندگی در چارچوب دستور رهبر معظم انقلاب اسلامی به متشکل کردن جوانان داوطلب و تشکیل گروه‌های جهادی بپردازد و هر کدام از گروه‌های جهادی که تمایل داشتند داوطلبانه تحت حمایت و زیر نظر بسیج سازندگی قرار بگیرند.

۳. **اصل حفظ هویت ارزشی:** گروه‌های جهادی هویتی انقلابی دارند و هرگز نباید شبیه به سازمان‌های خیریه و نهادهای توانمندسازی سکولار رایج در غرب شوند، بلکه باید براساس الگو و ارزش‌های احسن انقلاب اسلامی مدیریت شوند. اصول و ارزش‌های انقلاب اسلامی و سیره جهادگران صدر انقلاب، منبع مهم هویتی برای گروه‌های جهادی است.

۴. **اصل حفظ روحیه جهادی:** حفظ روحیه جهادی و انقلابی این گروه‌ها باید در اولویت قرار بگیرد و به این منظور باید جهادگران تکریم شوند و به هیچ عنوان نباید اجازه داد نظام اداره این گروه‌ها با پول و امتیازهای مدیریتی و... آلوده شود. به علاوه از حاکمیت نظم بوروکراتیک بر گروه‌های جهادی باید جلوگیری شود.
۵. **اصل توجه به ظرفیت‌های محلی:** گروه‌های جهادی موظف شوند که از ظرفیت مردم محلی و بومی هر منطقه در تصمیم‌گیری، نیازسنجی، اقدام و مدیریت و ارزیابی پروژه‌های جهادی استفاده کنند.
۶. **اصل فراگیری:** گروه‌های جهادی فراگیر هستند و همه افراد اعم از حزب‌اللهی، بسیجی و عموم شهروندان می‌توانند در قالب گروه جهادی فعالیت کنند. حذف افراد غیربسیجی، یا بسیجی شمردن همه جهادگران مطلوب نیست.
۷. **اصل نظارت اثربخش:** به دلیل ساختار و هویت خاص گروه‌های جهادی، نباید از نظارت‌های معمول بوروکراتیک استفاده کرد. ابزارهای نظارتی برای گروه‌های جهادی ضروری هستند و این ابزارها باید با ماهیت مردم‌محور و غیراداری آنها تناسب داشته باشد.
۸. **اصل حمایت از جهادگران زن:** در اندیشه امامین انقلاب اسلامی، حضور زنان در فعالیت‌های جهادی تحسین شده است. در این زمینه مناسب است سیاستگذاری مناسبی انجام شود که زنان نیز بتوانند در اردوهای جهادی حضور بیشتری داشته باشند.
۹. **اصل مشارکت نخبگان در جهاد:** لازم است به گونه‌ای سیاستگذاری شود که تحصیل‌کردگان و نخبگان علمی در فعالیت‌های جهادی حضور بیشتری داشته باشند. حضور این افراد در خدمت مستقیم به مستضعفان باعث تکریم و اعتماد به نفس آنها می‌شود.
۱۰. **اصل بازخوردگیری از جهادگران برای سیاستگذاری:** رجوع به بازخوردهای گروه‌های جهادی برای سیاستگذاری یا اصلاح خط‌مشی‌ها می‌تواند باعث ارتقای نظام حکمرانی شود.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

الف) پیشنهادهای تقنینی

• تدوین قانون جامع «حمایت از فعالیت‌های جهادی»:

- تعریف حقوقی روشن از گروه‌های جهادی به عنوان نهادهای مردم‌پایه، داوطلبانه، انقلابی و غیرانتفاعی؛
 - تصریح جایگاه آنها به عنوان «حلقه میانی» در نظام حکمرانی؛
 - پیش‌بینی سازوکار ثبت، گزارش‌دهی و نظارت متناسب با ماهیت مردم‌پنیان، نه مشابه شرکت‌های پیمانکاری؛
 - گنجاندن اصول «مردم‌محوری، داوطلبی و غیر بوروکراتیک» در قانون.
- **ممنوعیت تبدیل گروه‌های جهادی به بازوی پیمانکاری صرف دستگاه‌ها:**
- الزام دستگاه‌ها به حفظ استقلال تشکیلاتی و هویتی این گروه‌ها در تعاملات مالی و پروژه‌ای؛
 - پیش‌بینی سازوکارهای تأمین مالی شفاف و پاسخ‌گو.
- **ایجاد ظرفیت‌های حمایتی (معافیت‌های مالیاتی، تسهیلات و یارانه تجهیزات) مشروط به شفافیت مالی و گزارش‌دهی عمومی:**
- تعریف الگوی «تأمین مالی ترکیبی» (حمایت دولت + کمک‌های مردمی + درآمدهای اجتماعی) با سقف و ضوابط مشخص.

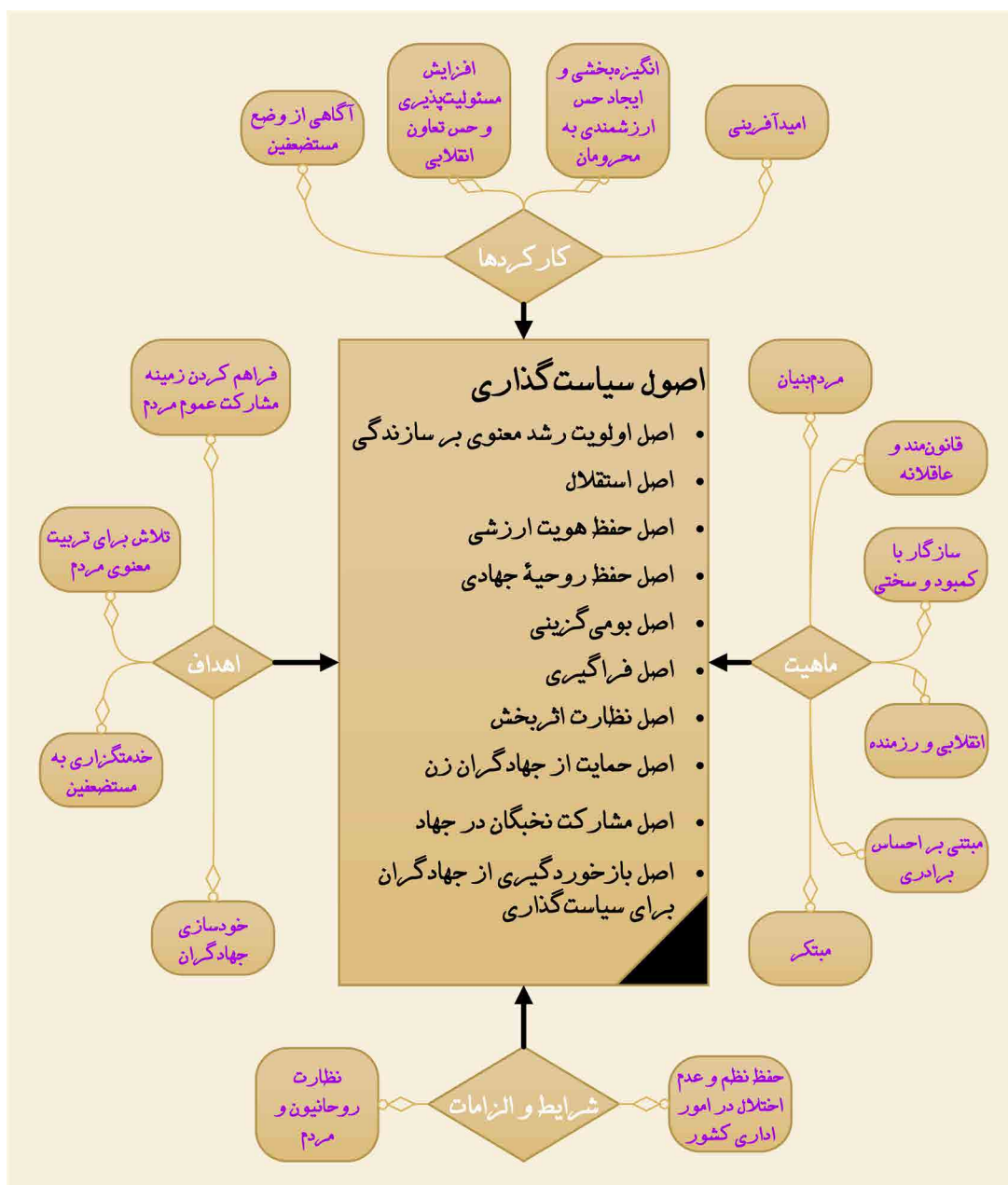
ب) پیشنهادهای اجرایی

- تدوین «سند ملی جهاد سازندگی در گام دوم انقلاب» با مشارکت نمایندگان گروه‌های جهادی، نهادهای حاکمیتی و صاحب‌نظران علوم اجتماعی؛
- تعیین نقش‌ها، نیازهای آموزشی، حمایت‌های فنی و سازوکار تعامل با دستگاه‌ها؛
- تعریف الگوی رسمی «نظارت مردم و روحانیت» بر عملکرد گروه‌ها (برای مثال هیئت‌های امنای محلی با حضور روحانی محل و نماینده مردم)؛
- استفاده از گزارش‌های مردمی و ارزیابی میدانی به عنوان مبنای تخصیص یا استمرار حمایت‌ها؛
- نهادسازی منعطف، نه سازمان‌سازی سنگین؛
- ایجاد واحدهای کوچک پشتیبانی در سطح ملی/استانی برای تسهیلگری (آموزش، حقوقی و فنی) بدون تبدیل شدن به سلسله‌مراتب دستوری؛
- پرهیز از ایجاد ساختارهای بزرگ که گروه‌های جهادی را در ادارات منحل می‌کند.

ج) پیشنهاد‌های سیاستی

- لحاظ کردن شاخص‌های تربیت نیروی انسانی، ارتقای سرمایه اجتماعی و امید اجتماعی در ارزیابی عملکرد؛ نه صرفاً شاخص‌های فیزیکی پروژه‌ها؛
- سیاست‌گذاری برای تمرکز هوشمند بر مناطق محروم و مسئله خیز، به نحوی که گروه‌های جهادی مکمل سیاست‌های رفاهی و توسعه‌ای دولت باشند، نه جایگزین ناقص آن؛
- صیانت از هویت غیرسیاسی - حزبی و جلوگیری از مصادره تبلیغاتی؛
- تدوین دستورالعمل‌های شفاف برای منع استفاده جناحی، انتخاباتی یا تبلیغاتی از نام و فعالیت این گروه‌ها؛
- ایجاد سازوکاری برای شکایت و رسیدگی به موارد تخلف.

شکل ۱. منظومه فکری امامین انقلاب اسلامی و اصول سیاست‌گذاری برای گروه‌های جهادی

۱. مقدمه

گروه‌های جهادی یکی از مهم‌ترین سازمان‌های مردم‌نهاد انقلابی هستند که می‌توانند در محرومیت‌زدایی نقش مهم و مؤثری داشته باشند. متأسفانه تاکنون از ظرفیت این ساختار ارزشمند به‌صورت حداقلی بهره برده شده؛ در حالی که توانمندی گروه‌های جهادی بسیار بیشتر از آن چیزی است که تاکنون شاهد آن بوده‌ایم.

گروه‌های جهادی در چهار دهه گذشته به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای خودجوش و مردمی جمهوری اسلامی ایران ظهور کرده‌اند؛ نهادهایی که ریشه در سنت‌های دینی، تجربه‌های تاریخی انقلاب اسلامی و آموزه‌های امام خمینی (ره) و امام شهید (ره) دارند. این گروه‌ها در آغاز، در متن جهاد سازندگی شکل گرفته و سپس با عنوان «گروه‌های جهادی مردمی» در عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی به فعالیت پرداخته‌اند. مأموریت اصلی آنها در این دوره، بر طرف کردن محرومیت‌ها، ایجاد پیوند میان مردم و حاکمیت و تحقق الگوهای عملی «خدمت‌رسانی انقلابی» بوده است. به این ترتیب، گروه‌های جهادی تلاش می‌کردند با بسیج مردم با انگیزه و داوطلب انقلابی، برای رفع محرومیت فعالیت کنند. با وجود گسترش کمی و افزایش نفوذ اجتماعی گروه‌های جهادی در سال‌های اخیر، نظام حکمرانی کشور هنوز به چارچوبی روشن و منسجم برای تنظیم‌گری، حمایت و هدایت این ظرفیت مردمی دست نیافته است. توسعه سریع تعداد گروه‌های جهادی، ورود آنها به حوزه‌های متنوعی همچون محرومیت‌زدایی، خدمات اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و امدادی و نیز افزایش تعامل آنها با دستگاه‌های اجرایی، مسائل جدیدی را پیش‌روی سیاستگذاران قرار داده است. ابهام در جایگاه حقوقی گروه‌های جهادی، نبود قانون جامع، تداخل وظایف با برخی نهادهای دولتی و عمومی، تفاوت رویکرد دستگاه‌های متولی در حمایت و نظارت و نیز نگرانی از بوروکراتیزه شدن یا از دست رفتن ماهیت مردمی این حرکت، از جمله چالش‌هایی است که ضرورت بازاندیشی در الگوی حکمرانی گروه‌های جهادی را آشکار می‌سازد. در چنین شرایطی، مسئله اصلی دیگر صرفاً توسعه فعالیت‌های جهادی نیست، بلکه چگونگی تنظیم رابطه دولت و گروه‌های جهادی، حفظ استقلال و هویت مردمی آنها و طراحی سازوکارهای مناسب حمایت و نظارت به یکی از مسائل مهم سیاستگذاری عمومی تبدیل شده است.

در این گزارش، مقصود از «گروه‌های جهادی» مجموعه‌های داوطلبانه، مردم‌پایه و غیرانتفاعی هستند که با الهام از سنت جهاد سازندگی و ارزش‌های انقلاب اسلامی، به فعالیت در حوزه‌های محرومیت‌زدایی، خدمات اجتماعی، فرهنگی و عمرانی می‌پردازند. اگرچه این گروه‌ها از برخی جهات با سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها)، خیریه‌ها یا سایر تشکلهای مردمی اشتراک دارند، اما در چند ویژگی از آنها متمایز می‌شوند:

نخست، برخورداری از هویت صریح دینی و انقلابی؛

دوم، اتکا به انگیزه‌های انقلابی اعضای داوطلب آن؛

سوم، پیوند تاریخی و هویتی با تجربه جهاد سازندگی؛

چهارم، تلقی خدمت‌رسانی به‌عنوان بخشی از فرایند خودسازی، جامعه‌سازی و پیشبرد آرمان‌های انقلاب اسلامی. از این‌رو، گروه‌های جهادی را نمی‌توان صرفاً یکی از انواع تشکلهای مدنی یا خیریه‌ای دانست، بلکه باید آنها را گونه‌ای متمایز از سازمان‌های اجتماعی در جمهوری اسلامی تلقی کرد که نیازمند الگوی سیاستی و حقوقی متناسب با ماهیت خاص خود هستند.

جهاد سازندگی یک نهاد نظام‌مند و با سابقه درخشان در جمهوری اسلامی بود که در سال ۱۳۷۹ تقریباً از بین رفت، اما گروه‌های جهادی که در دهه ۷۰ به‌صورت مستقل به فعالیت‌های جهادی می‌پرداختند، کم‌کم رشد کردند و امروز وارث جهاد سازندگی هستند. برای سیاستگذاری مناسب و کارآمد برای «گروه‌های جهادی» باید از تجربه «جهاد سازندگی» بهره برد.

با ورود جمهوری اسلامی به «گام دوم انقلاب اسلامی»، شرایط محیطی و انتظارات از گروه‌های جهادی به شکل قابل توجهی تغییر کرده است. در بیانیه گام دوم، رهبر شهید انقلاب اسلامی بر ضرورت «امیدآفرینی، خودسازی و جامعه‌پردازی» و نقش ویژه جوانان جهادی در پیشبرد اهداف انقلاب تأکید می‌کنند.

یکی از چالش‌های اصلی در سیاستگذاری حوزه گروه‌های جهادی آن است که بسیاری از تصمیمات تقنینی و اجرایی بدون توجه به مبانی فکری و فلسفه وجودی این نهاد اتخاذ می‌شود. در نتیجه، گاه سیاست‌ها با ماهیت واقعی گروه‌های جهادی ناسازگار می‌شوند و به جای تقویت ظرفیت‌های مردمی، به تمرکزگرایی، بوروکراتیزه شدن یا محدود شدن دامنه مشارکت اجتماعی می‌انجامند. از این رو، برای طراحی یک الگوی حکمرانی سازگار با اندیشه امامین انقلاب، لازم است ابتدا تصویری منسجم از ماهیت، اهداف و کارکردهای جهاد سازندگی استخراج شود. زیرا هر یک از این سطوح، دلالت‌های متفاوتی برای قانونگذاری، تنظیم‌گری و طراحی نهادهای پشتیبان ایجاد می‌کنند. بر همین اساس، گزارش حاضر تلاش می‌کند از توصیف اندیشه رهبران انقلاب فراتر رفته و آن را به اصول و پیشنهادها سیاستی قابل اجرا ترجمه کند.

مسئله گزارش حاضر این است که برای مدیریت گروه‌های جهادی چه اصول و ملاحظه‌هایی را باید در نظر گرفت؟ چگونه می‌توان با اتکای مستقیم به اندیشه‌های امام خمینی (ره) و رهبر شهید، چارچوبی سیاستی برای گروه‌های جهادی طراحی کرد که از یک سو، ماهیت مردمی، انقلابی و نوآورانه آنها را حفظ کند و از سوی دیگر، آنها را در قالب یک نظام شفاف، پاسخ‌گو و عدالت‌محور در ساخت حکمرانی جمهوری اسلامی نهادینه سازد؟ پاسخ به این پرسش مستلزم استخراج اصول راهبردی از گفتمان امامین انقلاب و ترجمه این اصول به سیاست‌ها و سازوکارهای مشخص تقنینی، اجرایی و نهادی است.

■ روش‌شناسی:

پژوهش حاضر با هدف استخراج اصول و سیاست‌های حاکم بر مدیریت و هدایت گروه‌های جهادی از منظر رهبران انقلاب اسلامی انجام شده است. با توجه به ماهیت مسئله که نیازمند درک عمیق از مفاهیم، ارزش‌ها و الگوهای رفتاری نهفته در متون و بیانات است، این پژوهش مبتنی بر رویکردی کیفی^۱ طراحی و اجرا شد. طراحی تحقیق به گونه‌ای صورت گرفته است که مسیر طی شده از گردآوری داده‌های خام تا تدوین دلالت‌های سیاستی، کاملاً شفاف، قابل ردیابی و نظام‌مند باشد و شواهد کافی برای تأیید اعتبار یافته‌ها در دسترس قرار گیرد.

● جامعه متنی و روش جمع‌آوری داده‌ها

داده‌های این پژوهش، شامل مجموعه بیانات، پیام‌ها، نامه‌ها و سخنرانی‌های رهبران انقلاب اسلامی (حضرت امام خمینی (ره) و رهبر شهید انقلاب اسلامی) است. با توجه به دامنه وسیع بیانات، از روش «نمونه‌گیری هدفمند»^۲ استفاده شد. معیار اصلی ورود متون به فرایند تحلیل، ارتباط مستقیم و صریح محتوا با پدیده «جهاد سازندگی»، «گروه‌های جهادی» و «محروریت‌زدایی مردمی» بود. بدین منظور، تمامی بیانات و سخنانی که منحصرأدر جمع جهادگران سازندگی ایراد شده بود، یا پیام‌های مکتوبی که مستقیماً خطاب به این گروه‌ها صادر گردیده بود و همچنین جملاتی که در آن موضوع جهاد سازندگی و گروه‌های جهادی مطرح شده بود، استخراج و به عنوان جامعه متنی پژوهش گزینش شدند. تمرکز بر این متون خاص، این اطمینان را ایجاد کرد که جملات و مفاهیم استخراج شده دقیقاً متناسب با موضوع تخصصی جهاد سازندگی بیان شده‌اند و از تعمیم‌های نابجای موضوعات نامرتبط به این حوزه به شدت جلوگیری شده است.

1. Qualitative Approach

2. Purposive Sampling

● روش تحلیل داده‌ها: تحلیل مضمون^۱

تحلیل مضمون یکی از روش‌های پایه‌ای، نظام‌مند و پرکاربرد در تحلیل کیفی است که برای شناسایی، تحلیل و گزارش الگوهای معنادار (مضامین) در درون یک مجموعه از داده‌های متنی به کار می‌رود. این روش، صرفاً به خلاصه‌سازی یا شمارش تقلیلی واژگان بسنده نمی‌کند، بلکه به پژوهشگر اجازه می‌دهد تا با تفسیر عمیق داده‌ها، ابعاد پنهان، ساختارهای معنایی و دلالت‌های راهبردی آن‌ها را در ارتباط با مسئله پژوهش کشف نماید [۵۰].

درواقع، تحلیل مضمون ابزاری انعطاف‌پذیر و در عین حال ساختاریافته است که از طریق یک فرایند رفت‌وبرگشتی مستمر میان داده‌های خام متنی و کدهای استخراج‌شده، امکان دسته‌بندی منطقی و خلق شبکه‌ای از مضامین را فراهم می‌سازد [۵۱]. در این پژوهش، به منظور حفظ انسجام تحلیلی و رعایت استانداردهای آکادمیک، از الگوی معتبر و شش مرحله‌ای براون و کلارک^۲ استفاده شده است؛ این مراحل شامل: آشنایی عمیق با داده‌ها، تولید کدهای اولیه، جستجوی مضامین، بازبینی و پالایش مضامین، تعریف و نام‌گذاری دقیق مضامین و در نهایت تدوین گزارش تحلیلی است [۵۰]. این چارچوب روش‌شناختی به پژوهشگر کمک می‌کند تا از سطح توصیف صرف فراتر رفته و به استنتاج‌های سیاستی مدون، قابل اجرا و مستند دست یابد.

● مراحل اجرایی پژوهش و فرایند تحلیل

به منظور استخراج دقیق سیاست‌ها و اصول مورد نظر رهبران انقلاب اسلامی، فرایند اجرای تحقیق با دقت علمی بالا و در پنج گام متوالی، نظام‌مند و مستند به شرح زیر انجام پذیرفت:

– گام اول: غوطه‌وری در داده‌ها و فهم بستر متن

در این مرحله، کلیه اسناد و متون گزینش‌شده چندین بار و با تمرکز بالا مورد مطالعه و بازخوانی قرار گرفت. هدف از این کار، دستیابی به یک درک جامع از فضای مفهومی، لحن کلام و بستر تاریخی بیانات بود. فهم این بستر و ملاحظات پیرامونی صدور بیانات، برای جلوگیری از تقلیل‌گرایی، پرهیز از تفسیر به رأی و درک نیت اصلی نهفته در پشت هر گزاره کاملاً ضروری است.

– گام دوم: استخراج دقیق جملات و فیش‌برداری نظام‌مند

پس از تسلط کامل بر بافتار متون، فرایند تقطیع داده‌ها آغاز شد. تمامی جملات، عبارات و گزاره‌هایی که حاوی بار معنایی مرتبط با ماهیت، اهداف، کارکردها، بایدها و نبایدها و الزامات گروه‌های جهادی بودند، به صورت دقیق و بدون هیچ‌گونه دخل و تصرفی استخراج شدند. در هنگام فیش‌برداری، صرفاً به کلمات کلیدی اکتفا نشد، بلکه به جایگاه ساختاری عامل‌ها (نظیر کنشگری جهادگران، جایگاه مستضعفان و ارتباط آن‌ها با نهادهای دولتی) در شبکه معنایی بیانات نیز توجه شد تا نقش‌های محول‌شده به هر یک در الگوی حکمرانی به درستی درک شود. هر یک از این گزاره‌ها در قالب «فیش‌های تحقیقاتی» مجزا و شماره‌دار ثبت گردید. شایان ذکر است که کلیه فیش‌های خام و اولیه مربوط به این تحقیق به صورت کاملاً منظم بایگانی شده‌اند و به عنوان مستندات پایه و متقن پژوهش، موجود و در هر زمان جهت ارائه، بررسی و راستی‌آزمایی قابل دسترسی هستند.

– گام سوم: کدگذاری اولیه و دسته‌بندی فیش‌ها

در این گام، فیش‌های تحقیقاتی استخراج‌شده مورد ارزیابی مجدد قرار گرفتند و به هر فیش، یک یا چند «کد توصیفی» که بازتاب‌دهنده ایده مرکزی و معنای اصلی آن جمله بود، اختصاص یافت. پس از کدگذاری تمامی فیش‌ها، با استفاده از منطق دسته‌بندی استقرایی، فیش‌ها و کدهایی که دارای قرابت معنایی و هم‌پوشانی مفهومی نزدیک به

1. Thematic Analysis

2. Braun and Clarke

یکدیگر بودند، در خوشه‌ها و دسته‌های مشخصی طبقه‌بندی شدند. این ساماندهی تحلیلی باعث شد تا حجم انبوه داده‌های متنی پراکنده، به واحدهای مفهومی منسجم و قابل مدیریت تبدیل شود. در این مرحله، مرزبندی دقیقی صورت گرفت تا تفاوت میان ماهیت درونی گروه‌های جهادی با کارکردهای تبعی آن‌ها مخدوش نگردد.

– گام چهارم: استخراج مضامین اصلی و شکل‌دهی به شبکه مضامین

پس از شکل‌گیری خوشه‌های اولیه، فرایند انتزاع مفهومی در دستور کار قرار گرفت. کدهای مشابه در قالب «مضامین فرعی» جمع شدند و سپس از ترکیب و تحلیل روابط معنایی میان مضامین فرعی، «مضامین اصلی» متبلور شدند. مضامینی نظیر «مردم‌بنیان بودن»، «سازگاری با کمبودها»، «بتکار و نوآوری»، «حفظ نظم و پرهیز از اختلال اداری» و «هویت انقلابی و رزمنده»، تماماً و مستقیماً حاصل این فرایند رفت‌وبرگشتی، نظام‌مند و دقیق میان داده‌های خرد (فیش‌ها) و مفاهیم کلان تحلیلی بودند.

– گام پنجم: استنتاج اصول و دلالت‌های سیاستی

استخراج مضامین پایان کار نبود، بلکه دقیقاً نقطه عزیمت برای تدوین بخش پایانی گزارش سیاستی به شمار می‌رفت. در این گام نهایی، با نگاهی کاربردی و مسأله‌محور، دلالت‌های عملیاتی هر مضمون برای نظام حکمرانی ارزیابی شد. به عبارت دیگر، مضامین نظری استخراج‌شده به اصول راهبردی و خط‌مشی‌های کاربردی ترجمه شدند تا بتوانند مبنای مستحکمی برای توصیه‌های تقنینی، اجرایی و نهادی (مانند لزوم حفظ استقلال گروه‌ها، عدم تمرکز دولتی، و طراحی ساختار نظارت هدایتی) در انتهای گزارش قرار گیرند. مراحل مختلف اجرای پژوهش به همراه کدهای استخراج‌شده در جدول پیوست قابل مشاهده است.

● اعتبار، روایی و پایایی پژوهش

در پژوهش‌های کیفی و تحلیل سیاست، برای سنجش استحکام علمی و اتقان تحقیق، به جای مفاهیم کمی سنتی (روایی و پایایی)، از معیارهای «قابلیت اعتماد»^۱ مبتنی بر چارچوب شناخته‌شده لینکلن و گوبا^۲ استفاده می‌شود [۵۲]. در این راستا، برای تضمین کیفیت تحقیق و متقاعدکنندگی روش شناختی، تمهیدات زیر به کار گرفته شد:

۱) **اعتبارپذیری:**^۳ برای اطمینان از صحت یافته‌ها و انطباق کامل آن‌ها با واقعیت کلام رهبران انقلاب، از استراتژی «درگیری طولانی مدت با داده‌ها» استفاده شد. تحلیل‌ها در طول فرایند کدگذاری بارها بازبینی شدند تا اطمینان حاصل شود که مضامین استخراج‌شده، صرفاً بازتاب‌دهنده متون اصلی هستند و پیش‌فرض‌های نظری نامرتبط در تخصیص کدهای سیاستی دخالتی نداشته‌اند.

۲) **انتقال‌پذیری:**^۴ با ارائه توصیف غنی و تشریح دقیق بافتار نهادی و کارکردهای گروه‌های جهادی در متن گزارش، زمینه لازم برای فهم دقیق شرایط و در نتیجه تعمیم‌پذیری منطقی این سیاست‌ها به سایر حوزه‌های نهادهای مدنی و حکمرانی فراهم گردید.

۳) **بازبینی یافته‌ها توسط متخصصان:**^۵ به منظور افزایش اعتبار و اطمینان‌پذیری، یافته‌ها، مضامین استخراج‌شده و تفسیرهای اولیه پژوهش در اختیار تعدادی از متخصصان و صاحب‌نظران مرتبط با موضوع جهادی قرار گرفت و از آنان درباره میزان انطباق مضامین با داده‌های پژوهش، کفایت تفسیرها و انسجام روابط میان مضامین نظرخواهی شد. بازخوردهای دریافت‌شده به صورت نظام‌مند بررسی و در مواردی که دیدگاه متخصصان با شواهد

1. Trustworthiness
2. Lincoln & Guba
3. Credibility
4. Transferability
5. Expert Review

موجود در داده‌ها سازگار بود، در بازنگری مضامین، مرزبندی مفهومی آنها و تفسیر یافته‌ها اعمال شد.

۴. **قابلیت اطمینان^۱ و تأییدپذیری^۲**: مستحکم‌ترین ابزار برای تضمین این دو معیار حیاتی در پژوهش حاضر، ایجاد یک مسیر کاملاً شفاف بوده است. تمامی مراحل انجام کار (از فرایند انتخاب متون، نحوه تقطیع دقیق جملات، ایجاد فیش‌های طبقه‌بندی شده، تا نحوه رسیدن به کدهای اولیه و شبکه مضامین نهایی) به صورت کامل و مکتوب مستندسازی شده است. در دسترس بودن تمامی فیش‌های تحقیقاتی خام و جداول کدگذاری، این امکان را به هر ارزیاب مستقلی می‌دهد که فرایند تحقیق را از ابتدا تا انتها ردیابی کرده و شفافیت و صحت استنتاج‌های سیاستی را تصدیق نماید. این سطح از مستندسازی، پایایی و روایی فرایند تحقیق را به طور کامل تضمین می‌نماید.

۲. پیشینه پژوهش

۲-۱. سوابق مطالعاتی در مرکز

در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، مطالعات درباره فعالیت‌های جهادی سابقه‌ای دیرینه دارد و از دهه ۱۳۷۰ تاکنون، گزارش‌های متعددی در این زمینه تهیه شده است. این گزارش‌ها در سه دهه گذشته، تلاش کرده‌اند تا ابعاد مختلف حرکت‌های جهادی را واکاوی کنند. دغدغه اصلی اغلب این پژوهش‌ها این بوده که چگونه می‌توان الگوی مناسبی برای ساماندهی گروه‌های جهادی ارائه داد که ضمن هماهنگی با سیاست‌ها و برنامه‌های دولت، از استقلال و ماهیت مردمی این فعالیت‌ها محافظت شود و روحیه خودجوش و داوطلبانه آنها حفظ گردد.

جدول ۱. پیشینه پژوهشی

ردیف	عنوان گزارش	سال انتشار	شماره مسلسل	نام دفتر / سازمان / نهاد	توضیحات
۱	گزارش کارشناسی پیرامون طرح ادغام وزارتین جهاد سازندگی و کشاورزی [۱]	۱۳۷۵	۱۵۰۹	مطالعات حقوقی	این گزارش‌ها به بیان ضرورت ادغام دو وزارتخانه جهاد سازندگی و کشاورزی می‌پردازد. به نظر نویسندگان، این ادغام از نظر مدیریت منابع و صرفه‌جویی کمک بزرگی به دولت خواهد بود. این گزارش‌ها در تأیید روند ادغام جهاد سازندگی در وزارت کشاورزی احتمالاً نقش داشتند.
۲	ضرورت ادغام وزارتخانه‌های کشاورزی و جهاد سازندگی [۲]	۱۳۷۹	۵۷۸۹	مطالعات زیربنایی	
۳	بازنگری در نظام مدیریت و سیاستگذاری توسعه روستایی، مبتنی بر ویژگی‌ها و تجارب جهاد سازندگی [۳]	۱۳۹۸	۱۶۸۰۴	مطالعات زیربنایی	این گزارش، تجربه جهاد سازندگی را بررسی کرده و مبتنی بر این تجربه موفق، راهکارهایی برای توسعه روستاها ارائه می‌کند. این گزارش، یک مطالعه کاربردی است و تلاش می‌کند روحیه جهادی را عامل توسعه و محرومیت‌زدایی قرار دهد.
۴	ضرورت سازماندهی حرکت‌های جهادی در کشور در مسیر توسعه روستایی و عشایری [۴]	۱۴۰۲	۱۹۲۰۴	مطالعات زیربنایی	کشور در حال حاضر برخلاف دوران حیات نهاد جهاد سازندگی، در تأمین مواد غذایی به‌ویژه محصولات اساسی، وابستگی بالایی به کشورهای خارجی دارد و روند جهشی و شتابان مبتنی بر رعایت ملاحظات پایداری را طی نمی‌کند. گزارش پیشنهاد می‌کند با استفاده متر اکم از توان جوانان متخصص و انقلابی، به تحول اساسی و جهش در مناطق روستایی و عشایری و در نتیجه استقلال و پیشرفت و آبادانی کشور منجر خواهد شد.

1. Dependability
2. Confirmability

ردیف	عنوان گزارش	سال انتشار	شماره مسلسل	نام دفتر / سازمان / نهاد	توضیحات
۵	گزارش ارزیابی جریان‌های جهادی در کشور (با تأکید بر گروه‌های جهادی) [۵]	۱۴۰۲	۱۹۳۴۵	مطالعات اجتماعی	این گزارش به نقاط ضعف گروه‌های جهادی می‌پردازد و چالش‌هایی که در مسیر انجام وظایف این گروه‌ها وجود دارد را بررسی کرده و برای حل آنها راه حل ارائه می‌کند.
۶	بررسی لایحه برنامه هفتم توسعه (۱۸): تحلیل جایگاه گروه‌های جهادی و بسیج سازندگی [۶]	۱۴۰۲	۱۹۰۷۰	مطالعات اجتماعی	متأسفانه در لایحه برنامه هفتم توسعه، توجه مناسبی به گروه‌های جهادی نشده است. در حالی که ظرفیت فراوانی برای این منظور وجود دارد.
۷	قانون و فعالیت‌های جهادی (مطالعه موردی: تغییرات الگوی حکمرانی در زمینه قانونگذاری) [۷]	۱۴۰۳	۲۰۲۸۲	مطالعات اجتماعی	گروه‌های جهادی چهار دوره مهم را در جمهوری اسلامی گذرانده‌اند و اکنون زمان مناسبی است که وارد دوره پنجم شده و قوانین متناسب با ظرفیت این گروه‌ها اصلاح شود.

۲-۲. سوابق تقنینی به همراه آسیب‌شناسی

برای اداره و تنظیم فعالیت‌های جهادی در دوره‌های مختلف پس از انقلاب اسلامی، قوانین و مقررات متعددی به تصویب رسیده است. با توجه به رویکردهای متفاوت حکمرانی در هر دوره، می‌توان این قوانین را در چند مقطع متمایز دسته‌بندی کرد. در سال‌های ابتدایی پس از پیروزی انقلاب اسلامی و پیش از تأسیس جهاد سازندگی، گروه‌های خودجوش مردمی به فعالیت‌های سازندگی در مناطق محروم می‌پرداختند. در این دوره، دولت موقت بازرگان نسبت به گسترش نقش جهاد سازندگی رویکردی محتاطانه داشت و تقویت بیش از حد آن را مخل نظم اداری سایر دستگاه‌ها می‌دانست. از این رو، مصوبات شورای انقلاب در این مقطع عمدتاً ناظر بر حمایت‌های پشتیبانی و تأمین امکانات برای این گروه‌ها بود، بدون آنکه ساختار رسمی و گسترده‌ای برای اداره آنها ایجاد شود.

با تأسیس جهاد سازندگی روستاها در شهر یور ۱۳۵۸، جایگاه فعالیت‌های جهادی در ساختار رسمی کشور ارتقا یافت و دستگاه‌های دولتی به همکاری با این ساختار مکلف شدند. در ادامه و به‌ویژه از سال ۱۳۶۲ با تشکیل وزارت جهاد سازندگی، الگوی حکمرانی متمرکز و دولت‌محور بر فعالیت‌های جهادی حاکم شد و این فعالیت‌ها در چارچوب ساختار رسمی دولت سازماندهی گردید. این روند تا سال ۱۳۷۹ ادامه داشت؛ اما با ادغام وزارت جهاد سازندگی و وزارت کشاورزی، بخش عمده‌ای از فعالیت‌های جهادی از ساختار دولت خارج شد و به تدریج در قالب گروه‌های دانشجویی و مردمی ادامه یافت. سرانجام با شکل‌گیری سازمان بسیج سازندگی در سال ۱۳۸۶، بخش قابل توجهی از این گروه‌ها تحت پوشش این ساختار قرار گرفتند و چارچوب تازه‌ای برای ساماندهی فعالیت‌های جهادی شکل گرفت.

جدول ۲. پیشینه تقنینی

ردیف	نام سند (قانون/تصویب‌نامه/...)	مرجع تصویب	تاریخ تصویب	نکات برجسته / نقاط ضعف و قوت / پیامدهای اجرا
۱	لایحه قانونی تخصیص مبلغی به‌صورت تنخواه گردان برای اجرای طرح جهاد سازندگی [۸]	شورای انقلاب	۱۳۵۸/۰۳/۲۷	نقطه ضعف: جامع نبودن
۲	لایحه قانونی تأمین اعتبار برای اجرای طرح‌ها و فعالیت‌های جهاد سازندگی [۹]	شورای انقلاب	۱۳۵۸/۰۵/۲۱	نقطه ضعف: جامع نبودن
۳	اساسنامه طرح جهاد سازندگی روستاها [۱۰]	شورای انقلاب	۱۳۵۸/۰۶/۲۷	نقطه قوت: حکمرانی مشارکتی
۴	قانون مقررات مالی، اداری، استخدامی و تشکیلات جهاد سازندگی [۱۱]	مجلس شورای اسلامی	۱۳۶۷/۰۱/۲۳	نقطه قوت: جامع بودن نقطه ضعف: اداری‌کردن ماهیت جهاد سازندگی

ردیف	نام سند (قانون/تصویب‌نامه/...)	مرجع تصویب	تاریخ تصویب	نکات برجسته / نقاط ضعف و قوت / پیامدهای اجرا
۵	قانون تشکیل وزارت جهاد سازندگی [۱۲]	مجلس شورای اسلامی	۱۳۶۲/۰۹/۰۸	نقطه قوت: جامع بودن نقطه ضعف: اداری کردن ماهیت جهاد سازندگی
۶	قانون تفکیک وظایف وزارتخانه‌های کشاورزی و جهاد سازندگی [۱۳]	مجلس شورای اسلامی	۱۳۶۹/۰۶/۱۱	نقطه قوت: رفع تعارض بین وزارت جهاد سازندگی و وزارت کشاورزی
۷	قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی [۱۴]	مجلس شورای اسلامی	۱۳۷۹/۱۰/۰۶	نقطه ضعف: نادیده گرفتن اقتضانات جهاد سازندگی.
۸	قانون اصلاح اختیارات سازمان بسیج سازندگی نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی [۱۵]	مجلس شورای اسلامی	۱۳۸۶/۱۱/۰۲	نقطه ضعف: غفلت از وظایف فرهنگی و جامع نبودن.
۹	قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۳-۱۴۰۷) [۱۶]	مجلس شورای اسلامی	۱۴۰۳/۰۴/۱۸	ماده (۵)، بند «الف» ماده (۶)، بند «الف»، جزء «۲» ماده (۸۰)، بند «پ»، جزء «۴» ماده (۸۵)، بند «ث» ماده (۸۹)، بند «ج» ماده (۹۱)، بند «الف»، جزء «۱»

۳. ماهیت جهاد سازندگی

برای استخراج اصول سیاستگذاری گروه‌های جهادی، اندیشه امامین انقلاب در سه سطح تحلیلی ماهیت، اهداف و کارکردهای جهاد سازندگی بررسی شده است. فرض این گزارش آن است که سیاستگذاری مطلوب زمانی شکل می‌گیرد که میان این سه سطح، سازوکارهای تقنینی و اجرایی کشور سازگاری برقرار باشد.

با مطالعه بیانات امامین انقلاب اسلامی می‌توان دریافت که جهاد سازندگی دارای ماهیت مشخصی است. در این گزارش، برای احصای گزاره‌های مرتبط با «گروه‌های جهادی» از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شده است. جامعه آماری، تمامی بیانیه‌ها، سخنرانی‌ها، پیام‌ها و بیانات مکتوب و منتشر شده رهبر راحل و رهبر شهید در بازه زمانی سال‌های ۱۳۵۸ تا ۱۴۰۴ بود که با جستجوی کلیدواژه‌ای و نمونه‌گیری تمام‌شماری (بدون حذف هدفمند) گردآوری شد. واحد تحلیل «جمله یا حکم مستقل حاوی ارجاع صریح یا ضمنی به گروه‌های جهادی» تعریف شد. تمامی متون به صورت خط به خط توسط نویسنده، بررسی و هر گزاره‌ای، اعم از تأییدی، انتقادی، هنجاری یا توصیفی، بدون اعمال پیش‌داوری، استخراج و در یک بانک گزاره‌ای ثبت شد تا فرایند کاملاً شفاف و قابل ردیابی باشد.

برای مقوله‌بندی، از روش تحلیل مضمون^۱ با رویکردی شبکه‌ای بهره گرفته شد. ابتدا یک چارچوب اولیه (شامل مضامین اصلی، سازمان‌دهنده و پایه‌ای) تعیین شد. سپس، کلیه گزاره‌های مستخرج طبقه‌بندی شدند. در مرحله کدگذاری محوری، کدها براساس شباهت معنایی و فراوانی در کنار هم قرار گرفته و در نهایت مقوله‌های نهایی پدیدار شدند. برای جلوگیری از گزینش‌گری، همه گزاره‌ها در تحلیل وارد شدند و هیچ گزاره‌ای حذف نشد. همچنین، نتایج کدگذاری به همراه فهرست کامل گزاره‌های مستخرج و نقشه درخت مضامین، ثبت شده و قابل ارائه است تا قابلیت بازبینی و تکرارپذیری توسط هر ارزیاب مستقل دیگری میسر باشد.

براساس اندیشه امامین انقلاب اسلامی می‌توان عناصر ماهوی گروه‌های جهادی را چنین دانست:

۳-۱. مردم‌بنیان

تأکید امامین انقلاب اسلامی این است که گروه‌های جهادی خاستگاه مردمی دارند. این گروه‌ها زمانی تأسیس شدند که مشکلات کشور فزاینده بود و در نتیجه دولت نمی‌توانست این مشکلات را حل کند. بنابراین گروه‌هایی از «مردم» در قالب گروه‌های جهادی دست‌به‌کار شدند و با هدف حل مشکلات محرومان و مستضعفان فعالیت کردند.

امامین انقلاب، بارها بر این نکته تأکید کرده‌اند که اساس و ریشه جهاد سازندگی در متن جامعه و از دل مردم برآمده است. به تعبیر دیگر، جهاد سازندگی یک ساختار «مردم‌بنیان» است؛ یعنی در پیدایش، کارآمدی و استمرار خود به مشارکت عمومی وابسته است. این ویژگی را می‌توان در سه دسته تقسیم‌بندی کرد:

۱. آغازکننده حرکت‌های جهادی، مردم و جوانان بودند: حرکت‌های جهادی اساساً از سوی مردم و به‌ویژه جوانان آغاز شد. بنیان‌گذاران جهاد سازندگی دانشجویان و نیروهای داوطلبی بودند که بدون انگیزه‌های مادی و تنها با انگیزه‌های دینی و انقلابی به میدان آمدند. این خودجوشی و مردمی بودن سبب شد جهاد سازندگی از همان ابتدا مشروعیت اجتماعی پیدا کند و به‌عنوان حرکتی برخاسته از متن جامعه شناخته شود: «این را من باید اقرار کنم که این کار [بسیج سازندگی]، اول از خود جوان‌ها شروع شد؛ خود جوان‌های دانشجوی و دانش‌آموز در بخش‌های مختلف، این حرکت را شروع کردند... یعنی این یک حرکت خودجوش مردمی است؛ درست مثل جهاد سازندگی در آغاز انقلاب. جهاد سازندگی هم همین جور بود» [۱۶]. «طبقه اولی که جهاد سازندگی را تشکیل دادند، همین دانشجویان بودند» [۱۷].

۲. ادامه کارآمدی منوط به مشارکت مردم: امامین انقلاب بارها تصریح کرده‌اند که بدون حضور و مشارکت مردم، حرکت‌های سازندگی و جهادی به ثمر نمی‌رسد. تجربه انقلاب نشان داد که اتکا به مردم، ضامن پیشرفت است و در غیاب آنان کارها بر زمین می‌ماند. «اگر همه ملت در این امر، در امر سازندگی همت نکنند کارها زمین می‌ماند... این ملت است که باید این کارها را انجام بدهد» [۱۸]. «جمعیت و یا ملتی اگر بخواهند موفق باشند، علاوه بر اینکه برای خدا باید کار کنند و از دیگران چشم‌داشتی نداشته باشند، باید با مردم باشند. بدون مردم نمی‌شود کار کرد و موفقیت حاصل نمی‌شود» [۱۹].

۳. اقدام مردمی برای سازندگی: محرومیت‌زدایی و یاری‌رسانی به طبقات درگیر فقر، وظیفه دولت است، اما انقلاب اسلامی یک مسیر جدیدی را گشود که در آن امکان مشارکت و حضور مردم در کمک به محرومان فراهم شد. در واقع جهاد سازندگی محرومیت‌زدایی و سازندگی را از «بالادست‌محور» به «جامعه‌محور» تغییر داد. تعبیرهایی همچون مشارکت خودجوش جوانان، حرکت‌های داوطلبانه بی‌مزد و منت و پیوند اعتقادی مردم با حکومت اسلامی، همگی مؤید این نکته است که این مسیر، مردم‌پایه و مستقل از دولت است: «این انقلاب است که این کارها را انجام داده است و مشغول‌اند الان به کار. هم ملت مشغول است و هم دولت مشغول است. این جهاد سازندگی که می‌روند برای خدمت به مردم» [۲۰]. «این حرکت‌های جهادی، این اردوهای جهادی که در دوره سال در جریان است و جوان‌ها بدون اینکه نامی از خودشان باقی بگذارند می‌روند، بی‌مزد و منت حرکت می‌کنند، باید این روش ادامه پیدا کند» [۲۱].

بدین ترتیب، جهاد سازندگی از همان ابتدا نه تنها برای مردم، بلکه به‌وسیله مردم شکل گرفت و در مسیر خود نیز به همین اصل پایبند ماند. مردم‌بنیان بودن جهاد سازندگی نشان می‌دهد که این حرکت نه یک پروژه دولتی، بلکه یک نهضت اجتماعی است. کارآمدی آن وابسته به مردمی‌سازی، استمرار آن مشروط به مشارکت مردم و مشروعیت آن ناشی از بنیانگذاری مردمی است. این سه عنصر در کنار هم، جوهره «مردم‌بنیان» بودن جهاد سازندگی را تشکیل می‌دهد و تداوم حرکت‌های جهادی امروز نیز تنها با حفظ همین ماهیت ممکن است.

جدول ۳. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل مردم‌بنیان بودن

لازم است حکمرانی گروه‌های جهادی، مردمی و مشارکتی باشد.	۱
ممانعت از اداره متمرکز، هرمی، دولتی و نظامی گروه‌های جهادی.	۲

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

۲-۳. قانونمند و عاقلانه

قابلیت بقا و اثربخشی جهاد سازندگی در اندیشه امامین انقلاب وابسته به آن است که این حرکت هم‌زمان دو ویژگی ظاهراً متضاد را جمع کند: التزام به نظم و چارچوب قانونی از یک‌سو و روحیه ابتکار، سرعت و عقلانیت میدان‌محور از سوی دیگر. به عبارت دیگر، جهاد سازندگی نمی‌تواند به کنش‌های بی‌قانون متوسل شود، در عین حال نباید در قفس مناسبات بوروکراتیک و مرسوم اداری نابود شود. از این رو امامین انقلاب بر «قانونمندی» در کنار «عقلانیت جهادی» (هوشمندی، هدفمندی و ظرفیت دشمن‌شکنی) تأکید کرده‌اند. در ادامه این مقوله را در دو محور «هدفمند» و «قانونمند» بررسی می‌کنیم:

۱ هدفمند: رویکرد هدفمند در کنش جهادی به این معناست که فعالیت‌های سازندگی باید با جهت‌گیری روشن نسبت به آرمان‌ها و اهداف حاکم بر انقلاب انجام شود و از پراکندگی و کار بدون نقشه اجتناب گردد. امامین انقلاب صراحتاً خواستار «هدفمندی» کار جهادی‌اند: «کار جهادی باید هدفمند، درست متوجه به آرمان‌ها و هوشمندانه و عاقلانه و دشمن‌شکن باشد» [۲۲]. «هدفمندی» به معنای حرکت براساس نقشه، مبتنی بر تحلیل اولویت‌ها و در خدمت آرمان‌های جمعی بودن و حفظ توان مقابله با موانع بیرونی و درونی است.

۱ قانونمند: مخالفت با رفتارهای بی‌قانون در کلام امامین انقلاب اسلامی صراحت دارد و هیچ بهانه‌ای نباید باعث قانون‌شکنی شود. «هم جهاد سازندگی باید مقررات را حفظ بکنند و هم کسان دیگری که در هر جا مشغول کاری هستند» [۲۳]؛ در عین حال این امامین مرزبندی میان «روال اداری مرسوم» و «کار جهادی» را به رسمیت می‌شناسند: «من آدم دعوت‌کننده به بی‌قانونی نیستم؛ به شدت ضد این بی‌قانونی هستم، اما معتقدم در همان چارچوب قانون، دو جور می‌شود کار کرد: یک کار، کار مرسوم اداری، یک کار کار جهادی» [۲۴]. گروه‌های جهادی لازم است در چارچوب قانون، ولی خارج از روال و سنت مرسوم اداری فعالیت کنند.

گروه‌های جهادی نباید به بهانه ضرورت یا سرعت، قواعد حقوقی و ضوابط شفاف را نادیده بگیرد. این التزام تضمین‌کننده نظم اجتماعی است و حقوق عمومی را حفظ می‌کند. در عین حال باید این نکته مورد توجه سیاستگذاران قرار گیرد که چارچوب‌های قانونی طراحی شود که امکان «عمل جهادی» را تسهیل کند و روح ابتکار را در این ساختار حفظ نماید. برای مثال ضروری است سازوکاری برای تسریع در تأمین مجوزها یا تخصیص منابع در مواقع اضطراری در نظر گرفته شود، بدون اینکه اصول پاسخ‌گویی و شفافیت فدای سرعت شود.

جدول ۴. دلالت سیاستی مرتبط با اصل عقلانیت جهادی

تدوین سازوکار مشخص برای فعالیت‌های جهادی ضروری است تا هم از بوروکراسی بازدارنده بکاهد و هم با حفظ روح ابتکار، این فعالیت‌ها را در چارچوبی قانونی تنظیم کند.

۱
مأخذ: همان.

۳-۳. سازگار با کمبود و سختی

جهاد سازندگی حرکتی است که در متن کمبودها، محرومیت‌ها و شرایط دشوار شکل گرفت. از نگاه امامین انقلاب، یکی از ماهیت‌های بنیادین این حرکت، «سازگار بودن با سختی‌ها» است. سازگاری در اینجا به معنای پذیرش انفعال در برابر مشکلات نیست، بلکه به معنای تبدیل کمبودها به فرصت، حرکت با انگیزه در دل موانع و بهره‌برداری از ظرفیت‌های انسانی برای پیشرفت است. «کار جهادی یعنی از موانع عبور کردن، موانع کوچک را بزرگ ندیدن» [۲۴].

کمبود منابع و دشواری‌های مسیر، به خصوص در مناطق محروم و با تکیه بر امکانات مردمی، می‌تواند باعث خستگی و ناامیدی و دلسردی فعالان شود، اما جهادگران به دلیل ایمان و اراده‌ای که دارند، به مسیر ادامه می‌دهند و موانع را پشت سر می‌گذارند. «جهاد یعنی خسته نشدن، یعنی با فکر درست و منطق درست راهی را انتخاب کردن و ایمان به آن راه پیدا کردن و آن را با همه سختی‌هایش، با همه موانعش دنبال کردن و پیش رفتن» [۲۵].

کار گروه‌های جهادی این است که در عرصه‌هایی ظاهر شوند که بیشترین سختی و موانع وجود دارد. برای مثال حضور گروه‌های جهادی در جنگ تحمیلی و فعالیت در این دوران باعث شد که لقب «سنگرسازان بی‌سنگر» [۲۶] را از امام خمینی دریافت کنند. اصولاً گروه‌های جهادی در میدان‌هایی حاضر می‌شوند که دولت و حتی سایر گروه‌های مردم‌نهاد (مانند خیریه‌ها) تمایل کمی دارند که در آنجا فعالیت کنند.

جدول ۵. دلالت سیاستی مرتبط با اصل سازگاری با کمبودها

لزوم هدایت فعالیت‌های جهادی به‌سوی حوزه‌ها و مسائلی که دولت به دلایل ساختاری قادر یا مایل به ورود مؤثر به آنها نیست، به‌ویژه در دشوارترین و کم‌برخوردارترین عرصه‌های خدمت‌رسانی.

۱

مأخذ: همان.

۳-۴. خلاقانه

در بیانات امامین انقلاب، نوآوری جهادی واجد دو منظر است:

اول، جهادگران جرئت ورود به عرصه‌های نو را داشته باشند. تاریخ جهاد سازندگی نیز نشان می‌دهد که جهادگران وارد عرصه‌هایی شدند که هیچکس باور نمی‌کرد. جهادگران باید «اعتماد به نفس» و «بلندپروازی» داشته باشند [۲۷].

دوم، از راه‌های جدید و ابتکاری برای پیشرفت استفاده کنند. به تعبیر رهبر شهید، جهادگران برای پیشرفت باید به دنبال «راه‌های میان‌بر» باشند [۲۸].

این ظرفیت در گروه‌های جهادی وجود دارد که از بستر خودجوش مردمی، ایده‌های بزرگ را به پروژه‌های عملی تبدیل کنند. سقف انتظار از گروه‌های جهادی نباید صرفاً انجام عملیات معمولی باشد، بلکه باید به‌صورت هدفمند ظرفیت تولید راه‌حل‌های بدیع برای مسائل کلیدی توسعه‌ای را تقویت کند.

جدول ۶. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل مبتکر بودن

اختصاص بخشی از منابع صندوق‌های خرد نوآوری و صندوق نوآوری و شکوفایی معاونت علمی ریاست‌جمهوری برای حمایت از ایده‌های جسورانه جهادی و توسعه طرح‌های موفق.

۱

توسعه الگوی همکاری دانشگاه‌ها و گروه‌های جهادی برای طراحی و بومی‌سازی فناوری‌های متناسب با نیازهای مناطق محروم.

۲

مأخذ: همان.

۳-۵. برادرانه

اخوت و برادری اسلامی از پایه‌های اخلاقی جهاد سازندگی است. به‌رغم اینکه جهادگران از قشرهای مختلف هستند، اما با حس برادری و برابری برای پیشرفت و بهبود زندگی مردم کار می‌کنند. این تجربه، شکستن فاصله‌های عمودی اجتماعی را تسهیل کرده و ارتباط میان طبقات را فعال می‌سازد [۲۳ و ۲۹]. به‌علاوه موجب تقویت سرمایه اجتماعی و اعتماد میان گروه‌ها می‌شود. از طرف دیگر امامین انقلاب اسلامی تأکید دارند در برخورد با محرومان نیز جهادگران همین حس برادری و برابری را حفظ کنند و وقتی به این افراد خدمت می‌کنند، احساس و رفتاری که برتری بر مستضعفین را تداعی کند نداشته باشند. روحیه جهادی با روحیه «تافته جدا بافته» ناسازگار است [۳۰] و جهادگران در زمان خدمت باید خود را همانند و مثل مردم محروم و مستضعف بدانند؛ به هیچ عنوان نباید جهادگران از موضع بالا به پایین با مستضعفین برخورد کنند و یا اینکه آنها را افرادی کم‌توان تلقی نمایند.

جدول ۷. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل برقراری احساس برادری

جلوگیری از شکل‌گیری فضای رقابتی مبتنی بر منفعت.

۱

مأخذ: همان.

۳-۶. انقلابی و رزمنده

پرتکرارترین عنصر ماهیتی جهاد سازندگی که در کلام امامین انقلاب اسلامی بازتاب یافته، هویت «انقلابی» و «استکبارستیز» این ساختار است. امامین انقلاب تأکید داشتند که باید روحیه رزمندگی در جهادگران حفظ شود و کار خود را در راستای مبارزه با استکبار بدانند. این عنصر هویتی، تمایز گروه‌های جهادی از سایر گروه‌های اجتماعی است. منطق موضوع این است که استکبار و آمریکا تلاش می‌کند جلوی پیشرفت ایران را بگیرد تا انقلاب اسلامی به‌عنوان اندیشه‌ای که می‌تواند در عین حفظ استقلال، پیشرفت کشورها را رقم بزند شناخته نشود. بنابراین پیشرفت کشور مبتنی بر اندیشه انقلاب اسلامی (که جهادگران حامل این اندیشه هستند) مهم‌ترین راه برای شکست استکبار است. امام خمینی (ره) در پیام به سمینار مسئولین و اعضای شورای مرکزی جهاد سازندگی به‌خوبی این منطق را توضیح می‌دهد: «فرزندان عزیز جهادی‌ام! به تنها چیزی که باید فکر کنید به استواری پایه‌های اسلام ناب محمدی - صلی الله علیه و آله و سلم - است. اسلامی که غرب و در رأس آن آمریکای جهان‌خوار و شرق و در رأس آن شوروی جنایتکار را به خاک مذلت خواهد نشاند. اسلامی که پرچمداران آن پابرهنگان و مظلومین و فقرای جهانند و دشمنان آن ملحدان، کافران، سرمایه‌داران و پول پرستانند. اسلامی که طرفداران واقعی آن همیشه از مال و قدرت بی‌بهره بوده‌اند و دشمنان حقیقی آن زران‌دوزان حيله‌گر و قدرت‌مداران بازیگر و مقدس‌نمایان بی‌هنرند» [۲۶]. اگر مأموریت و ماهیت گروه‌های جهادی را صرفاً «محروریت‌زدایی» تلقی کنیم، هرگز چنین پیامی نباید صادر می‌شد؛ ولی چون در اندیشه امامین انقلاب اسلامی جهادگران در اصل و اساس رزمندگان مبارزه با استکبار هستند، چنین محتواهایی خطاب به آنها صادر می‌شود. اعتقاد بر این است که «امروز جهاد بزرگ ملت ایران در هر جا که هستند، این است که سعی کنند این کشور را با عزت و به کمال معنای آبادی و عمران بسازند» [۳۱].

جدول ۸. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل انقلابی و رزمنده بودن

تدوین سند راهبردی فعالیت‌های جهادی با تعریف روشن از مفهوم «هویت انقلابی در سازندگی» با تأکید بر این نکته که فعالیت جهادی، مبتنی بر مبارزه و مقاومت است و هر کسی با این باور و جهان‌بینی می‌تواند جهادگر محسوب شود.	۱
گنجاندن آموزش مبانی و اندیشه انقلاب اسلامی در برنامه‌های تربیت و توانمندسازی جهادگران.	۲

مأخذ: همان.

شکل ۲. عناصر ماهیتی جهاد سازندگی در اندیشه امامین انقلاب اسلامی

مأخذ: همان.

۴. اهداف

تحلیل محتوای بیانات امامین انقلاب اسلامی نشان می‌دهد که آنها گروه‌های جهادی را دارای هدف خاصی می‌دانستند. این اهداف فراتر از محرومیت‌زدایی بود و در ادامه به مقوله‌هایی که از بیانات امامین انقلاب اسلامی در رابطه با اهداف گروه‌های جهادی استخراج شده اشاره می‌شود.

۴-۱. خدمتگزاری به مستضعفین

خدمت به مستضعفان و محرومان، یکی از بنیادی‌ترین اهداف جهاد سازندگی است. امامین انقلاب اسلامی مکرراً بر این اصل تأکید کرده‌اند که عدالت اجتماعی و رفع محرومیت هدف اصلی انقلاب اسلامی و به تبع گروه‌های جهادی است [۳۲]. در این نگاه، مستضعفان «ولی نعمت» جامعه‌اند و ارزش آنان بالاتر از صاحبان ثروت و کاخ‌نشینان دانسته شده است [۳۳]. چه دولت و چه گروه‌های جهادی باید این دیدگاه و باور را در خود تقویت کنند که مستضعفین، مورد ظلم قرار گرفته‌اند و اکنون در موقعیتی هستند که جایگاه واقعی آنها نیست. تلاش جهادگران، انجام وظیفه‌ای است که تا حد ممکن آثار ظلم را کاهش دهند. اگر این باور در میان جهادگران وجود داشته باشد، در این صورت متوجه می‌شوند که آنها به مستضعفان لطف نمی‌کنند، بلکه خدمت به آنها وظیفه همه کسانی است که توانایی کافی برای این کار را دارند و اگر در انجام این وظیفه کوتاهی کنند، مسئول هستند و باید در برابر خداوند پاسخ‌گو باشند.

جدول ۹. دلالت سیاستی مرتبط با اصل خدمتگزاری به مستضعفین

الزام گروه‌های جهادی به جلب مشارکت جامعه هدف مستضعف در تصمیم‌گیری‌ها، به‌منظور حفظ کرامت و شأن آنها.

۱

مأخذ: همان.

۴-۲. خودسازی جهادگران

یکی دیگر از اهداف مهم جهاد سازندگی، «خودسازی» و «تعالی معنوی» جهادگران از طریق خدمت به محرومان است. کار جهادی باید فرصتی برای «خودسازی»، تمرین «اخلاص» و تقویت «ایمان» باشد. این هدف از کار جهادی بسیار مورد تأکید امامین انقلاب اسلامی بوده است. اصولاً «جهاد سازندگی از خود آدم باید شروع بشود» [۳۴] خودسازی و رشد و تعالی روحی جهادگران از کار عمرانی و محرومیت‌زدایی مهم‌تر است [۳۵]. وجه تمایز جهاد سازندگی از سایر گروه‌های اجتماعی، «توکل و ایمان و معرفت» بوده [۳۸] و ضروری است که این مزیت و برتری حفظ و تقویت شود.

آرزوی بنیانگذار انقلاب اسلامی این بود که جهاد هرچه بیشتر اسلامی شود [۳۶] و اعضای آن نیز با اخلاص و ایمان قوی‌تری خدمت کنند. زیرا اگر بدون «تهذیب نفس» و پاکیزگی روح اقدام به کار جهادی و خدمت به محرومان شود، به تعبیر امام خمینی (ره) این «جهاد سازندگی‌شان هم مفید نیست» [۳۳].

خودسازی و اخلاص جهادگران باعث می‌شود که موانع و سختی‌ها آنها را دلسرد نکند. جهادگران توقعی از غیر خدا ندارند [۳۷] و به همین دلیل اگر بابت مهوری دولت و حتی مردم مواجه شدند، به دلیل همین اخلاص دست از تلاش نمی‌کشند.

روحیه مبارزه و مقاومت به دو شکل تجلی می‌یابد:

اول، ساختن و آبادی کشور و کمک به مستضعفین که با هدف مبارزه با استکبار انجام می‌گیرد؛

دوم، خودسازی و تهذیب نفس که با هدف مبارزه با امیال نفسانی صورت می‌گیرد.

جدول ۱۰. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل خودسازی جهادگران

حمایت و تسهیل اقدامات مرتبط با معنویت و خودسازی گروه‌های جهادی.	۱
استقرار نظام «مربی اخلاق» در ساختار گروه‌های جهادی برای هدایت و پایش رفتار حرفه‌ای.	۲

مأخذ: همان.

۳-۴. تلاش برای تربیت معنوی مردم

جهاد سازندگی فقط در پی آبادانی زمین نیست، بلکه با حضور نیروهای مؤمن و متشرع، آبادانی دل‌ها و تربیت معنوی مردم را نیز دنبال می‌کند. «خود حضور یک جوان مؤمن و متدین و متشرع در یک مجموعه روستایی، در بین جوانان، در بین مردم ... آنها را به دین، به انقلاب، به معنویت، سوق می‌دهد... این خدمت‌رسانی است؛ خدمت‌رسانی مادی و خدمت‌رسانی معنوی» [۳۵]. تأکید امامین انقلاب اسلامی این است که سازندگی روح را بر آبادانی سرزمین‌ها اولویت دارد [۱۹] و البته این دو با یکدیگر منافات ندارند و می‌توان به موازات عمران و آبادی کشور، به تربیت معنوی مردم نیز پرداخت [۳۸]. در نظر داشتن این هدف بسیار مهم است و اگر جنبه معنوی جهاد سازندگی فراموش شود، جهاد به پیمانکار خدمات عمومی تقلیل می‌یابد.

جدول ۱۱. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل لزوم تربیت معنوی مردم

ترکیب برنامه‌های سازندگی با فعالیت‌های فرهنگی و قرآنی در سطح محلی.	۱
بهره‌گیری از الگوهای موفق تربیت معنوی در اردوهای جهادی.	۲
طراحی شاخص‌هایی برای سنجش اثر معنوی فعالیت‌های جهادی مانند میزان مشارکت محلی، احساس تعلق اجتماعی و گسترش شعائر دینی.	۳

مأخذ: همان.

۴-۴. فراهم کردن زمینه مشارکت عموم مردم

جهاد سازندگی در عین همکاری با دولت، نهادی برخاسته از مردم است. فلسفه آن، فراهم‌سازی مشارکت عمومی و فراگیر اقشار مختلف در سازندگی کشور بود، به گونه‌ای که خود را مالک و سازنده وطن بدانند. نادرست نیست اگر بگوییم تأسیس جهاد سازندگی توسط امام خمینی (ره) به منظور گشودن مسیری بود برای اینکه «همه مردم» [۳۹ و ۴۰] بتوانند مشارکت جدی داشته باشند. به عبارت دیگر، جهاد سازندگی، یک ابزار است برای جلب مشارکت مردم و حضور آنها در صحنه. به باور امامین انقلاب اسلامی، در جهاد سازندگی قشرهای مختلف مانند زنان [۳۳]، دانشجویان [۴۱]، متخصصین، بازاریان، کشاورزان، پزشکان [۳۹] از طبقات مختلف [۱۸] مشارکت دارند و ارزش جهاد سازندگی نیز به همین تنوع حضور اقشار مختلف است. آنچه این گروه‌های گوناگون را به یکدیگر پیوند می‌دهد، احساس مسئولیت است. به این معنا که دغدغه کشور را داشته باشند و برای کمک به جامعه وارد میدان شوند [۳۳].

با توجه به جملات امامین انقلاب اسلامی، ضروری است که سیاستگذاران برای جذب همه اقشار کشور در گروه‌های جهادی برنامه‌ریزی کنند و نباید گروه‌های جهادی در انحصار بسیجیان و افراد مذهبی باشد. حضرت امام خمینی (ره) راهی را گشوده‌اند که همه مردم در مسیر خدمتگذاری فعالیت کنند.

جدول ۱۲. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل فراهم کردن زمینه مشارکت مردمی

سیاستگذاری برای جذب و مشارکت طیف‌های متنوع اجتماعی در فعالیتهای جهادی.	۱
تقویت استقلال مالی گروه‌های جهادی از طریق اتکا به منابع مردمی، خیرین و شبکه‌های اجتماعی.	۲
استقرار نظام هدایت و نظارت دولتی بدون مداخله مستقیم در ساختار مردمی گروه‌ها.	۳

مأخذ: همان.

۵. شرایط و الزامات

برای موفقیت و پیشبرد اهداف گروه‌های جهادی نیاز است شرایط و الزاماتی رعایت شود. سیاستگذاری برای این گروه‌ها باید با این الزامات صورت گیرد:

۱-۵. حفظ نظم و عدم اختلال در امور اداری کشور

یکی از الزامات بنیادی جهاد سازندگی آن است که حرکت‌های جهادی هرگز به بی‌نظمی، بی‌قانونی یا اختلال در امور کشور منجر نشوند. امامین انقلاب اسلامی بارها تأکید کرده‌اند که «جهادی بودن» به معنای «خارج از قاعده عمل کردن» نیست [۲۴]. امامین انقلاب اسلامی با مشروط کردن فعالیت جهادی به حفظ نظم، سه هدف را در نظر داشته‌اند:

اول اینکه هر نهادی، هر قدر هم مردمی و انقلاب باشد، باید برای ماندگاری و اثربخشی، خود را در چارچوب مقررات نظام اسلامی قرار دهد [۲۳].

دوم اینکه هم‌افزایی گروه‌های جهادی با بوروکراسی رسمی با نظم و قانون امکان‌پذیر است.

سوم اینکه گروه‌های جهادی با رعایت نظم و قانون، مرز پررنگی میان خود و گروه‌های قانون‌شکن و بی‌نظم که به نظام جمهوری اسلامی آسیب می‌زنند ترسیم می‌کنند [۴۲].

اگر بی‌نظمی و قانون‌گریزی توسط گروه‌های جهادی رواج یابد، نه تنها اعتبار آنها نزد مردم آسیب می‌بیند، بلکه می‌تواند خود به مانعی در اداره کشور تبدیل شود.

حفظ نظم توسط گروه‌های جهادی دو معنا دارد: یک معنای ظاهری و سطحی آن همان چیزی است که در بالا مورد تأکید قرار گرفت، گروه‌های جهادی با رعایت قانون، اخلاقی در کار سایر دستگاه‌های خدماتی کشور به وجود نیاورند، اما از طرف دیگر حفظ نظم، معنای عمیق‌تر و کلان‌تری نیز دارد. گروه‌های جهادی با درک اهداف اساسی کشور، برنامه خود را به گونه‌ای تنظیم کنند که در جهت تحقق برنامه‌های کلی دولت و نظام سیاسی باشد. در این معنا، گروه‌های جهادی برای حفظ نظم کشور، فعالیت‌های جهادی خود را در راستای برنامه توسعه و پیشرفت و آمایش سرزمینی سامان می‌بخشند. این نوع رعایت نظم، باعث می‌شود که در سطوح عالی‌تری هماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی و گروه‌های جهادی به وجود آید.

جدول ۱۳. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل حفظ نظم و عدم اختلال

تصریح الزام به رعایت نظم و قانون در آیین‌نامه‌های فعالیت‌های جهادی.	۱
طراحی نظام «انعطاف اداری» برای تسهیل اجرای سریع پروژه‌های جهادی در چارچوب قانون.	۲

مأخذ: همان.

۵-۲. نظارت روحانیون و مردم

یکی دیگر از الزامات اساسی جهاد سازندگی، نظارت دقیق و همه‌جانبه بر رفتار و جهت‌گیری‌های گروه‌های جهادی است. نظارت بر گروه‌های جهادی به‌صورت خاص به دو دسته از جامعه واگذار شده است:

۱) **مردم مستضعف:** کسانی که از گروه‌های جهادی خدمات دریافت می‌کنند نظارت همه‌جانبه بر گروه‌های جهادی دارند. به این معنا که مردم اگر اقدامات ضد دینی و ضد انقلابی از گروه‌های جهادی مشاهده کردند اجازه دارند که اقدام بکنند و مانع از فعالیت گروه‌های جهادی متخلف شوند [۳۹].

۲) **روحانیون:** به باور امامین انقلاب اسلامی، روحانیون نقش نظارتی بر گروه‌های جهادی دارند [۳۹]. به همین دلیل در تمام دوره فعالیت وزارت جهاد سازندگی در دهه‌های ۶۰ و ۷۰، امامین انقلاب اسلامی نماینده خود را در این ساختار منصوب می‌کردند و تأکید داشتند که وظیفه نماینده ولی فقیه در جهاد سازندگی، «نظارت» [۴۳] و برخورد با انحرافات است [۳۶].

نکته مهم این است که در اندیشه امامین انقلاب اسلامی، مشارکت همه اقشار با هر گرایشی در فعالیت جهادی آزاد است. برای خدمت‌رسانی به مستضعفین و مردم نباید گزینش برپا کرد و فعالیت جهادی و محرومیت‌زدایی را تنها مختص اقشار انقلابی و مذهبی تلقی کرد. به‌رغم این گشودگی، شرط فعالیت جهادی این است که اشخاص در زمان حضور در مناطق محروم بر ضد اسلام و انقلاب فعالیت نکنند؛ به این معنا که به بهانه جهاد سازندگی و محرومیت‌زدایی در پی اقدامات ضدانقلابی و انحرافی نباشند [۱۸].

یادآوری این نکته ضروری است که تصریح به نظارت روحانیون به معنای نفی نظارت مردم بر گروه‌های جهادی نیست. هر قشر و گروهی از مردم این صلاحیت را دارند که بر کارهای جهادی نظارت همه‌جانبه داشته باشند و از باب امر به معروف و نهی از منکر نقدهای خود به گروه‌های جهادی را بیان کنند و انتظار پاسخ‌گویی از این گروه‌ها داشته باشند.

جدول ۱۴. دلالت‌های سیاستی مرتبط با اصل نظارت مردم و روحانیون

ایجاد چارچوب قانونی مشخص برای نظارت بر فعالیت گروه‌های جهادی با محوریت نظارت هدایتی روحانیت و نماینده ولی فقیه.	۱
احیای شوراهای مردمی برای پایش عملکرد گروه‌های جهادی با رعایت ملاحظات و جزئیات ضروری مربوط به گروه‌های مردمی.	۲

مأخذ: همان.

۶. کارکردها

از نظر امامین انقلاب اسلامی، جهاد سازندگی دارای کارکردهای فراوانی است و منحصر به محرومیت‌زدایی نیست. محرومیت‌زدایی را می‌توان به دولت نیز واگذار کرد تا به‌صورت متمرکز و حرفه‌ای رفع فقر و محرومیت در روستاها را پیگیری کند. آنچه باعث مزیت و ارجحیت گروه‌های جهادی نسبت به دولت می‌شود، همین کارکردهایی است که در ادامه به آن اشاره می‌شود.

۶-۱. انگیزه‌بخشی و ایجاد حس ارزشمندی به محرومان

یکی از برجسته‌ترین کارکردهای گروه‌های جهادی، دمیدن روحیه امید و ارزشمندی در میان اقشار محروم است. حضور جوانان دانشجو، پزشک، مهندس یا حتی افراد بازگشته از غرب در روستاها، هرچند از نظر فنی و تخصصی کارآمدی محدودی دارد، اما اثر اجتماعی و روانی عمیقی بر جای می‌گذارد. مردم مستضعف وقتی می‌بینند فرزندان طبقه متوسط و تحصیل کرده کشور پا به پای آنان در مزرعه یا کارگاه فعالیت می‌کنند، احساس می‌کنند مورد احترام سایر مردم هستند [۳۵-۳۳]. این حضور، فاصله میان قشرهای مختلف جامعه را کاهش داده و زمینه همدلی اجتماعی را فراهم می‌کند. حتی اگر کار عملی جهادگران در ساخت‌وساز و عمران کم‌اثر باشد، اما ارزش نمادین آن در تقویت روحیه

مستضعفان و ایجاد حس مشارکت بی نظیر است [۲۹].

باید توجه داشت که گروه‌های جهادی بیش از آنکه نهادی «سازنده» باشند، نهادی «انگیزه‌بخش» و «روحیه‌دهنده» هستند. این کارکرد را نمی‌توان با معیارهای صرفاً اقتصادی سنجید. امامین انقلاب اسلامی آگاه بودند که دانشجویان یا جوانان تحصیل کرده که برای کارگری و کشاورزی به روستاها می‌روند هرگز توان و کارایی روستائیان و کارگران حرفه‌ای را ندارند [۳۴]. حاصل کار جهادگران، بیش از آنکه مادی و عمرانی باشد، از جنس انگیزه‌بخشی و تقویت جایگاه اجتماعی روستائیان و اعتماد به نفس مستضعفان می‌شود.

۲-۶. افزایش مسئولیت‌پذیری و حس تعاون انقلابی

یک کارکرد دیگر گروه‌های جهادی، مربوط به جهادگران است نه مستضعفان. مجموعه فعالیت‌های گروه‌های جهادی باعث می‌شود که مسئولیت اجتماعی و روحیه تعاون انقلابی در میان جوانان حاضر در صحنه جهاد سازندگی تقویت شود. حضور در اردوهای جهادی، جوانان و مردم را از حالت منفعل بیرون آورد و آنان را به کنشگرانی مسئول در قبال جامعه بدل می‌کند. جهادگران با تجربه مستقیم خدمت به مستضعفین و لمس مشکلات مردم، مسئولیت‌پذیری بیشتری پیدا می‌کنند [۳۰]. در اندیشه امامین انقلاب اسلامی، یکی از برکات انقلاب اسلامی «گسترش حس تعاون و همکاری» میان مردم بود که بیش از همه جهاد سازندگی آن را عینیت بخشید [۲۹ و ۳۴]. جهادگران تحت تأثیر انقلاب اسلامی به این آگاهی رسیدند که همه مردم ایران با هم، هم‌سرنوشت هستند و بنابراین وظیفه دارند که به کمک هم بشتابند. این فراتر از دلسوزی عمومی و حس وجدان بشری است [۴۲].

۳-۶. امیدآفرینی

امیدآفرینی از مهم‌ترین کارکردهای جهاد سازندگی است. در شرایطی که دشمنان می‌کوشند ناکارآمدی نظام را القا کنند، حضور جوانان جهادی در روستاها نشانه زنده موفقیت انقلاب اسلامی به شمار می‌رود [۱۹]. براساس اندیشه امامین انقلاب اسلامی گروه‌های جهادی سرمایه‌های امیدآفرین کشورند که با تشکیل شبکه گسترده به محرومیت‌زدایی مشغولند [۴۴]. این امیدآفرینی نه تنها برای مردم عادی، بلکه برای امامین انقلاب اسلامی هم مصداق داشت؛ رهبر شهید روایت می‌کنند که هر زمان اخبار جهاد سازندگی به امام خمینی (ره) می‌رسید، قلب ایشان از دیدن این همه تلاش پر از امید و شادی می‌شد [۲۸]. گروه‌های جهادی اگر به درستی کارکرد خود را ایفا کنند، بهترین سند و گواه برای کارآمدی انقلاب اسلامی هستند.

۴-۶. آگاهی از وضع مستضعفین

یکی از کارکردهای کلیدی اردوهای جهادی، آشنایی نخبگان و مسئولان آینده کشور با واقعیت‌های زندگی محرومان است [۴۵]. این کارکرد، تأثیر ماندگاری در جهت‌گیری عدالت‌خواهانه نظام اسلامی دارد [۴۶]. حضور در اردوهای جهادی به صورت واضح نقاط قوت و ضعف را نشان می‌دهد [۴۷]. گروه‌های جهادی در ارتباط مستقیم با مردم قرار می‌گیرند و در نتیجه بدون واسطه مشکلات واقعی جامعه را دریافت می‌کنند [۳۰]. درواقع می‌توان کارکرد گروه‌های جهادی را ایجاد «پل ارتباطی» میان اقشار مختلف مردم تلقی کرد و این ابزار می‌تواند سیاستگذاری کشور را به سمت عدالت‌خواهی و توجه به طبقات فرودست سوق دهد [۴۶].

شکل ۳. کارکردهای گروه‌های جهادی

مأخذ: همان.

آنچه در سه بخش گذشته بررسی شد، سه سطح متفاوت از منظومه فکری امامین انقلاب درباره جهاد سازندگی را نشان می‌دهد:

- «ماهیت» بیان می‌کند که گروه‌های جهادی چه هستند و چه ویژگی‌های هویتی و ساختاری دارند؛
- «اهداف» روشن می‌کند که این نهادها برای تحقق چه مقاصدی شکل گرفته‌اند؛
- «کارکردها» آثار و پیامدهای اجتماعی، فرهنگی و حکمرانی ناشی از فعالیت آنها را تبیین می‌کند.

از منظر سیاستگذاری، این سه سطح مکمل یکدیگرند: سیاست‌ها باید به گونه‌ای طراحی شوند که ماهیت گروه‌های جهادی حفظ شود، اهداف مورد نظر آنها محقق گردد و کارکردهای مثبت آنها تقویت شود. بر همین اساس، در بخش بعدی تلاش می‌شود دلالت‌های سیاستی و الزامات تقنینی و اجرایی مستخرج از این منظومه فکری ارائه شود.

۷. سیاست‌ها و خط‌مشی‌ها

سیاست‌های پیشنهادی این گزارش مستقیماً از تحلیل سه‌لایه اندیشه امامین انقلاب درباره جهاد سازندگی استخراج شده است. در این چارچوب، ویژگی‌های ماهوی گروه‌های جهادی مبنای سیاست‌های ناظر بر هویت و ساختار این نهادها قرار گرفته، اهداف جهاد سازندگی مبنای سیاست‌های توسعه و هدایت فعالیت‌های جهادی بوده و کارکردهای اجتماعی و فرهنگی آن نیز مبنای سیاست‌های حمایتی و نظارتی قرار گرفته است. بنابراین، پیشنهاد‌های زیر صرفاً مجموعه‌ای از توصیه‌های اجرایی نیستند، بلکه ترجمه سیاستی منظومه فکری امامین انقلاب درباره جایگاه و نقش گروه‌های جهادی در نظام جمهوری اسلامی محسوب می‌شوند:

۱- احیای وظایف فرهنگی گروه‌های جهادی: براساس اندیشه امامین انقلاب اسلامی، بخش عمده وظایف گروه‌های جهادی رنگ و بوی فرهنگی دارد. درواقع جهادگران، سفیر انقلاب اسلامی هستند و باید معارف اسلامی و انقلابی را به مستضعفان منتقل کنند. این سنت از ابتدای تشکیل جهاد سازندگی تا اواخر دهه ۶۰ جاری بود؛ اما به تدریج توجه به وظایف فرهنگی رنگ باخت و اکنون تقریباً نادیده گرفته می‌شود و تمرکز بر فعالیت‌های عمرانی است.

۲- حفظ استقلال گروه‌های جهادی از دولت و نهادها: در اندیشه امامین انقلاب اسلامی و بنیانگذاران جهاد سازندگی مانند شهید بهشتی (ره)، گروه‌های جهادی باید استقلال خود را حفظ کنند و مردمی باقی بمانند. وابستگی گروه‌های جهادی به دولت و نهادهای حاکمیتی

(مانند بنیادها و بسیج سازندگی) با اندیشه امامین انقلاب اسلامی سازگار نیست. بنابراین لازم است حدود دخالت و تصدی این نهادها در امور گروه‌های جهادی مشخص شود. مطلوب این است که دولت، بنیادها و بسیج سازندگی، حمایت‌های مالی و تجهیزات از گروه‌های اجتماعی به عمل آورند و حتی سیاستگذاری کلان نیز انجام شود، اما در اداره امور و تصمیم‌گیری‌ها کاملاً این گروه‌ها را آزاد بگذارند.

۳- حمایت ویژه از گروه‌های جهادی زنان: در اندیشه امامین انقلاب اسلامی، حضور زنان در فعالیت‌های جهادی تحسین شده است. در این زمینه مناسب است سیاستگذاری مناسبی انجام شود که زنان نیز بتوانند در اردوهای جهادی حضور بیشتری داشته باشند.

۴- حمایت ویژه از گروه‌های تحصیل کرده برای حضور در اردوهای جهادی: امامین انقلاب اسلامی بر حضور تحصیل کردگان و نخبگان علمی در نهضت خدمت‌رسانی به مستضعفین تأکید داشتند. برای این منظور لازم است به گونه‌ای سیاستگذاری شود که این قشر از جامعه در فعالیت‌های جهادی حضور بیشتری داشته باشند. حضور این افراد در خدمت مستقیم به مستضعفان باعث تکثیر و اعتماد به نفس آنها می‌شود.

۵- نظارت اثربخش: استقلال گروه‌های جهادی مانع از نظارت بر آنها نیست. در اندیشه امامین انقلاب اسلامی، مردم مستضعف و روحانیون ارکان نظارت بر گروه‌های جهادی هستند. برای این منظور لازم است به گونه‌ای برنامه‌ریزی شود که گروه‌های جهادی تحت نظارت روحانیون و نیز مردمی که در مناطق محروم خدمات گروه‌های جهادی را دریافت می‌کنند قرار بگیرد. در این زمینه توصیه می‌شود که طراحی سازوکارهای نظارتی غیر بوروکراتیک بر گروه‌های جهادی، با رویکرد «اعتماد همراه با سنجش‌پذیری»^۱ در پیش گرفته شده تا هم از فساد و ناکارآمدی پیشگیری شود و هم انگیزه‌های جهادی تضعیف نشود.

۶- گسترش دایره و تنوع اعضای گروه جهادی: در حال حاضر گروه‌های جهادی اغلب از جوانان حزب الهی تشکیل شده است، در حالی که اندیشه امامین انقلاب اسلامی فراگیرتر از این است. بر این اساس باید سیاستگذاری به سمتی برود که افراد با گرایش‌های گوناگون نیز برای حضور در اردوهای جهادی ترغیب شوند و با شرط خودداری از فعالیت‌های ضدانقلابی و ضد اسلامی، به مستضعفان خدمت کنند. در این زمینه، اصلاح پیشنهادی «قانون اصلاح اختیارات سازمان بسیج سازندگی نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی» مبنی بر مشمول کردن تمام اعضای گروه‌های جهادی در زمان اردوی جهادی به عضویت موضوع ماده (۱۳) قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی [۱۱] در تعارض با اندیشه امامین انقلاب اسلامی است.

۷- حفظ نگاه جهادی و انگیزه‌های مقاومتی و استکبارستیزانه و انقلابی: گروه‌های جهادی دارای هویت ریشه‌دار و مشخصی هستند و باید از این هویت مراقبت شود. در اندیشه امامین انقلاب اسلامی، گروه‌های جهادی، با انگیزه انقلابی و استکبارستیزی به سازندگی و خدمت به مستضعفان می‌پردازند. بنابراین لازم است قوانین و سیاست‌هایی طراحی شود که به صراحت از این هویت محافظت کنند.

۸- بهره‌گیری از بازخوردهای گروه‌های جهادی در سیاستگذاری کشور: یکی از روش‌های جدید برای ارزیابی سیاست‌ها و روندهای اجرایی کشور، «ارزشیابی مردم‌محور» است که براساس آن، مردم روندهای جاری در کشور را ارزشیابی می‌کنند. گروه‌های جهادی به این دلیل که کاملاً مردمی و مستقل از دولت هستند و از این بابت که به صورت مستمر با مردم جامعه در ارتباط هستند، می‌توانند به بهترین شکل ارزشیابی مردم‌محور را اجرا کنند. رجوع به بازخوردهای گروه‌های جهادی برای سیاستگذاری یا اصلاح خط‌مشی‌ها می‌تواند باعث ارتقای نظام حکمرانی شود. امامین انقلاب اسلامی نیز بر توجه به بازخوردهای گروه‌های جهادی تأکید کرده‌اند [۳۰].

گام‌های عملیاتی

۱- تدوین قانون: فقدان قانون جامع گروه‌های جهادی باعث آسیب فراوانی به حرکت‌های جهادی شده است. تمام گروه‌های اجتماعی مانند گروه‌های مردم‌نهاد، خیریه‌ها، هلال احمر، اتحادیه‌ها، سازمان‌های صنفی و... دارای قانون خاص خود هستند و این قوانین مدام به‌روز می‌شوند. در حالی که گروه‌های جهادی از قانون مختص به خود محروم هستند. این موضوع باعث شده که جایگاه گروه‌های جهادی متزلزل و آشفته باشد. فوری‌ترین نیاز برای احیای جهاد سازندگی و تقویت گروه‌های جهادی، تدوین قانون جامع گروه‌های جهادی است که در آن خلأهای قانونی رفع و صرفاً در بخش‌هایی که نیاز به قانون وجود دارد، مقرراتی وضع شود.

۲- ارتقای آموزش جهادگران: حضور در اردوهای جهادی و مناطق محروم نیازمند آموزش مهارت‌های گوناگون است. این مهارت‌ها

1. Trust but Verify

داده شود که به صورت ناخواسته باعث آزدگی مستضعفان و آسیب دیدن هویت فرهنگی منطقه نشوند.

۳- به روزرسانی و انتشار اطلس نقاط محروم: یکی از اقدامات مهم و ارزشمند نهادهای فعال در حوزه محرومیت زدایی، تهیه اطلس محرومیت بود. با این حال این اطلس، جامع نیست و به روزرسانی نیز نشده است. برای شناسایی، اولویت گذاری، هماهنگی و برنامه ریزی لازم است اطلس به روز نقاط محروم کشور در دسترس گروه‌های جهادی باشد.

۴- هدف گذاری دقیق و زمان مند برای رفع محرومیت: محرومیت زدایی نباید به یک فرایند کم‌ثمر و بی هدف تبدیل شود. به منظور ایجاد امید و اعتماد به حرکت جهادی لازم است برای رفع محرومیت هدف گذاری دقیق و زمانمند طراحی شود. در برخی مناطق کشور، مانند بشاگرد در استان بوشهر، چند دهه است که گروه‌های جهادی حضور پیدا می کنند و اقدامات عمرانی انجام می دهند؛ با این حال هنوز جزو محروم ترین نقاط استان به شمار می رود [۴۸]. این موضوع از یک طرف عمق محرومیت این منطقه را نشان می دهد و از سوی دیگر ناکافی بودن فعالیت‌های جهادی در این منطقه را آشکار می کند. هر دو سوی این ماجرا ناشی از ناهماهنگی و فقدان هدف گذاری دقیق و عملیاتی برای رفع محرومیت است. البته تأکید می شود که براساس بند «۱۲» اصل سوم قانون اساسی، رفع محرومیت بر عهده دولت است و گروه‌های جهادی صرفاً یاری گر دولت در انجام این رسالت هستند.

۵- حمایت از ابزارهای جدید حل مسائل اجتماعی: در طول دو دهه گذشته برخی ابزارها ابداع شده اند که می توانند برای حل مسائل اجتماعی و محرومیت زدایی مؤثر باشند. شرکت‌های نوپا، مرکز رشد، خانه نوآوری، کسب و کار اجتماعی، نوآوری اجتماعی و... از جمله این ابزارهاست که اگر گروه‌های جهادی بتوانند خود را با استفاده از این ابزارها به روز کنند می توانند در انجام مأموریت خود موفق تر باشند. با توجه به اینکه بدنه مهم گروه‌های جهادی از دانشجویان تشکیل شده به نظر می رسد که ظرفیت مناسب برای تجهیز به این ابزارها در میان جهادگران موجود باشد؛ اما لازم است دولت و نهادهای حامی گروه‌های جهادی به سمت شناخت و حمایت از این ابزارها حرکت کنند.

۸. جمع بندی و نتیجه گیری

گروه‌های جهادی در طی چهار دهه گذشته، از یک حرکت مقطعی محرومیت زدایی به یک ظرفیت راهبردی در مقام «حلقه‌های میانی» میان مردم و حاکمیت تبدیل شده اند. این تحول، هم در سطح کارکردها (خدمت رسانی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی) و هم در سطح نقش‌ها (میانجیگری اجتماعی، مطالبه گری، نظارت اجتماعی و نوآوری اجتماعی) قابل مشاهده است. براساس تحلیل تطبیقی سیاست‌های دولتی و تجربه جهاد سازندگی تا دوره پس از ادغام، می توان گفت که سیاستگذاری‌های رسمی، به رغم دستاوردهایی مانند گسترش پوشش خدمات و تقویت زیر ساخت‌های روستایی، با ضعف‌های جدی در حوزه‌های زیر مواجه بوده اند:

- عدم تثبیت روشن و پایدار جایگاه حقوقی و نهادی گروه‌های جهادی؛
- ناپایداری مالی و نبود الگوی مشخص تأمین مالی مبتنی بر شفافیت و پاسخ گویی؛
- گرایش‌های دولتی سازی و بوروکراتیک که تهدید کننده مردمی بودن و خودجوشی گروه‌هاست؛
- امکان مصادره تبلیغاتی و کاهش اعتماد اجتماعی در نتیجه مداخله‌های سیاسی و جناحی.

تحلیل مبانی نظری و اندیشه امام خمینی (ره) و رهبر شهید نشان می دهد که «کار جهادی» در این منظومه فکری، یک الگوی مقطعی امداد نیست، بلکه شیوه‌ای پایدار برای تحول جامعه اسلامی مبتنی بر ایمان، داوطلبی، مسئولیت پذیری اجتماعی، مردمی بودن و ابتکار است. بنابراین، سیاستگذاری مطلوب برای گروه‌های جهادی باید به جای ادغام کامل در ساختارهای سخت دولتی، بر حفظ و تقویت خصایص مردمی، خودجوش و انقلابی این گروه‌ها، در عین تعریف سازو کارهای روشن تنظیم گری، نظارت و هماهنگی، استوار باشد. اصول سیاستگذاری مطلوب براساس اندیشه امامین انقلاب مانند مردمی بودن، عدالت محوری، تقدم میدان و واقعیت‌های اجتماعی بر ملاحظات صرفاً اداری، تکیه بر نیروهای داوطلب، تربیت نیروی مؤمن و انقلابی و تقویت شبکه‌های اجتماعی محلی باید مبنای طراحی سیاست‌ها قرار گیرد.

یافته‌های این گزارش در سطح نخست ناظر به اصول سیاستگذاری مستخرج از اندیشه امامین انقلاب است. باین حال، تبدیل این اصول به اقدامات اجرایی نیازمند توجه به مسائل و چالش‌های فعلی زیست‌بوم جهادی کشور است. از این رو بخشی از پیشنهادهای عملیاتی گزارش، حاصل تطبیق این اصول با نیازها و مسائل کنونی حوزه گروه‌های جهادی است. بر مبنای یافته‌ها، چارچوب سیاستی مطلوب برای تحول گروه‌های جهادی براساس اندیشه امامین انقلاب اسلامی باید بر محورهای زیر استوار باشد:

۱. تثبیت نقش گروه‌های جهادی به عنوان «حلقه‌های میانی»:

- تعریف جایگاه رسمی گروه‌های جهادی در منظومه حکمرانی به عنوان واسطه فعال میان مردم و حاکمیت، نه به عنوان زیرمجموعه صرفاً اجرایی دستگاه‌های دولتی.
- طراحی سازوکارهای حقوقی و نهادی که ضمن ایجاد شناخت و هماهنگی با حاکمیت، استقلال، مردمی بودن و داوطلبی این گروه‌ها را حفظ کند.

۲. طراحی «چارچوب ملی سیاستگذاری برای گروه‌های جهادی»:

- تدوین یک سند ملی سیاستگذاری که اصول، اهداف، خطوط قرمز، نقش‌ها، تقسیم کار نهادی، روش‌های تأمین مالی، سازوکارهای نظارتی و نحوه تعامل گروه‌های جهادی با دستگاه‌های رسمی و سایر نهادهای مدنی را روشن کند.
- اجتناب از رویکرد پروژه محور کوتاه مدت؛ حرکت به سمت برنامه ریزی میان مدت و بلندمدت مبتنی بر مسائل راهبردی هر منطقه و هر حوزه (اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی).

۳. سازوکارهای تأمین مالی، شفافیت و پاسخ‌گویی:

- طراحی نظام چندمنبعی تأمین مالی (کمک‌های مردمی، بودجه‌های حاکمیتی، مشارکت بخش خصوصی، صندوق‌های حمایتی و نهادهای خیریه) با قواعد روشن شفافیت و گزارش دهی.
- تعریف استانداردهای حداقلی برای حسابرسی مستقل، انتشار گزارش‌های عمومی و دسترسی مردم به اطلاعات کلی پروژه‌ها و منابع مصرف شده.
- پیوند دادن تأمین مالی رسمی به رعایت معیارهای شفافیت، پاسخ‌گویی و پایبندی به اصول مردمی بودن.

۴. توانمندسازی و حرفه‌ای‌سازی مشروط به حفظ هویت جهادی:

- طراحی برنامه‌های نظام‌مند آموزش و توانمندسازی در حوزه‌های مدیریت پروژه، ارزیابی اثر اجتماعی، کارآفرینی اجتماعی، ارتباطات اجتماعی و رسانه و تعامل با دولت.
- حمایت از شبکه‌سازی میان گروه‌های جهادی برای تبادل تجربه، ارتقای استانداردها و شکل‌گیری سازوکارهای خودتنظیم‌گر.^۱
- جلوگیری از تبدیل حرفه‌ای‌سازی به بروکراتیزه کردن و استخدامی‌سازی؛ تأکید بر حفظ بنیان داوطلبی، روحیه انقلابی و انگیزه اعتقادی.

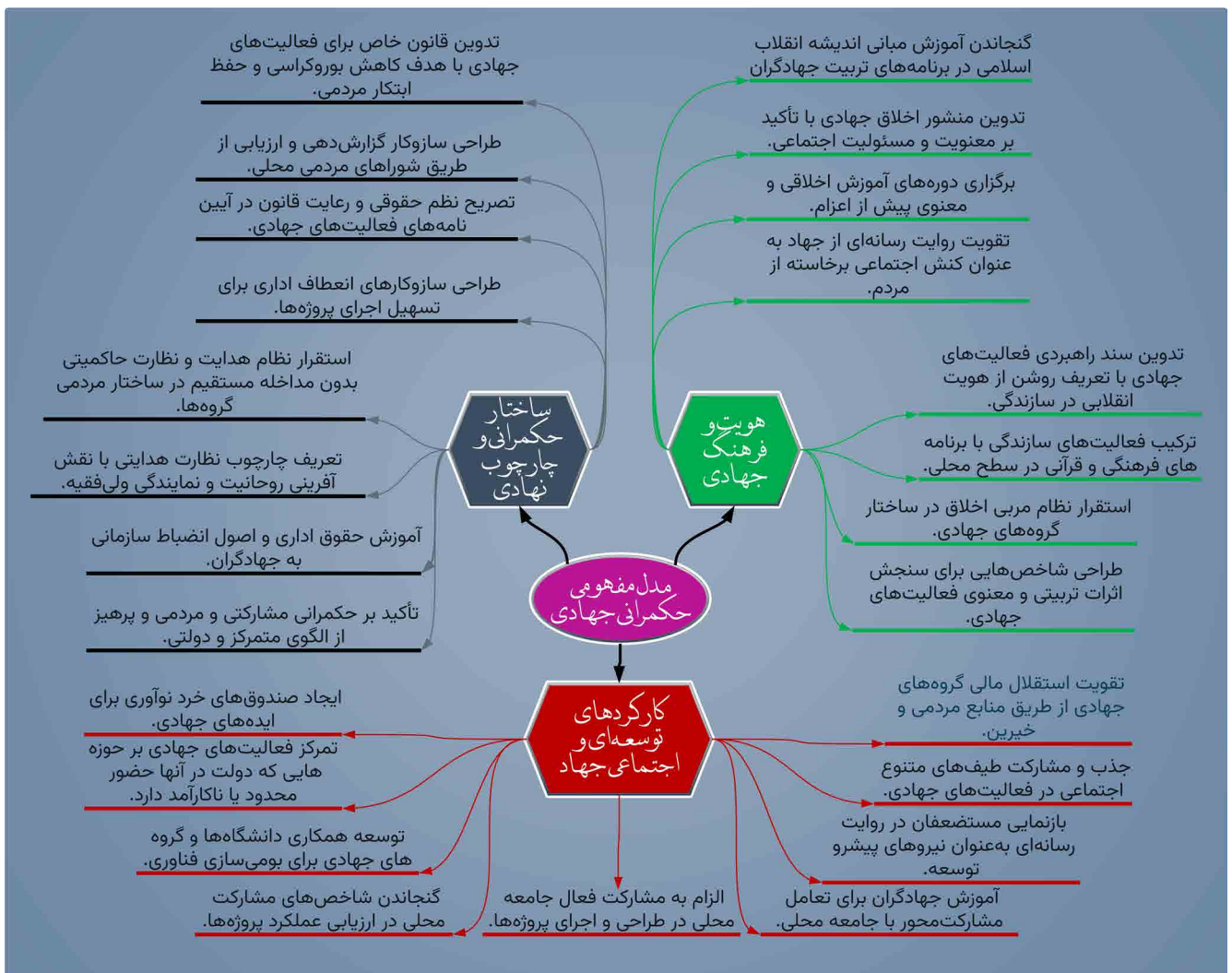
۵. بهره‌گیری از ظرفیت نوآوری اجتماعی و کسب و کارهای اجتماعی:

- تشویق گروه‌های جهادی به حرکت از فعالیت صرفاً امدادی به سمت طراحی مدل‌های پایدار نوآوری اجتماعی و کسب و کارهای اجتماعی متناسب با مسائل محلی.
- تعریف مشوق‌ها، حمایت‌های حقوقی و مالی برای طرح‌هایی که هم‌زمان سه هدف عدالت اجتماعی، پایداری اقتصادی و تقویت سرمایه اجتماعی را دنبال می‌کنند.

۶. نهادینه‌سازی نقش در نظارت اجتماعی و اصلاح حکمرانی:

- به رسمیت شناختن نقش گروه‌های جهادی در شناسایی موانع میدانی، رصد ناکارآمدی‌ها و ارائه گزارش‌های واقع‌بینانه از وضعیت سیاست‌ها و برنامه‌های دولتی در مناطق هدف.
- طراحی کانال‌های رسمی و شفاف برای انتقال بازخوردها و پیشنهادهای گروه‌های جهادی به سطوح تصمیم‌گیری و نظارتی (مجلس، دولت، شوراها و...).

شکل ۴. اصول استخراج شده از اندیشه امامین انقلاب اسلامی برای حکمرانی گروه‌های جهادی

مأخذ: همان.

براساس شواهدی که وجود دارد می‌توان سناریوهای زیر را در مورد گروه‌های جهادی تصور کرد:

سناریوی الف) تقویت اراده حاکمیتی برای بهره‌گیری از ظرفیت گروه‌های جهادی

این سناریو، مطلوب است و برای گسترش حکمرانی مردمی پیشنهاد می‌شود. در این صورت لازم است نهادهای مختلف در جمهوری اسلامی به‌صورت جدی فعال شوند:

- مجلس شورای اسلامی (کمیسیون‌های اجتماعی، فرهنگی و برنامه و بودجه و تصویب قانون حمایت و تنظیم فعالیت گروه‌های جهادی).
- هیئت دولت و به‌طور خاص معاونت حقوقی، معاونت توسعه مدیریت، سازمان برنامه و بودجه، وزارت کشور و دستگاه‌های بخشی.
- همچنین نهادهای زیر به رشد و توسعه گروه‌های جهادی کمک کنند:
- سازمان بسیج مستضعفین و سایر نهادهای جهادی رسمی.
- شبکه گروه‌های جهادی مردمی و مستقل.
- شوراهای اسلامی شهر و روستا، استانداری‌ها و شهرداری‌ها.
- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.

سناریوی ب) ثبات نسبی وضعیت موجود و حرکت تدریجی اصلاحی

در این سناریو، وضعیت فعلی حفظ می‌شود و تغییرات اندکی در وضعیت گروه‌های جهادی انجام می‌گیرد. در این شرایط، نهادهای زیر فعال هستند و به ایفای وظیفه می‌پردازند:

- دستگاه‌های پیشرو و مسئله‌محور در سطح ملی و استانی (استانداری‌ها، بعضی وزارتخانه‌ها و شهرداری‌های بزرگ) که می‌توانند با طرح مشکلات و مسائل، گروه‌های جهادی را برای فعالیت و محرومیت‌زدایی ترغیب و پشتیبانی کنند.
- شبکه‌های داوطلبانه گروه‌های جهادی که می‌توانند با خودتنظیم‌گری، استانداردسازی داخلی و شفافیت اختیاری، الگوی موفق ارائه دهند و به تدریج سیاست رسمی را تحت تأثیر قرار دهند.

سناریوی ج) تضعیف گروه‌های جهادی

در این سناریوی نامطلوب، نظام حکمرانی جایگاهی برای گروه‌های جهادی قائل نخواهد شد و به تدریج آنها را هرچه بیشتر به حاشیه می‌راند. در این وضعیت، توصیه سیاستی معطوف به کاهش خسارات و حفظ حداقلی ظرفیت جهادی است:

- فعالیت خودجوش گروه‌های جهادی و شبکه‌های جهادی.
- حمایت نهادهای مرجع دینی و انقلابی از هویت، استقلال نسبی و مردمی‌بودن گروه‌های جهادی.
- تقویت خودتنظیم‌گری، شفافیت داوطلبانه و ارتقای سواد سیاستی در میان مدیران جهادی برای کاهش آسیب‌پذیری در برابر سوءاستفاده‌های جناحی و تبلیغاتی.

جدول ۱۵. پیشنهاد توصیه سیاستی

ردیف	نوع توصیه		توصیه سیاستی	الزامات و قیود اجرایی	دستگاه متولی	دستگاه معین	زمان‌بندی اجرا (کوتاه‌مدت، میان‌مدت، بلندمدت)	ملاحظات
	اصلاح	تداوم						
۱	✓		قانون حمایت و تنظیم فعالیت گروه‌های جهادی و نهادهای جهادی‌محور		مجلس شورای اسلامی		میان‌مدت	– تعیین تعریف حقوقی روشن برای گروه‌های جهادی، معیارهای شناسایی، ثبت آسان^۱ و نحوه نظارت حداقلی. – تصریح جایگاه گروه‌های جهادی به‌عنوان نهادهای مردمی داوطلبانه با نقش حلقه میانی، نه به‌عنوان شرکت پیمانکاری یا بازوی اجرایی صرف. – پیش‌بینی احکام تسهیلگر در حوزه بیمه داوطلبان و امکان استفاده از ظرفیت وقف و خیریه.
۲	✓		اصلاح قوانین برنامه‌ای و بخشی		سازمان برنامه‌بودجه	مجلس شورای اسلامی	بلندمدت	– درج احکام مشخص درباره نقش گروه‌های جهادی در برنامه‌های توسعه‌ای، به‌ویژه در حوزه‌های محرومیت‌زدایی، توانمندسازی اجتماعی، کارآفرینی اجتماعی و بازآفرینی شهری و روستایی. – الزام دستگاه‌ها به تعریف سازوکار مشارکت با گروه‌های جهادی در طراحی، اجرا و ارزیابی برنامه‌ها.
۳	✓		تهیه و تصویب «سند ملی سیاستگذاری گروه‌های جهادی»		هیئت دولت	نهادهای جهادی (بسیج‌سازندگی، گروه‌های مستقل جهادی، مجموعه‌های مردمی) و دستگاه‌های مرتبط (وزارت کشور، جهاد کشاورزی، تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان برنامه‌بودجه و ...)	بلندمدت	– تعریف شاخص‌ها، اهداف، خطوط راه‌نما و چارچوب همکاری دولت – گروه‌های جهادی در سطح ملی و استانی

1. Light Registration

ردیف	نوع توصیه		توصیه سیاستی	الزامات و قیود اجرایی	دستگاه متولی	دستگاه معین	زمان‌بندی اجرا (کوتاه‌مدت، میان‌مدت، بلندمدت)	ملاحظات
	اصلاح	تداوم						
۴	✓		ایجاد «نهاد هماهنگ‌کننده ملی گروه‌های جهادی»		وزارت کشور	بسیج‌ساز ندگی، معاونت محرومیت‌زدایی رئیس‌جمهور، فراکسیون جهاد ساز ندگی و محرومیت‌زدایی مجلس شورای اسلامی	میان‌مدت	ایجاد ساختاری سبک، شبکه‌ای و غیر متمرکز که وظیفه اصلی آن تنظیم‌گری نرم، تسهیلگری، تبادل تجربه، استاندارد سازی حداقلی و نظارت بر حسن اجرای چارچوب ملی باشد، نه مدیریت مستقیم و دستوری گروه‌ها.
۵	✓		طراحی نظام جامع تأمین مالی و حمایت غیر مالی		سازمان برنامه‌وبودجه	وزارت کشور، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	میان‌مدت	– ایجاد صندوق‌های مشترک ملی و استانی با مشارکت دولت، بخش خصوصی و خیریه‌ها برای حمایت از طرح‌های جهادی و کسب‌وکارهای اجتماعی منتخب. – ارائه خدمات مشاوره‌ای، حقوقی، آموزشی و شبکه‌سازی به‌جای مرفا تخصیص منابع مالی.
۶	✓		تدوین دستورالعمل‌های مشارکت با گروه‌های جهادی		وزارت کشور		میان‌مدت	– تعیین فرایندهای شفاف برای انعقاد تفاهم‌نامه، تخصیص پروژه‌ها و همکاری میدانی با گروه‌های جهادی. – حذف یا کاهش بوروکراسی‌های زائد که مانع فعالیت داوطلبانه و چابک می‌شود.
۷	✓		ایجاد «کارگروه‌های مشترک مسئله‌محور» در سطح استان و شهرستان		وزارت کشور	سازمان بسیج ساز ندگی	کوتاه‌مدت	– با حضور نمایندگان گروه‌های جهادی، دستگاه‌های اجرایی، شوراهای محلی و بخش خصوصی، برای طراحی و اجرای پروژه‌های محلی مبتنی بر مسائل واقعی منطقه.

ردیف	نوع توصیه		توصیه سیاستی	الزامات و قیود اجرایی	دستگاه متولی	دستگاه معین	زمان‌بندی اجرا (کوتاه‌مدت، میان‌مدت، بلندمدت)	ملاحظات
	اصلاح	تداوم						
۸	✓		استفاده از ظرفیت نظارت اجتماعی گروه‌های جهادی		مجلس شورای اسلامی		کوتاه‌مدت	– تعریف ساز و کارهای رسمی برای دریافت گزارش‌های میدانی از گروه‌های جهادی درباره کیفیت اجرای پروژه‌ها، وضعیت خدمات عمومی و مشکلات محلی و اتصال این گزارش‌ها به نظام تصمیم‌گیری اداری و نظارتی.
۹	✓		طراحی استانداردها و شاخص‌های ارزیابی اثر اجتماعی فعالیت‌های جهادی		وزارت کشور		کوتاه‌مدت	– تدوین چارچوب‌های ساده، قابل‌فهم و قابل‌اجرا برای سنجش اثر بر سرمایه اجتماعی، توانمندسازی، کاهش نابرابری و اصلاح فرایندهای حکمرانی.
۱۰	✓		پیوند نظام تأمین مالی با نتایج ارزیابی مستقل		سازمان برنامه و بودجه	وزارت کشور	میان‌مدت	– تخصیص حمایت‌های مالی و غیرمالی براساس ترکیبی از شاخص‌های شفافیت، پاسخ‌گویی، اثر اجتماعی و میزان حفظ مردمی‌بودن و داوطلبی.

مأخذ: همان.

جدول ۱ پیوست. کدهای استخراج شده در فرایند تحقیق

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۷۸/۰۹/۲۶	۲۱۶۱ع	[دولت‌های ما] هر پیشرفتی که در زمینه‌های سازندگی تا امروز داشته‌اند، به‌خاطر همین یکپارچگی مردم بوده است.	مردم‌بنیان	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۷۸/۰۵/۰۸	۲۱۷۱ع	طبقه اولی که جهاد سازندگی را تشکیل دادند، همین دانشجویان بودند.	مردم‌بنیان	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۸۹/۰۶/۳۱	۲۲۵۱ع	در مورد این حرکت عظیم بسیج سازندگی و اردوهای هجرت که به‌طور رسمی، ۱۰ سال است آغاز شده. البته این را من باید اقرار کنم که این کار، اول از خود جوان‌ها شروع شد؛ خود جوان‌های دانشجو و دانش‌آموز در بخش‌های مختلف، این حرکت را شروع کردند؛ در سال ۷۹ گزارش این حرکت زیبا و پرشکوه به ما رسید و منجر شد به اینکه پیام بسیج سازندگی به قاطبه جوانان کشور داده شود. یعنی این یک حرکت خودجوش مردمی است؛ درست مثل جهاد سازندگی در آغاز انقلاب. جهاد سازندگی هم همین جور بود؛ اول، خود جوان‌ها شروع کردند، خودشان رفتند توی روستاها مشغول خدمتگزاری شدند در آن اوضاع بسیار دشوار و پیچیده. این حرکت، امام بزرگوار را به فرمان جهاد سازندگی تشویق کرد. کار مردم، الهام‌بخش اقدام مدیران و مسئولان است.	مردم‌بنیان	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۲/۱۲/۱۵	۲۳۸۱ع	ما هر جایی که به خدا تکیه کردیم، به نیروی مردم تکیه کردیم و حاضر به حرکت جهادی شدیم، پیروز شدیم؛ نگاه کنید شما از اول انقلاب تا حالا، هر جا ما مردم را آوردیم وسط کار، به نام خدا شروع کردیم و حرکت جهادی بود، ما در آنجا پیروز شدیم. در خود اصل انقلاب این اتفاق افتاد، مردم آمدند، مردم خیابان‌ها را پر کردند، قشرهای مختلف مردم آمدند وسط میدان و حرکت حرکت جهادی بود. در دفاع هشت‌ساله - هشت سال جنگ شوخی نیست؛ هشت سال جنگ را بر این مملکت تحمیل کردند - مردم آمدند وسط کار. امام (رضوان‌الله تعالی علیه) - که روح مطهر این مرد بزرگ شاد باد و با انبیا و اولیا محشور باد - از قضیه را فهمید که باید چه کار بکند؛ خدا به او الهام کرد، او را هدایت کرد، مردم را آورد وسط میدان و نام خدا را سر دست گرفت و حرکت کرد. در جنگ هشت‌ساله ما پیروز شدیم؛ در همه موارد دیگری که مردم آمدند و خدای متعال بر زبان و دل مردم حاکم بود و کار کار جهادی بود، ما پیروز شدیم؛ این هم یک واقعیتی است.	مردم‌بنیان	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۵/۰۹/۰۳	۲۴۵۱ع	بسیج در همه عرصه‌ها مظهر مردم‌سالاری دینی و اسلامی است. اگر چنانچه بسیج وارد اقتصاد بشود، اقتصاد می‌شود مردم‌سالار؛ این اقتصاد مقاومتی اگر بتواند از قوت و قدرت بسیج استفاده کند، می‌شود اقتصاد مقاومتی مردم‌سالار.	مردم‌بنیان	ماهیت جهاد سازندگی

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۷، صفحه ۱۲۹	ر م ۱۰۲۱	تلاش برای آبادانی کشور از مسائلی که شما و دیگران گزارش داده‌اند، بسیاری از خیانت‌هایی که به این کشور و مردم گردیده است کشف می‌شود که چه کوشش‌هایی در جهت بازداشتن ما از همه چیز انجام شده و جلوی مغزهایی که می‌توانستند کار بکنند و پیشرفت علمی داشته باشند را گرفته و کشاورزی ما را از بین بردند. شما می‌بینید که چقدر از زمین‌ها هنوز بلااستفاده و چه مقدار از آب‌ها مانند آب کارون به هدر می‌رود. آنها به اسم اینکه ما می‌خواهیم پیشرفت داشته باشیم و مملکت ما مملکت صنعتی باشد، مسئله «اصلاحات ارضی» را بهانه کردند. قضیه آنها قضیه کلاهی شد که می‌خواست راه رفتن کبک را یاد بگیرد که راه رفتن خودش را هم فراموش کرد که خدا خواست و مملکت را از دست آنها گرفت و مسائل و تصمیمات به دست خود مردم افتاد. اینکه شما گفتید در کارها هماهنگی وجود دارد، کار [ی] بسیار خوب و صحیح است. زیرا تا امور آن‌گونه اجتماعی نباشد و همه افراد یک رویه و هدف را نداشته باشند، کارها پیش نمی‌رود. امروز همه مردم ما می‌خواهند به اسلام و کشورشان خدمت کنند و ما می‌بینیم در عین حال که این کشوری که به دست ما افتاد هیچ پیشرفتی نداشته است، اما انسان‌های آن تبدیل به انسان‌های پر شور و فعال گردیده‌اند که همین دلیل است [بر این] که ما می‌توانیم همه کارها را خودمان انجام دهیم. اگر چه آمریکا نمی‌خواهد و نمی‌گذارد که ما کار بکنیم، ولی ما و ملت ما به یاری خداوند، بنا داریم کاری بکنیم که آنها نتوانند مانع باشند.	مردم‌بنیان	ماهیت جهاد سازندگی
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۰، صفحه ۴۰۳	ر م ۱۰۷۱	اداره امور کشور در پرتو متخصصان متعددی برادرها! خودتان بیدار باشید که این مغزهایی که دارند فرار می‌کنند این مغزهاست که شما را به تباهی کشیده‌اند. این مغزهایی است که نگذاشتند جوان‌های ما تحصیل کامل بکنند. اینها باید هم بروند؛ باید هم فرار کنند؛ دیگر جای زندگی برای آنها نیست. برای اینکه ملت بیدار است. یک ملت بیدار نمی‌گذارد که شما هر کدامتان هر کاری می‌خواهید بکنید، باید خودتان، خودتان را اداره کنید. باید همه‌مان به میدان بیاییم. فکر اینکه استاندار یک‌کاری بکند، یک‌کاری کسی بکند، اتکال به آنها نکنید. خودتان همان‌طوری که می‌گویید [باشید] الحمدلله الان یک تحولی حاصل شده است که همه طبقات، مهندسان می‌آید کار می‌کنند؛ دکترش می‌آید کار می‌کند. اینهایی که حالا مغزهای انسانی دارند. اینها که مغزهایی ندارند که فرار کنند. آقا! مغزهایی فرار می‌کنند، ما هم یک مغزهایی داریم که با اینکه مغز علمی هستند دارند به مردم کمک می‌کنند؛ دارند می‌روند درو می‌کنند. این مغزها را ما می‌خواهیم؛ نه آن مغزهایی که حالا که برایشان تعیش حاصل نیست فرار کنند. چرا به خود نمی‌آیند اینها؟ چرا اینها نمی‌فهمند مقدار خودشان را و مقدار مملکت ما را؟ ما این مغزهایی را می‌خواهیم که در عین حالی که دگتر است، در عین حالی که مهندس است، می‌رود در جهاد سازندگی و جهاد سازندگی را راه می‌اندازد.	مردم‌بنیان	ماهیت جهاد سازندگی
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۶، صفحه ۳۰۶	ر م ۱۳۶۱	جهاد سازندگی در کشوری که با دست جنایتکار رژیم منحوس پهلوی و توطئه‌های سرسپردگان خارجی و داخلی به ابرقدرت‌ها، خصوصاً آمریکای جهان‌خوار، به تباهی کشیده شده است می‌تواند بازویی توانا برای انقلاب اسلامی در ساختن کشور باشد. شوراهای سراسری جهاد، امید است در سازندگی معنوی خویش با اتکا به خداوند تعالی و مددخواهی از حضرت بقیه‌الله - ارواحنا له الفدا - موفق [باشند]، تا در جهاد سازندگی و راهنمایی‌های خویش موفق‌تر به سازندگی هر چه والاتر کشور اسلامی گردد. با تقدیر و تشکر از خدمات‌های ارزنده این نهاد، توفیق و تأیید همگان را در ادامه این خدمت ارزشمند از خداوند بزرگ مسئلت می‌نمایم.	مردم‌بنیان	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳/۱۰/۱۳۹۵	ع ۲۴۷۲	جهاد یعنی خسته نشدن، یعنی با فکر درست و منطق درست راهی را انتخاب کردن و ایمان به آن راه پیدا کردن و آن را با همه سختی‌هایش، با همه موانعش دنبال کردن و پیش رفتن.	قانونمند و عاقلانه	ماهیت جهاد سازندگی

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۸۶/۰۴/۲۵	ع ۲۲۴۲	کار جهادی باید هدفمند، درست متوجه به آرمان‌ها و هوشمندانه و عاقلانه و دشمن‌شکن باشد. یعنی به همان معنایی که ما مبارزه را در اصطلاح معمولی به کار می‌بریم: «دارم مبارزه می‌کنم؛ این یک مبارزه است». این، یک تعبیر مصطلح است. در جهاد، این معنا هست.	قانونمند و عاقلانه	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۲/۰۶/۰۶	ع ۲۳۲۲	در زمینه خدمت، کار را باید جهادی کرد؛ جهادی به معنای بی‌قانونی نیست.	قانونمند و عاقلانه	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۲/۰۶/۰۶	ع ۲۳۳۲	من آدم دعوت‌کننده به بی‌قانونی نیستم؛ به شدت ضد این بی‌قانونی هستم، اما معتقدم در همان چارچوب قانون، دو جور می‌شود کار کرد: یک کار، کار مرسوم اداری، یک کار، کار جهادی.	قانونمند و عاقلانه	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۷۴/۰۷/۲۲	ع ۲۱۲۲	اگر می‌خواهید این کشور را بسازید، باید ببینید انقلاب، ارزش‌های انقلاب و نظام جمهوری اسلامی، آن نسخه‌ای را که برای ساختن ایران داده است، چیست.	قانونمند و عاقلانه	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۷۴/۰۷/۲۲	ع ۲۱۳۲	مبادا کسی خیال کند که مملکت بدون فعالیت و تلاش سازندگی – فقط با ذکر خدا گفتن – آباد خواهد شد؛ ابدأ، باید تلاش کرد، باید مجاهدت کرد؛ هم مجاهدت علمی، هم مجاهدت عملی.	قانونمند و عاقلانه	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۲/۰۶/۰۶	ع ۲۳۵۲	در زمینه خدمت، کار را باید جهادی کرد؛ جهادی به معنای بی‌قانونی نیست. دوستانی که ما سال‌ها با خیلی از شماها کار کردیم – با بسیاری از شما برادرها در زمینه‌های مختلف همکاری داشتیم – می‌دانید روحیه من را، من آدم دعوت‌کننده به بی‌قانونی نیستم؛ به شدت ضد این بی‌قانونی هستم، اما معتقدم در همان چارچوب قانون، دو جور می‌شود کار کرد: یک کار، کار مرسوم اداری، یک کار، کار جهادی. کار جهادی یعنی از موانع عبور کردن، موانع کوچک را بزرگ ندیدن، آرمان‌ها را فراموش نکردن، جهت را فراموش نکردن، شوق به کار؛ این کار جهادی است. کار را باید جهادی انجام داد تا ان شاء الله خدمت به‌خوبی انجام بگیرد.	قانونمند و عاقلانه	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۹/۰۵/۱۰	ع ۲۵۲۳	من راجع به آینده هم یک جمله‌ای عرض بکنم. به نظر من برای تأمین آینده احتیاج داریم به صبر و ثبات؛ بایستی گامان را محکم کنیم؛ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وِ اسْرَافَنَا فی امرنا وَثَبِّتْ اَقْدَامَنَا؛ یکی از چیزهایی که در دعا خواسته شده، همین است که قدم‌هایمان ثابت باشد؛ صبر و ثبات قدم لازم است که البته مردم هم خوشبختانه مردم صبوری هستند؛ ما این را تجربه کرده‌ایم، می‌دانیم که به‌خاطر ایمان مذهبی‌ای که دارند، به‌خاطر اعتمادی که به نظام و کشور و جمهوری اسلامی دارند، ثبات مردم انصافاً ثبات خوبی است؛ مسئولین هم باید با کار جهادی، صبر و ثبات خودشان را نشان بدهند؛ یعنی کار جهادی به نظر من بسیار لازم است؛ تردید، نگرانی، آیا می‌شود، آیا نمی‌شود، بکنیم، نکنیم، اینها خیلی مضر است؛ مسئولین به اینها باید توجه کنند.	سازگار با کمبود و سختی	ماهیت جهاد سازندگی

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
امام خمینی (ره)	وصیت‌نامه سیاسی - الهی رهبر کبیر انقلاب اسلامی و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران حضرت آیت‌الله العظمی امام خمینی (ره)، صفحه ۲۷	ر ۱۵۳۱	مقایسه با زمان سابق و رسیدگی به عملکرد دولت و جهاد سازندگی در روستاهای محروم از همه مواهب حتی آب آشامیدنی و درمانگاه و مقایسه با طول رژیم سابق با در نظر گرفتن گرفتار جنگ تحمیلی و پیامدهای آن از قبیل آوارگان میلیونی و خانواده‌های شهدا و آسیب‌دیدگان در جنگ و آوارگان میلیونی افغانستان و عراق و با نظر به حصر اقتصادی و توطئه‌های پی‌درپی آمریکا و وابستگان خارج و داخلش (اضافه کنید فقدان مبلغ آشنا به مسائل به مقدار احتیاج و قاضی شرع) و هرج و مرج‌هایی که از طرف مخالفان اسلام و منحرفان و حتی دوستان نادان در دست اجر است و ده‌ها مسائل دیگر، تقاضا این است که قبل از آشنایی به مسائل، به اشکال تراشی و انتقاد کوبنده و فحاشی برنخیزید و به حال این اسلام غریب که پس از مدها سال ستمگری قلدرها و جهل توده‌ها امروز طفلی تازه‌پا و ولیده‌ای است محفوف به دشمن‌های خارج و داخل، رحم کنید و شما اشکال تراشان به فکر بنشینید که آیا بهتر نیست به جای سرکوبی به اصلاح و کمک بکوشید و به جای طرفداری از منافقان و ستمگران و سرمایه‌داران و محتکران بی‌انصاف از خدا بی‌خبر، طرفدار مظلومان و ستمدیدگان و محرومان باشید و به جای گروه‌های آشوبگر و تروریست‌های مفسد و طرفداری غیرمستقیم از آنان، توجهی به ترورشندگان از روحانیون مظلوم تا خدمتگزاران متعهد مظلوم داشته باشید؟	سازگار با کمبود و سختی	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۶۸/۰۳/۲۰	ع ۲۰۲۴	من همیشه پشتیبان جهاد سازندگی بوده‌ام و بعد از این هم بدون هیچ‌گونه تردید و تأملی خواهم بود. باید حرکت خود را با ابتکار همراه کنید و به دنبال راه‌های جدید و میان‌بر باشید، تا بتوانیم به پیشرفت‌های جدید مادی دست یابیم. اگر ما خودمان را به قافله توسعه جهانی رساندیم و از لحاظ توسعه و عمران و آبادی توانستیم جلو برویم، از همه دنیا بهتر خواهیم بود؛ چون ما چیزی داریم که آنها ندارند و آن، توکل و ایمان و معرفت ماست.	مبتکر	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۷۷/۰۷/۱۵	ع ۲۱۵۴	یکی از افتخارات نظام مقدس اسلامی این بوده است که در همه زمینه‌هایی که به‌خیر و صلاح ملت و کشور مربوط می‌شود، طرح‌های نو و سازنده و ابتکاری داشته است. مظهر این قدرت تصمیم‌گیری هم امام بزرگوار (رضوان‌الله‌تعالی‌علیه) بود که بایک دید الهی و تدبیری خردمندانه آن خطوط اصلی را که برای اداره کشور در زیر سایه اسلام و کشاندن مسیر عمومی این ملت به سمت صلاح، لازم بود، در همان اوایل انقلاب تمهید کرد و مقدمات آن را فراهم نمود. یکی از این تدبیرهای برجسته و ماندگار، همین «جهاد سازندگی» است... نهادهایی مثل جهاد سازندگی که از انقلاب جوشیده‌اند، چه خصوصیتی دارند؟ چگونه است که در درون این تشکیلات، ضمن این‌که ارزش‌های اسلامی محفوظ است، تلاش فراوان و خدمت‌های بزرگ در آن بادلسوزی انجام می‌گیرد و از لحاظ کاری هم توفیقات نوآوری این مجموعه‌ها از بقیه بخش‌ها جلوتر و بالاتر است؟ البته بحمدالله امروز نوآوری در کشور، همه جا هست؛ اما شروع نوآوری و جرئت و جسارت ورود در میدان ابتکار، نکته‌ای است که در اول، در امثال جهاد و نهادهای انقلابی پدید آمد و بر محور آن حرکت شد. راز این همه چیست؟ راز همه این موفقیت‌ها در بخش‌های مختلف، تمسک به ایمان انقلابی است؛ ایمان به حقیقت والا و درخشانی که توانست این کشور را نجات دهد. از چه چیزی نجات دهد؟ از دوران جاهلیت تاریک ذلت‌بار برای ملت ایران!	مبتکر	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۸۴/۱۰/۱۴	ع ۲۲۲۴	ما از اول انقلاب، هر کار بزرگی که توانسته‌ایم انجام بدهیم، به برکت اعتماد به نفس و بلندپروازی و کار جهادی بوده است. جوانان جهاد سازندگی آن روزی کارهای بزرگ را در این کشور شروع کردند که حتی آن کسانی که جلوی چشم‌شان این کارهای بزرگ انجام می‌گرفت، باور نمی‌کردند که جوان ایرانی قادر به این کارهاست.	مبتکر	ماهیت جهاد سازندگی

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۸۴/۱۰/۱۴	ع ۲۲۳۴	در هر بخشی از بخش‌های گوناگون صنعتی و فنی و علمی و تحقیقاتی که ما با روحیه جهادی وارد شدیم، پیش رفته‌ایم. روحیه جهادی یعنی چه؟ یعنی اعتقاد به این که «ما می‌توانیم» و کار بی‌وقفه و خستگی‌ناپذیر و استفاده از همه ظرفیت وجودی و ذهنی و اعتماد به جوان‌ها. الان در همین بخش انرژی هسته‌ای که این همه دنیای استکبار را سراسیمه کرده، اکثر کسانی که در آن‌جا مشغول کار هستند، جوان‌های تحصیلکرده‌اند؛ صدها جوان که سال و تحصیل کرده، این پرخ را می‌چرخانند و این عزت را برای کشور پدید آورده‌اند. در همه بخش‌ها همین‌طور است. به نیر وهای با استعداد، چه از جوان‌ها باشند و چه از انسان‌های با تجربه، اعتماد کنند. اعتماد به این افراد و توکل به خدای متعال و اخلاص نیت برای خدا، اساس کار است.	مبتکر	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۲/۰۶/۰۶	ع ۲۳۴۴	کار جهادی یعنی از موانع عبور کردن، موانع کوچک را بزرگ ندیدن، آرمان‌ها را فراموش نکردن، جهت را فراموش نکردن، شوق به کار؛ این کار جهادی است.	مبتکر	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۶۸/۰۳/۲۰	ع ۲۰۱۵	جهاد سازندگی از جمله دستگاه‌هایی است که بیش از همه، ما را به یاد امام عزیزمان می‌اندازد. چه قدر ایشان به این مجموعه جوان و انقلابی و با اخلاص و کارآمد اهمیت می‌دادند و چه قدر لذت می‌بردند وقتی می‌شنیدند جهاد سازندگی موفقیت‌هایی را در جبهه جنگ و مناطق دور افتاده روستایی به دست آورده است. آن دل بزرگ، از دیدن این همه تلاش، پُر از امید و شادی می‌شد. تیزبینی و روشن‌نگری و تشخیص آن عزیز، درست و بجا بود و می‌دانست این مجموعه که از عناصر مؤمن و انقلابی و جوان و فعال و کارآمد و باسواد تشکیل یافته است، تا چه اندازه می‌تواند برای کشور مفید باشد.	انقلابی و رزمنده	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۶۹/۱۱/۱۹	ع ۲۰۳۵	تصور اینکه سازندگی کشور، با تعقیب هدف‌های انقلاب منافات دارد، تصویری متعلق به دشمنان است؛ ارزش‌های انقلاب، این کشور را باید آباد کند و بسازد؛ این دو باهمند.	انقلابی و رزمنده	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۷۱/۰۴/۲۲	ع ۲۰۸۵	سازندگی... یک مجاهدت است، یک جهاد فی سبیل الله است. هر کس که در این مجاهدت شرکت کند، جهاد کرده است. کسی که در راه اداره و حفظ جامعه اسلامی - که یک واجب بزرگ است - گامی برداشته، خیلی با ارزش است.	انقلابی و رزمنده	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۷۲/۰۴/۲۳	ع ۲۱۰۵	لازم می‌دانم به برادران عزیزی که در «جهاد سازندگی» مشغول خدمت هستند و در اینجا حضور دارند، به خاطر خدمت‌شان در این ارگان و دستگاه انقلابی، تبریک بگویم و عرض کنم که باید قدر این نهاد امیل و ارزشمند را بدانند. جهاد سازندگی به حقیقت یکی از زاده‌های انقلاب است و برکات آن در جنگ و صلح، در دفاع و در سازندگی، برای همه مشهود بود. امیدواریم که روز به روز این نهاد مقدس، هم از لحاظ تلاش کاری و هم از لحاظ جهتگیری انقلابی و ایمانی، تقویت شود. این نهاد، گلی است که بر تنه‌ی برومند نهال انقلاب رویده است و ان‌شاء الله که این گل، همیشه با طراوت بماند و به مردم فایده ببخشد.	انقلابی و رزمنده	ماهیت جهاد سازندگی

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۷۵/۰۳/۲۰	ع ۲۱۴۵	بعضی ممکن است کاری انجام دهند و زحمت هم بکشند و از آن، تعبیر به جهاد کنند. اما این تعبیر، درست نیست. چون یک شرط جهاد، این است که در مقابل با دشمن باشد. این مقابل، یک وقت در میدان جنگ مسلحانه است که جهاد رزمی نام دارد؛ یک وقت در میدان سیاست است که جهاد سیاسی نامیده می‌شود؛ یک وقت هم در میدان مسائل فرهنگی است که به جهاد فرهنگی تعبیر می‌شود و یک وقت در میدان سازندگی است که به آن جهاد سازندگی اطلاق می‌گردد. البته جهاد، با عنوان‌های دیگر و در میدان‌های دیگر هم هست. پس، شرط اول جهاد این است که در آن، تلاش و کوشش باشد و شرط دومش اینکه، در مقابل دشمن صورت گیرد. این نکته در فرهنگ اسلامی، نکته برجسته‌ای است، که گفتیم نمونه‌هایی هم در میدان‌های مختلف دارد.	انقلابی و رزمنده	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۸۲/۱۰/۱۴	ع ۲۲۱۵	آنچه انقلاب اسلامی به مردم داد، فرهنگ جهادی بود. فرهنگ جهادی در همه صحنه‌ها و عرصه‌ها به کار می‌آید و در زمینه کارهای زیربنایی کشاورزی و دامداری و امثال اینها هم از اول انقلاب، روح و فرهنگ جهادی وارد میدان شد.... در دفاع هشت ساله، بسیج و تحرک مردم را دیدید. در میدان کار و سازندگی و پیشرفت، روحیه جهادی را دیدید، که البته مخصوص جهاد سازندگی هم نماند؛ این روحیه در بسیاری از دستگاه‌ها رسوخ کرد.		ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۲/۱۲/۲۰	ع ۲۳۷۵	با حرکت عادی نمی‌شود پیش رفت؛ با حرکت عادی و احیاناً خواب‌آلوده و بی‌حساسیت نمی‌شود کارهای بزرگ را انجام داد؛ یک همت جهادی لازم است، تحرک جهادی و مدیریت جهادی برای این کارها لازم است. باید حرکتی که می‌شود، هم علمی باشد، هم پر قدرت باشد، هم با برنامه باشد و هم مجاهدانه باشد. من در جلسه‌ای که با رؤسای محترم سه قوه بر ای همین مسئله در هفته‌های گذشته داشتیم، مطرح کردم. خوشبختانه آقای رئیس‌جمهور با قاطعیت به من گفتند که آن کسانی که در دولت مسئول پیگیری این کارها هستند، تصمیم‌شان بر همین حرکت جدی و مجاهدانه است؛ خوب، این خیلی خوب است؛ یعنی این لازم است، بدون این نمی‌شود پیش رفت.		ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۳/۰۴/۱۱	ع ۲۴۰۵	جهاد عبارت است از تلاشی که در مقابل یک دشمنی‌ای انجام می‌گیرد؛ هر جور تلاشی جهاد نیست. جهاد عبارت است از آن تلاشی که در برابر یک چالش خصمانه از سوی طرف مقابل صورت می‌گیرد؛ این جهاد است. آن وقت معنای مدیریت جهادی در اینجا این است که توجه بکنید که حرکت علمی کشور و نهضت علمی کشور و پیشرفت علمی کشور مواجه است با یک چالش خصمانه، که در مقابل این چالش خصمانه شما که مدیریت، شما که استادید، شما که دانشجو هستید، باید بایستید؛ این شد حرکت جهادی و مدیریت دستگاه؛ چه مدیریت دانشگاه، چه مدیریت وزارت، چه مدیریت هر بخشی از بخش‌های گوناگون این عرصه عقلم، خواهد شد مدیریت جهادی.	انقلابی و رزمنده	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۶	ع ۲۴۶۵	میل به جهاد و اعتقاد به جهاد، یک ثروت فرهنگی است؛ یعنی شما وقتی در بین ملت ایران حرکت کنید و گردش کنید، جز عده معدودی، در بقیه مردم کشورمان یک انگیزه حرکت در راه دین هست؛ حالا اندازه‌اش مختلف است؛ کم دارد، زیاد دارد. یکی همین قدر انگیزه دارد که اگر چنانچه در مقابل دوربین تلویزیون قرار گرفت به نفع کشور و به نفع آرمان‌های انقلاب و اسلام شعار بدهد؛ خیلی خوب، خیلی خوب است، این انگیزه وجود دارد. یکی بیشتر از این انگیزه دارد، یکی تا آنجا انگیزه دارد که جانش را حاضر است بدهد و فدا بکند؛ این حس مجاهدت‌طلبی و مجاهدت‌پذیری و اعتقاد به مجاهدت یک ثروت فرهنگی است؛ این در کشور ما وجود دارد، در خیلی از کشورها نیست.	انقلابی و رزمنده	ماهیت جهاد سازندگی

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۵/۰۹/۲۷	ع ۲۴۸۵۳	گاهی جهاد، جهاد سیاسی است، گاهی جهاد فرهنگی است، گاهی جهاد نرم است، گاهی جهاد سخت است، گاهی با سلاح است، گاهی با علم است؛ همه اینها جهاد است، اما در همه اینها باید توجه داشت که این جهاد، علیه دشمن است، علیه دشمن بشریت است، علیه دشمنانی است که به اتکای قدرت خود و زور و زور خود، وجود سنگین و مطامع خودشان را بر بشریت تحمیل می‌کنند. سازش با آنها معنا ندارد؛ اتق الله و لا تطع الکفرین و المنفقین.	انقلابی و رزمنده	ماهیت جهاد سازندگی
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۶/۰۸/۲۹	ع ۲۵۰۵۳	باید سریع عمل کنید؛ کار را جهادی بایستی دنبال بکنید. یکی از خصوصیات جمهوری اسلامی باید همین کار جهادی باشد. خوشبختانه در بخش‌هایی همین جور هم هست؛ در بخش‌هایی انسان می‌بیند همین جور کار جهادی انجام می‌گیرد. ما قیل از انقلاب دیدیم بر خورد دستگاه‌های مسئول آن وقت را که هیچ احساس مسئولیتی واقعاً نمی‌کردند به این قضایا. آن وقت بنده از نزدیک شاهد بوده‌ام و دیده‌ام که در واقع، بر ایشان مسئله زلزله زده مسئله مهمی نبود؛ یعنی واقعاً به حساب نمی‌آوردند؛ [فقط می‌خواستند] همین به صورت و به اسم یک کاری انجام بدهند؛ کار را گروه‌های مردمی می‌کردند. امروز این جور نیست؛ بحمد الله مسئولین در میدانند، کار می‌کنند، تلاش می‌کنند؛ [این] از خصوصیات جمهوری اسلامی است؛ لکن بایستی بعد از این، آقایان و مسئولین محترم، کار را با مدیریت بهتر و با استمرار و پیگیری و با سرعت ان شاء الله انجام بدهند.	انقلابی و رزمنده	ماهیت جهاد سازندگی
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۰، صفحه ۵۲۲	ر ۱۱۴۵۳	در این جهاد سازندگی چقدر خدمت کرد این ملت به این ملت خودش و به این اشخاصی که مشغول کشت و زرع بودند؟ چقدر شما الان خدمت‌ها را شمردید که رقتید همه جا هر چه نابسامانی بوده در ستنش کردید؟ اینها باز می‌گویند هیچی نشده. از آن طرف خودشان فعالیت می‌کنند که چیزی نشود. این اشخاصی که خودشان را معرفی می‌کنند که ما «فدایی خلق» هستیم، با یک کبریت آتش می‌زنند حاصل عمر چندین نفر کشاورز را که این خرمن را تهیه کرده است. این «فدایی خلق» یک کبریت می‌زند این را، آتشش می‌زند. این «فدایی خلق» یک تفنگ می‌زند، آن لوله نفت را سوراخ می‌کند که حاصل زحمت این ملت از بین برود. اینها و آمریکا اگر کار می‌کند این طوری کار می‌کند. آمریکا، نظامی اینجا نمی‌فرستد. آمریکا، بدتر از نظامی اینجا می‌فرستد. اینها بدتر از نظامی اند. انسان با نظامی حال خودش را می‌داند. نظامی می‌آید جلو، ما هم می‌رویم جلو. نظامی آمریکا اگر بیاید اینجا، ما هم می‌رویم جلو. من هم می‌روم جلو. همه شما می‌آیید جلو. نظامی نمی‌فرستد او، خاطر جمع باشید. از این آمریکا هیچ ترسید، از این توطئه‌هایش بترسید. اینها را هم باید خنثی کنید. این هم خود شما جوان‌ها باید در دانشگاه که هستید، اگر آمدند توی دانشگاه خواستند اخلال بکنند، جلوشان را بگیرید. در کارخانه‌ها هستید، اگر آمدند آنجا جلوشان را بگیرید. در جهاد سازندگی هستید، اگر آمدند آنجا خواستند اخلال کنند جلوشان را بگیرید.	انقلابی و رزمنده	ماهیت جهاد سازندگی
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۹، صفحه ۱۵۱	ر ۱۱۷۵۳	تحول الهی در روحیه ملت ایمان شما و ایمان ملت ما، زن و مردش، بچه و بزرگش، یک مسئله بود که نمی‌توانیم ما به حساب افراد، اشخاص، شخصیت‌ها، بگذاریم، یک مطلبی که در عرض یک مدت کمی طوری شد که بچه‌ها زبان باز می‌کردند و شعار می‌دادند. در دبستان‌ها بچه‌های کوچک اعتصاب می‌کردند شعار می‌دادند. در دبیرستان‌ها همین طور؛ در دانشگاه‌ها همین طور، بازار همین طور، کارخانه‌ها همین طور، خود ادارات همین طور، اسباب این شد که آنها هی فوج فوج برگشتند به طرف ملت، قوه‌های آنها، خداوند همچو کرد که این قوه‌ها برگشت طرف ملت؛ ملت قدرت پیدا کرد، قدرت ایمان و قدرت عمل پیدا کرد و یک همچو قدرت بزرگی را در هم شکست. این غیر از یک دست غیبی چیز دیگری نبود؛ همه را پای خدا حساب کنید و ایمان خودتان را تقویت کنید. با این ایمان، با این انقلاب و روح انقلابی شما ان شاء الله پیروز می‌شوید و پیروزی را به آخر می‌رسانید و ان شاء الله از کشور خودتان به کشور های خارجی، کشورهای اسلامی سرایت می‌کند.	انقلابی و رزمنده	ماهیت جهاد سازندگی

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۹، صفحه ۴۰۷	ر ۱۱۹۵	من روی این انقلاب‌های روحی و این حس تعاونی که در ملت ما پیدا شده است و آن شجاعتی که در ملت ما پیدا شد و این علاقه‌ای که من ادراک می‌کنم، حتی همین امروز، هر روز تقریباً من مواجه با یک همچو چیزی می‌شوم، دیروز یک دست‌های از خانم‌ها، محترمان، اینجا بودند، یکی اصرار می‌کرد که شما بگذارید که ما برویم کردستان. من گفتم آخر شما؟! نه [مشکل] کردستان حل می‌شود، لازم نیست شما تشریف ببرید. یکی گرفته بود جلوی من، تا آنجا آمد یکیشان دنبال من، که شما دعا کنید من شهید بشوم. گفتم من دعا می‌کنم که شما ثواب شهید را ببرید و خدمت کنید. اینها یک تحولاتی است که پیدا شده است. صدر اسلام با یک همچو روحیه‌ای که شهادت را می‌خواستند. آن طور پیشرفت کردند در نیم قرن تقریباً معموره دنیا را، دنیای متمدن آن وقت را، فتح کردند و الاعدشان، یک عده‌ای بودند حجازی و نه فنون جنگی به آن معنای مدرنش را که روم و ایران می‌دانستند، می‌دانستند؛ نه ابزارش را داشتند.	انقلابی و رزمنده	ماهیت جهاد سازندگی
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۲۱، صفحه ۲۰۴	ر ۱۳۱۵	زحمات بی‌وقفه جهاد، این سنگر سازان بی‌سنگر، در دفاع مقدس از جمله مسائلی است که ترسیم آن در قالب الفاظ نمی‌گنجد. عشق جهاد در خدمت به اسلام و مردم چشم دل عشاق خدمت به دین و مردم را روشن نموده است. شجاعت دلیر مردان و شیر زنان جهادیمان در جهادمان علیه کفر و بیداد زبانه‌ها و عام است. وسعت دامنه گذشت و ایثار مردان و زنان جهاد، جنگ و صلح، بزرگ و کوچک، فقیر و غنی این مرز و بوم را فرا گرفته است. جهاد شمایل دنیای آرادی و استقلال در عرصه کار و تلاش و پیکار علیه فقر و تنگدستی و رذالت و ذلت است. فرزندان عزیز جهادی‌ام به تنها چیزی که باید فکر کنید به استواری پایه‌های اسلام ناب محمدی - صلی‌الله‌علیه و آله و سلم - است. اسلامی که غرب و در رأس آن آمریکای جهان‌خوار و شرق و در رأس آن شوروی جنایتکار را به خاک مذلت خواهد نشانند. اسلامی که پرچم‌داران آن پابرهنگان و مظلومین و فقرای جهانند و دشمنان آن ملحدان و کافران و سرمایه‌داران و پول‌پرستانند. اسلامی که طرفداران واقعی آن همیشه از مال و قدرت بی‌بهره بوده‌اند و دشمنان حقیقی آن زران‌دوزان حیل‌گر و قدرت‌مداران بازیگر و مقدس‌نمایان بی‌هترند. شما عزیزان با خدمات شایسته خود در پشت جبهه‌ها، چون جبهه‌ها، دل امام زمان - روحی‌له‌الفدا - را شاد کرده‌اید. امیدوارم از سیاست صخره‌های سخت «نه شرقی، نه غربی جمهوری اسلامی» عبور کنید که اگر ایران را بر پایه استقلال واقعی پایه‌ریزی نکنیم، هیچ کاری نکرده‌ایم. چشم امید من به شما سازندگان پر شور و نشاط اسلامی است.	انقلابی و رزمنده	ماهیت جهاد سازندگی

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۶، صفحات ۳۳۷ و ۳۳۸	ر ۵۳۳۵۱	بیست و هفتم خرداد، روز تأسیس جهاد سازندگی را به عموم ملت انقلابی و شریف ایران و به همه تلاشگران متعهد و مؤمن در راه تحقق آرمان‌های ملت مسلمان ایران تبریک می‌گوییم. روزی که با تأسیس این ارگان عظیم، انقلاب اسلامی ما توانست به دور افتاده‌ترین مناطق کشور راه یابد و رسالت تاریخی و اسلامی خود را با تمام کارشکنی‌ها به اقصای نقاط کشور برساند. بهر استی فرزندان اسلام، خواهران و برادران ایثارگر، با عضویت در این نهاد انقلابی، با فداکاری بی‌نظیر خود در میان دشوارترین شرایط زندگی و سخت‌ترین مناطق جغرافیایی کشور توانستند در مدتی کوتاه، این همه آثار زنده و ارزنده را در تمام ابعاد برای مردم ستمدیده ایران به ارمغان آورند. کم نیستند جهادگرانی که در راه بهبود زندگی مردم محروم و مستضعف ماست و یا معلول گردیده‌اند و کم نیستند خواهران و برادرانی که در بدترین شرایط، دست به اقدامات فرهنگی و عمرانی زدند و به بدترین شکل به دست گروهبانان از خدا بی‌خبر و منافقان دنیا پرست شهید گردیدند. چرا که این از خدا بی‌خبران خوب فهمیدند که این جوانان جهادگرند که بذر انقلاب را در دل هر روستایی می‌کارند و با آبادانی مناطق محروم است که هر روستایی و شهری محروم، سربازی می‌شود پاسدار انقلاب اصیل اسلامی خویش؛ چرا که آمریکا و ایادی مزدگیرش، خوب به این نتیجه رسیده‌اند با جهاد مقدس فرزندان اسلام است که نهال انقلاب اسلامی در روستاها و شهرهای دور افتاده این آب و خاک به گل می‌نشیند و تنها به همین دلیل است که هر جهادگری را مانند رزمنده‌ای در میدان نبرد می‌دانند که از انقلاب و اسلام و ایران دفاع می‌نماید. نقش جهاد سازندگی در جنگ، کمتر از نیروهای نظامی نبوده و نیست و این اقراری است مکرر از سوی فرماندهان ارتشی و سپاهی ماکه اگر جهاد نبود پیروزی با این سرعت به دست نمی‌آمد. باید اعتراف کرد که ایثار بزرگ‌ترین آبرو را به انقلاب اسلامی خود داده‌اند و با تعهد به اسلام و ایمان به خدای تعالی در این راه بهترین نمونه و الگو برای همه جوانان مسلمان و متعهد اسلامی گردیدند. امروز در گوشه و کنار کشور و در میان دور افتاده‌ترین روستاهای محروم و بد آب و هوا که قدم بگذارید با ایثارگران جهاد سازندگی مواجه می‌شوید که خیلی زودتر از شما خود را بدانچار رسانده‌اند و با نداشتن امکانات لازم، با هر وسیله‌ای که در اختیار داشته و دارند، با تمام وجود در از بین بردن کمبودها و مشکلات و بیماری‌ها و نارسایی‌های مردم کوشش می‌نمایند و در بسیاری از موارد برای ایجاد وسایل رفاهی از ایثار جان خود دریغ نکردند. من هر گاه از نزدیک با جوانان پر شور و پر تحرک جهاد سازندگی مواجه می‌شوم و یا در وسایل ارتباط جمعی آثار ارزنده فرهنگی و عمرانی آنان را شنیده و یا می‌بینم، از دل برای موفقیت و سربلندی آنان دعا می‌کنم. آفرین بر شما که این گونه به اسلام و انقلاب اسلامی آبرو دادید. درود بر شما که برای تحقق آرمان‌های ملت مسلمان و انقلابی ایران و برای پیاده کردن برنامه‌های اسلام عاشقانه به استقبال شهادت شتافته‌اید و علی‌رغم تبلیغات واهی دشمنان، اختلاف زبان و لباس مانع تلاش فردی و جمعی شما در این راه نگردیده است و هم اکنون مشاهده می‌کنید که چگونه با لباس‌های محلی و زبان‌های قومی دست در دست یکدیگر در این گردهمایی مهم شرکت جستند. امیدوارم همان گونه که در راه سازندگی کشور تمام نیروهای مادی و معنوی خود را به کار بسته‌اید، از سازندگی خود و دیگران نیز که مقدم بر همه سازندگی‌هاست، غفلت نکنید و همان گونه که بارها یادآوری کرده‌ام سازندگی روح را بر سازندگی جسم مقدم دارید تا به خواست خدای تعالی با نیروی ایمان، کارها به بهترین و سریع‌ترین وجه پیش رود و هر چه زودتر با کمک خداوند و یکدیگر این کشور را به خودکفایی و آبادی کامل برسانیم.	انقلابی و رزمنده	ماهیت جهاد سازندگی

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۰۳	ع ۲۵۳۶	شما ملاحظه کنید در پیشامدهای طبیعی مثل سیل، مثل زلزله مردم چطور مشتاقانه می‌شتابند؛ کجا چنین چیزهایی وجود دارد؟ این همان روش فاطمی است؛ این همان حرکت در جهت انگشت اشاره‌ی سیدهنسا، العالمین است. لائریذ منکم جز آء و لا شکور؛ این اشاره فاطمه زهرا (سلام الله علیها) است و... در مسئله کرونا چه کارها شد. چه خدماتی انجام گرفت و بدون اینکه نام کسی مطرح باشد، کارهای بزرگی انجام گرفت. این حرکت‌های جهادی، این اردوهای جهادی که در دوره سال در جریان است و جوان‌ها بدون اینکه نامی از خودشان باقی بگذارند می‌روند، بی‌مزد و منت حرکت می‌کنند، باید این روش ادامه پیدا کند؛ باید فاطمه زهرا (سلام الله علیها) اسوه باشد، الگو باشد در همه جهات، از جمله در حرکت بزرگ اجتماعی و انقلابی و مبارزاتی ما.	مبتنی بر احساس برادری	ماهیت جهاد سازندگی
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۳، صفحه ۱۳۰	ر م ۱۱۲۶	این جهاد سازندگی که همه قشرهای ملت را در تحت لوای خودش قرار داده است و جوان‌های ما از هر قشری در این جهاد سازندگی وارد می‌شوند، این اثر آن اخوت اسلامی است که دارند. اینها برادر هستند؛ توی کشور با هم برادر هستند و لهذا، با نظر بر برادری به هم نگاه می‌کند و اخوت اسلامی اقتضای این را می‌کند که در این جهت اجتماعی همه با هم کمک کنند و این کشوری که از خودشان هست همه آباد کنند آن را و پاک‌سازی کنند آن را و بسازند آن را. اتحاد و برادری، منشأ پیروزی‌ها و این یک حکم اخلاقی است که در آن حکم اجتماعی هم هست و علاوه بر این جهات سیاسی دارد. جهات سیاسی آن همین بود که همه دیدید که ملت ایران وقتی که با هم مجتمع شدند و برادر وار با هم در کنار هم بودند و همه توجه به برادری اسلامی خود داشتند، قدرت‌های بزرگ نتوانستند در مقابل این برادرها؛ در مقابل اینهایی که مجتمع با هم شدند، نتوانستند در مقابل اینها قیام کنند و تاب مقاومت بیاورند؛	مبتنی بر احساس برادری	ماهیت جهاد سازندگی
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۰، صفحه ۱۵۲	ر م ۱۲۶۶	این جهاد سازندگی شما خیال می‌کنید در آن وقت اگر بود این جهاد سازندگی می‌شد. هر چه فریاد می‌کردند، می‌گفت غلط کردند! این جهاد سازندگی که با یک ندا جهاد سازندگی این‌طور شد که از آمریکا می‌آیند اینجا جوان‌ها – که یک دست‌های پیش از این چند روز، چند وقت پیش از این آمدند – می‌روند سراغ دهات اینجاها برای سازندگی. در تلویزیون دیده‌اید لابد که زن، مرد، زن‌های محترم، مرد‌های محترم، اینها خودشان را الان از ملت می‌دانند و می‌روند با ملت [و] با برادرهای خودشان، مثل خانه خودشان، می‌روند با آنها کار می‌کنند.	مبتنی بر احساس برادری	ماهیت جهاد سازندگی
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۰، صفحه ۱۸۸	ر الف ۱۲۳۱	این آزادی که الان برای ملت ما هست، برای زن، برای مرد، برای نویسنده‌ها، برای آزادی آزادی است در کلیه اموری که این امور به نفع خود شما هست. شما آزادی‌د بیابید بیرون مطالبتان را بگویید؛ انتقاد از دولت بکنید؛ انتقاد از هر کس که بایش را کج گذاشت بکنید. هیچ کس نیست که به شما بگوید چرا. بروید در جهاد سازندگی؛ با ملت خودتان بروید و همراهی کنید آزادی، می‌روید می‌کنید... و آن آزادی آنها می‌خواستند که زنها آزاد باشند که هر جوری بزرگ بکنند و بیابند توی خیابان‌ها و با جوان‌ها خدای نخواسته چه بکنند! آن را آزادی قرار داده بودند و حالا هم الان آنها بی که می‌خواهند اسلام نباشد، دلشان برای این آزادی می‌سوزد. این آزادی مطرح نیست پیششان اصلاً. اینهایی که این همه حرف می‌زدند از اینکه مملکت ما چه‌طور، ملت ما چه‌طور، کذا و اینها، اگر شما در تمام اینجایی که رفتید، کسانی که رفتند برای کمک کردن به برادرها و خواهرهای خودشان در جهاد سازندگی، اگر شما از اینها کسی پیدا کردید آنجا!	خدمتگزاری به مستضعفین	اهداف

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۸، صفحه ۲۵۸	ر الف ۱۳۲۱	از زحمات جهاد در روستاها و جبهه‌ها تشکر و تقدیر می‌نمایم. کار را در باره زحمات جهاد در جبهه‌ها گفته‌ام. زحمات جهاد در سر اسر ایران چشمگیر و مورد تصدیق همه ما بوده است. توجه کنید که کار هایتان برای خدا باشد. شما از خدا پاداش بخواهید نه از دولت و ملت. باید کاری کنیم که او را رضی باشد. اما راجع به بودجه جهاد، ان شاء الله وقتی وزیر تعیین شد، تجدید نظر لازم را می‌نماید. من هم سفارش می‌کنم که ان شاء الله دولت به محرومین نظر بهتری بنماید. کار در روستاها بسیار ارزشمند است. ... اگر با هم باشید مطمئن باشید مشکلات رفع می‌شود. کوشش کنید کارهای بسیار خوب و عالی برای اسلام و مسلمین داشته باشید و مظلومین را از ظلم و گرفتاری نجات دهید. نماینده من در جهاد می‌ماند و به کارهایش ادامه می‌دهد.	خدمتگزاری به مستضعفین	اهداف
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۶، صفحه ۴۹۱	ر الف ۱۰۱۱	جهاد، خدمتگزار مردم محروم و مستمند بوده است. جمعیت و یا ملتی اگر بخواهند موفق باشند، علاوه بر اینکه برای خدا باید کار کنند و از دیگران چشمداشتی نداشته باشند، باید با مردم باشند. بدون مردم نمی‌شود کار کرد و موفقیت حاصل نمی‌شود. سر قضیه، همان‌طور که خودتان فهمیده‌اید، این است که مردم را نمی‌شود به چیزی توجه داد، مگر توسط روحانیون و در طول تاریخ هر چه بوده از روحانیون و مردم بوده است و هر وقت این دور از صحنه کنار گذاشته‌اند، همه‌اش فساد بوده و در همین پنجاه سال هم که ما شاهد آن بوده‌ایم، آنچه که ما را در دامن غرب انداخت، این بود که روحانیون و مردم را سرکوب کرده بودند. ان شاء الله، دولت و مجلس آنچه که مصلحت جامعه است در نظر بگیرند و کاری کنند این مستمندان که در طول تاریخ محروم بوده‌اند را نجات دهند. باید گفتگو شود که - خدای ناخواسته - کاری نشود که جهاد نتواند کاری بکند. من آنچه از جهاد شنیده‌ام، این است که فعالیت‌های چشمگیری داشته و به‌خصوص آنچه در جبهه‌ها انجام می‌دهند، بسیار ارزشمند است.	خدمتگزاری به مستضعفین	اهداف
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۷، صفحه ۴۴۳	ر الف ۱۰۴۱	من تشکر می‌کنم از خدای تبارک و تعالی که در این روز با شما عزیزانی که برای این کشور زحمت می‌کشید و برای سازندگی محرومان رنج می‌برید مواجه هستیم و از چهره‌های نورانی عزیز شما بهره می‌بریم. خدای تبارک و تعالی این زحمات‌های طاقت‌فرسای شما عزیزان را هرگز فراموش نخواهد کرد. شما عزیزان، چه قشر روحانی و چه قشرهای عزیز دیگر در این مدت طولانی چهره‌ها بردید و چه خدمت‌های شایسته در سرتاسر کشور، در جبهه و پشت جبهه تقدیم خدای تبارک و تعالی کردید. آنهایی که برای یک مستمند و یک مؤمن خدمت بکنند آن همه اجر پیش خدا دارند و شما که برای میلیون‌ها مستمند و میلیون‌ها مستضعف خدمت می‌کنید جز خدای تبارک و تعالی کسی نمی‌تواند احصا کند اجر شما را و من امیدوارم که با همین عزم را سخ و با همین قدم الهی به کار خودتان ادامه بدهید و توجه به اینکه مردم در باره شما چه می‌گویند، مخالفین در باره شما چه می‌گویند، نداشته باشید. شما اخلاص داشته باشید و برای خدا به بندگان خدا خدمت کنید و ثواب را از او طلب کنید که او جزای شما را و اجر شما را عطا می‌فرماید و همین‌طور از فرماندهان محترم ژاندارمری که در اینجا حضور دارند تشکر می‌کنم که آنها هم در حد توان خودشان دارند به این کشور خدمت می‌کنند.	خدمتگزاری به مستضعفین	اهداف
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۰، صفحه ۴۰۴	ر الف ۱۰۸۱	کوخ‌نشین‌ها هستند که نمونه این مملکت و سرمایه این مملکت‌اند؛ نه آن کاخ‌نشین‌ها. خداوند این کوخ‌نشین‌ها را برای محافظ کند و خداوند این مسلمانی که تعهد دارند برای اسلام، این جوان‌هایی که خدمت دارند می‌کنند به کشور خودشان، خدمت دارند می‌کنند به اسلام، خداوند برای محافظ کند. خداوند همه شما را، خواهرها را، برادرها را حفظ کند و قدرت، عنایت کند. مطمئن باشید که با این روحیه‌ای که دارید پیروز هستید و نمی‌تواند کسی بر شما غلبه کند و شما بر همه غلبه خواهید کرد.	خدمتگزاری به مستضعفین	اهداف

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۸۹/۰۶/۳۱	ع الف ۲۲۹۱	نعمت خدمتگزاری را و توان خدمتگزاری را که خدای متعال به شما [جهادگران] هدیه کرده است، قدر بدانید؛ خدا را شکر کنید؛ افزایش این گنجینه معنوی را از خدا بخواهید و این را بدانید که هر جامعه‌ای و هر کشوری از یک چنین سرمایه عظیمی و ذی‌قیمتی برخوردار باشد، بدون هیچ تردیدی خواهد توانست به برترین قله‌های عزت و عظمت دست پیدا کند و این سرنوشت قطعی جامعه شما و ملت شماست. عامل آن هم، موتور محرک آن هم، همین روحیه‌ای است که شما دارید.	خدمتگزاری به مستضعفین	اهداف
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۶۹/۱۰/۱۲	ع الف ۲۰۴۱	در زمینه روستاها، جهاد سازندگی می‌تواند نقش خیلی زیادی داشته باشد. در این منطقه، روستاهای فراوان و البته محرومی وجود دارد. منطقه هم منطقه عشایری است و عشایر، مردم بلند نظری هستند که کمتر مراجه می‌کنند و کمتر درخواست می‌نمایند؛ لیکن نیاز مندند و باید نیازمندی‌هایشان را کشف کرد و برای رفعش اقدام نمود.	خدمتگزاری به مستضعفین	اهداف
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۷۰/۰۵/۲۳	ع الف ۲۰۶۱	ما نمی‌خواهیم فقط کار کنیم؛ ما می‌خواهیم محرومیت را از بین ببریم و محروم را از محرومیت خارج کنیم؛ هدف این است.	خدمتگزاری به مستضعفین	اهداف
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۷۲/۰۱/۰۱	ع الف ۲۰۹۱	هدف اصلی در کشور ما و در نظام جمهوری اسلامی، عبارت از تأمین عدالت است و رونق اقتصادی و تلاش سازندگی، مقدمه آن است.	خدمتگزاری به مستضعفین	اهداف
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۸۲/۰۹/۱۵	ع الف ۲۱۸۲	میل به خدمت به مردم و تحمل سختی‌های آن، نقطه‌ای نورانی در باطن انسان است؛ آن را هر چه می‌توانید در جان خود گسترش دهید و نگذارید آفت‌ها؛ سودجویی، خودنمایی، تنبلی و ... آن را گل اندود کند. نیت خود را خدائی نگهدارید و از او کمک بخواهید و از همه نیروی خود برای آن مایه بگذارید.	خودسازی جهادگران	اهداف
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۸۲/۰۹/۱۱	ع الف ۲۱۹۲	سلام علی هیئت دانشجویی آل یاسین، حین یعمر و حین یخمدون و حین بینون و حین یحسون الی الناس و این [اردوهای هجرت] در واقع در درجه اول، عمران و خدمت و احسان به خودشان است که: من عمل صالحاً فلانفسهم یمهدون.	خودسازی جهادگران	اهداف
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۸۹/۰۶/۳۱	ع الف ۲۲۶۲	بسیج سازندگی و این اردوهای هجرت را قدر بدانید. شما [جهادگران] که خودتان محورهای اصلی این حرکت عظیم هستید، این را قدر بدانید؛ از خدای متعال شاکر باشید. مسئولین، دیگران، مدیران و کسانی که دست اندرکار امور هستند، آنها هم این حرکت عظیم را قدر بدانند. سال تحصیلی، درس را خوب بخوانید، با تحقیق بخوانید، قصد رسیدن به قله‌های علمی را پیدا کنید. در دوره فراغت هم ساعات را، روز و شب را، با این حرکت زیبا و باشکوه خدمت به مردم غنی کنید.	خودسازی جهادگران	اهداف

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۷۴/۰۷/۲۲	ع الف ۲۱۱۲	در سازندگی کشور، همه باید سهیم شوند. هیچ کس نباید خود را اکتار بکشد. دولت هم باید هدایت کند که البته می‌کند... و آن دومی [دومین نکته در سازندگی کشور]، «توبوا الی الله جمیعاً ایها المؤمنون». عزیزان من! باید به خدا برگردید؛ خدا را فراموش نکنید. جوانان عزیز! مواظب اخلاق الهی و اسلامی که ودیعه‌ای است در میان این ملت، باشید. امروز یکی از هدف‌های اساسی دشمنان شما این است که اخلاق جوانان این ملت را فاسد کنند. برای این کار تلاش و سرمایه‌گذاری می‌کنند. چه کسی باید مواظب باشد؟ همه؛ مخصوصاً جوانان؛ جوانان مؤمن. آن ملتی که با خدا آشتی باشد؛ آن ملتی که تضرع و توسل به خدا را فراموش نکند، راه سازندگی‌اش هموارتر خواهد شد. «و یا قوم استغفروا ربکم ثم توبوا الیه یرسل السما؛ علیکم مدراراً و یردکم قوه الی قوتکم». قرآن این گونه به ما یاد می‌دهد؛ یعنی استغفار، به خدا برگشتن، توجه و رعایت امر و نهی الهی، پاکدامنی، تقوا، راستگویی، روح برادری و برابری، احسان به زیردستان، تواضع در مقابل برادران و خواهران مسلمان، کمک به درماندگان، عبادت پروردگار، نوافل، تلاوت قرآن، دعا و توسل و تضرع. وقتی این ارزش‌ها در یک کشور و در میان ملتی وجود داشته باشد، اگر همراه با آن، عامل دیگر هم که تلاش باشد، بشود، هیچ چیز نخواهد توانست آن ملت را از پیمودن راه سعادت و صلاح باز بدارد. مراقب باشید دوران سازندگی، دوران جهاد اکبر هم هست؛ خودسازی، مبارزه با شیطان و مبارزه با نفس و توبه الی الله.	خودسازی جهادگران	اهداف
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۲/۰۵/۲۸	ع الف ۲۳۱۲	میل به خدمت به مردم و تحمل سختی‌های آن، نقطه‌ای نورانی در باطن انسان است؛ آن را هر چه می‌توانید در جان خود گسترش دهید و نگذارید آفت‌ها؛ سودجویی، خودنمایی، تنبلی و... آن را گل اندود کند.	خودسازی جهادگران	اهداف
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۲/۱۱/۲۳	ع الف ۲۳۹۲	سلام مرا به فرزندان انقلابی‌ام برسانید و از تلاش‌های جهادگونی آنان در ترویج و پاسداری از آرمان‌های امام و انقلاب تشکر کنید و چند نکته را به آنان یادآوری کنید: (۱) در کنار تحصیل علم و دانش، از فرصت جوانی برای تهذیب نفس و انس با خدا و آشنایی عمیق با معارف قرآن و اهل بیت (علیهم السلام) بهره ببرید. (۲) شما افسران جوان جنگ نرّم هستید و عرصه جنگ نرّم، بصیرتی عمار گونه و استقامتی مالک‌اشتر وار می‌طلبید؛ با تمام وجود، خود را برای این عرصه آماده کنید. (۳) نظام سلطه را با تمام ابعاد و لایه‌هایش بشناسید و اهداف و راهبردهای واقعی آن را تحلیل کنید و برای رویارویی با آن، تمام ظرفیت‌های خودتان را به کار گیرید و در این مسیر به وعده‌های خداوند اطمینان داشته باشید. (۴) تشکیلات می‌تواند معبد باشد، ولی مبادا تبدیل به معبود گردد؛ اصول و ارزش‌های عقیدتی و معنوی خودتان را در قالب تشکیلات حفظ و بر صمیمیت و همدلی بین اعضا تأکید کنید. (۵) افق‌های روشنی در مقابل شما جوانان قرار دارد، این کشور و انقلاب با دست پر توان شما آینده‌ای امیدبخش در پیش رو خواهد داشت؛ بر تلاش‌های خود بیفزایید و برای رسیدن به قله‌های پیشرفت و تعالی از همدیگر سبقت بگیرید.	خودسازی جهادگران	اهداف
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۲، صفحه ۷۴	ر الف ۱۳۰۲	خداوند ان‌شاء الله شماها را حفظ کند، شما جوان‌ها را حفظ کند که همچو همت والایی دارید که می‌روید در جهاد سازندگی و زحمت می‌دهید به خودتان. لکن برای خداست این. شما خیال نکنید، هر قدمی که الان بردارید برای کشور اسلامی، این قدم پیش خدا محفوظ است. خیال نکنید که این قوه‌های شما هدر می‌رود. قوای انسان وقتی هدر می‌رود که برای خدا نباشد. آن وقتی که قوا برای خدا کار بکند هدر نمی‌رود، پیش خداست و این سازندگی شما ان‌شاء الله خودتان هم ساخته می‌شوید به آن طوری که خدای تبارک و تعالی امر فرموده است و انبیاء را برای او فرستاده که هم در این جهاد، جهاد نفسی باشد و هم سازندگی برای ملت. خداوند همه شما را موفق و مؤید بدارد و من هم دعاگوی همه‌تان، خدمتگزار همه هستم. سلامت باشید ان‌شاء الله.	خودسازی جهادگران	اهداف

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۲، صفحه ۴۴۸	ر الف ۲ ۱۳۵	نهادهایی که در ایران از خود ملت پیدا شد، اولش با یک قصد خالصی، الهی پیدا شد و ظاهر شد. اگر این قصد خالص در پیش شما کوچک بشود دست خدا هم برداشته می‌شود. کوشش کنید که این نهادی که شما در آن خدمت می‌کنید و خدمت ارزنده‌ای هست، بسیار کوشش کنید که این خدمت در راه خدا باشد، خدمت به بندگان خدا، خدمت به بندگان مستضعف خدا که مورد عنایت حق تعالی هستند. کوشش کنید خدمت برای مستضعف باشد، نه برای هواهای نفسانی و کوشش کنید که این خدمت آلوده نشود به بعضی از کارهایی که ناپسند است. شیاطین در صددند که هر یک از این نهادهای اسلامی را لکه‌دار کنند. دست‌های خائنین در کار است. توطئه‌ها در کار است که این نهادهای اسلامی را به دنیا برخلاف آنچه که هست معرفی کنند. اگر - خدای نخواست - در این نهادها یک کارهای برخلاف موازین انجام بگیرد فرصت دست بدخواهان می‌افتد و در بوق و کرنا این مطلب را بزرگ می‌کنند و شما که برای خدا مشغول کار هستید شما را بدنام می‌کنند. دادگاه‌های سرتاسر کشور توجه داشته باشند که در دادگاه، خدای تبارک و تعالی را در نظر بگیرند و از اشتباهات و خطاها و انحرافات پرهیز کنند و در اموال و نفوس مردم با احتیاط رفتار کنند، که اگر - خدای نخواست - یک بی‌گناهی به دست اشخاص، مجرم حساب بشود یا جزیی برای او تعیین بشود، این در دستگاه الهی بسیار بزرگ است و جواب ندارد بدهند. شما آقایان هم که در جهاد سازندگی هستید توجه کنید که جهاد سازندگی، سازندگی باشد، در آن تخریب نباشد، در آن انحراف نباشد. اگر جهاد سازندگی در آن انحراف نباشد و برای خدا باشد این همان جهادی است که توأم با جهاد اکبر هم هست. من ضمن تقدیری که از تمام شما جوانان و جوانان سرتاسر کشور که در جهاد سازندگی هستید و زحمت می‌کشید، لکن از شما می‌خواهم که در ضمن جهاد سازندگی جهاد نفس هم داشته باشید. اگر این کاری را که انجام می‌دهید برای خدا خالص بشود جهاد نفس هم تحقق پیدا کرده است و من برای خاطر اینکه، این ازدحام موجب زحمت جمعی از آقایان است مطلب را تمام می‌کنم و از خدای تبارک و تعالی می‌خواهم که همه شما پیش خدای تبارک و تعالی آبرومند باشید.	خودسازی جهادگران	اهداف
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۴/۰۷/۲۲	ع الف ۲ ۲۴۱	روحیه جهادی را بر روحیه تافته جدا بافته بودن ترجیح بدهید. یکی از خطرانی که گریبان کسانی را که یک امتیازی دارند می‌گیرد، این است که احساس کنند تافته جدا بافته‌اند، احساس کنند یک سر و گردن از همه بالاترند؛ این خطر بزرگی است، این یک خطر شخصیتی است، یک بیماری شخصیتی است؛ نگذارید این بیماری در شما رشد بکند و راهش هم این است که کار جهادی و روحیه جهادی را در خودتان تقویت کنید. روحیه جهادی یعنی کار را برای خدا انجام دادن، کار را وظیفه خود دانستن، همه نیروها را در راه کار درست به میدان آوردن؛ این روحیه جهادی است. برای اینکه این روحیه جهادی در شما تقویت بشود، حضورتان در اردوهای جهادی خیلی خوب است. نگویید وقت‌مان تلف می‌شود؛ نه، بیشترین و بهترین استفاده از وقت همین است.	خودسازی جهادگران	اهداف
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۵/۰۴/۱۲	ع الف ۲ ۲۴۴	اردوهای جهادی را توسعه بدهید، تداوم بدهید.... این اردوهای جهادی، هم تمرین است، هم خدمت است، هم خودسازی است، هم آشنایی با فضای جامعه است؛ خیلی چیزها ارزشی است. روز به روز اینها را بتوانید توسعه بدهید؛ جهاد هم هست، واقعا جهاد است؛ کار است، جهاد است، تلاش است، خدمت به محرومین است.	خودسازی جهادگران	اهداف
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۵/۰۲/۲۹	ع الف ۲ ۲۴۹	اگر ما جهاد کنیم، اگر ما حرکت کنیم، اگر ما نیت‌مان را خالص کنیم، خدای متعال هم به ما کمک خواهد کرد؛ اگر ما تنبلی کنیم، اگر کاری که بر عهده ما است انجام ندهیم، طبیعی است انتظار کمک الهی را هم نباید داشته باشیم. خداوند متعال به کسانی که کار می‌کنند و تلاش می‌کنند، کمک می‌کند؛ خداوند متعال به ملت‌هایی که حرکت می‌کنند و به انسان‌هایی که تلاش می‌کنند، کمک می‌کند؛ تلاش کنیم، حرکت کنیم، خدای متعال هم به ما کمک خواهد کرد.	خودسازی جهادگران	اهداف

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۱، صفحه ۳۷۹	ر الف ۲۴۲	کشور ما و ملت ما احتیاج به سازندگی دارد. سازندگی‌های روحی مقدم بر همه سازندگی‌هاست. جهاد سازندگی از خود افراد باید شروع بشود و خودشان را بسازند و با شیطان باطنی جهاد کنند که این جهاد منشأ همه جهادهایی است که بعد واقع می‌شود. انسان تا خودش را نسازد نمی‌تواند دیگران را بسازد و تا دیگران ساخته نشوند، نمی‌شود که کشور ساخته بشود. جهاد سازندگی از خود آدم باید شروع بشود. جهاد نفس، جهاد اکبر است. برای اینکه همه جهادها اگر بخواهد نتیجه داشته باشد و بخواهد انسان در جهادها پیروز بشود موقوف به این است که در جهاد نفس پیروز باشد. اگر انسان‌ها توجه به خودشان داشته باشند، جهاد نکرده باشند با شیطان خودشان، اینها واحد واحدهایی هستند که علاوه بر اینکه نمی‌توانند اصلاح جامعه را بکنند، فساد هم در جامعه می‌کنند. همه فسادهایی که در عالم واقع می‌شود، برای این است که آن جهاد واقع نشده؛ آن جهاد اکبر واقع نشده. تمام این گرفتاری‌هایی که بشر دارد از دست خود بشر دارد. بشر است که به بشر جنایت وارد می‌کند. سایر موجودات، سایر حیوانات ولو سبع هم باشند، آن قدری که بشر جنایت می‌کند آنها نمی‌کنند. این بشر است که چون اصلاح نشده است و جهاد سازندگی نکرده است، این از همه حیوانات سبتر است. هیچ سبعی مثل انسان نیست و هیچ حیوان دیگری هم به پای این حیوان نمی‌رسد.	خودسازی جهادگران	اهداف
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۱، صفحه ۳۸۳	ر الف ۲۵۲	سازندگی درونی، گامی در راه نور و روشنائی باید بسازیم خودمان را، حدیث کنید که این جهاد سازندگی را از خودتان شروع کنید. وقتی از خودتان شروع کردید هر کاری بکنید، این کاری است الهی. وقتی خودتان را ساختید، تمام کارهایتان کارهای الهی می‌شود. برای اینکه از ظلمت‌ها بیرون رفته‌اید. در نور وارد شده‌اید. همه اعمالتان نورانی می‌شود. حرف که می‌زنید نور است. با گوش هم که می‌شنوید نور است. با قلبتان هم ادراک می‌کنید و با نور ادراک می‌کنید. اصلاً شما شده‌اید نور. انبیا آمدند که ما اشخاصی [را] که از نور بهره‌ای نداریم و ظلمت – به ما – احاطه کرده است از هر طرف ما را، از این ظلمت‌های گوناگون نجات بدهند و برسانند به عالم نور، که اگر رسیدید به عالم نور، شما سر تا پایتان نورانی می‌شوید؛ نور می‌شوید... خودتان را که بسازید همه کارهایتان جهاد سازندگی است. هر کاری بکنید دیگر در حیطه جهاد وارد نشده‌اید شما. شما مجاهد هستید دیگر. کارهای مجاهد کارهای جهادی است. کوشش کنید که این جهاد سازندگی را در خودتان ایجاد کنید. یعنی مشغول بشوید به این کار. نگذارید برای اینکه بعد آخر عمر. بسیاری از وسوسه‌های شیطان یکیش همین است.	خودسازی جهادگران	اهداف
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۱، صفحه ۳۸۵	ر الف ۱۴۱۲	این شیطان‌هایی که الان نمی‌خواهند که این جهاد سازندگی‌هایی که اینها، خواهرها، برادرهایمان با این زحمت می‌روند جهاد سازندگی می‌کنند، این شیطان‌هایی که می‌خواهند نگذارند این جهاد سازندگی پیدا بشود. اینها می‌خواهند نگذارند که اسلام تحقق پیدا بکند. اینها از همان ریشه‌های شیطانند، اینها اولاد شیطانند. اینها همان وسوسه‌های شیطانی را می‌کنند. اینهایی که وارد می‌شوند در مزارع، وارد می‌شوند در کارخانه‌ها و جوان‌ها را از کار باز می‌دارند، به اعتصاب وامی‌دارند، اینها همان از ریشه‌های شیطانند. آن در باطن ما هست. ما را نمی‌گذارد که جهاد بکنیم. اینها هم در ظاهر اینها را نمی‌گذارند جهاد بکنند. باید شیطان‌ها را بشناسید. تا شناسید نمی‌توانید دفاع کنید از خودتان. شیطان خودتان را بشناسید. شیطان باطن خودتان را بشناسید. شیطان‌های خارجی را هم بشناسید، تا بتوانید با آنها جهاد کنید. شیطان باطنی انسان خود آدم است. خود انسان. آن نفسیت انسان. آن هواهای انسان. اینها قشرهای شیطانی است در انسان. جنود شیطانند اینها. آن را تا نشناسد انسان نمی‌تواند با آن مجاهده بکند. این انسان‌هایی هم که شیطان‌هایی هستند که مانع از این هستند که این اسلام تحقق پیدا بکند در اینجا و یک رژیم انسانی – اسلامی پیدا بشود. آن رژیمی که انبیا می‌خواستند، آن رژیمی که اولیای خدا می‌خواستند، همه زحمت‌هایشان برای این بود که انسان درست کنند. انسان که درست بشود رژیم حکومتی‌اش هم درست می‌شود.	خودسازی جهادگران	اهداف

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۲، صفحه ۴۳۴	ر الف ۲ ۱۴۳	و من امیدوارم که این زحمتهایی که جوان‌های ما می‌کشند، [پاداش] اینها نظیر [پاداش] همان جوان‌هایی [باشد] که در صدر اسلام زحمت می‌کشیدند و دنبال این نبودند که از مردم به آنها یک مرhabitی گفته بشود، یا یک اجرتی بگیرند. گاهی همین لشکرهایی که در صدر [اسلام] بودند و آن طور زحمتهای را می‌کشیدند در تاریخ ثبت است که گاهی این قدر فقیر بودند که در حال جنگ، شبانه روز با یک خرما زندگی می‌کردند، گاهی از این هم بدتر می‌شد، که یک خرما را این آدم می‌گذاشت دهنش، همین که احساس می‌کرد شیرینی را، از دهانش در می‌آورد می‌داد آن یکی، آن هم به آن یکی، آن به دیگری و هكذا؛ ولی خدمت کردند برای اسلام و اسلام را عظمت دادند و گسترش دادند و حالا رسیده است به ما، حالا نوبت ماهاست.		اهداف
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۷، صفحه ۱۳۰	ر الف ۳۳۱۰	و دولت باید آنها را تشویق و تقویت بنماید و امکانات لازم را در اختیار آنها بگذارد. تقویت روح ایمان مردم من از زحماتی که آقایان می‌کشند خیلی تشکر دارم و عمده این است که این کارها را خدا اجر می‌دهد و خدمت به این مردم و خصوصاً روستائیان از بین نمی‌رود و شما کوشش کنید با افرادی که تماس دارید با استفاده از روحانیون و موعظه، روح ایمان را در آنها تقویت کنید که اگر جنبه ایمان مردم تقویت شد، همه امور بهتر انجام می‌شود. مثلاً همین جهاد، در جنگ چقدر کار کرده است. این به خاطر جدیتی است که جوان‌ها دارند و کشور را از خودشان می‌دانند و برای خدا کار می‌کنند. وقتی ایده آنها این باشد کارها به خوبی پیش می‌رود و این طور نباشد که اگر کسی پیدا کردید و یا مشکلی در کارتان پیش آمد دلسرد شوید. به کار خودتان ادامه دهید. من همه شما را دعا می‌کنم و امیدوارم خداوند به شما توفیق خدمت به این مستمندان را که از بزرگ‌ترین عبادات نزد اوست، عنایت فرماید.	تلاش برای تربیت معنوی مردم	اهداف
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۱، صفحات ۵۳۱ و ۵۳۲	ر الف ۲ ۱۴۲	اهمیت تحول درونی ملت ایران این تحولی که در جوان‌های ما، در انسان‌ها، آتیهایی که متعهد هستند پیدا شده است، اهمیتش بیشتر از آن تحولی است که در مملکت پیدا شده است. تحولی که در کشور پیدا شد این بود که با همت شما جوان‌ها، همه قشرها، زن و مرد، بزرگ و کوچک این سد باطل را، سد شیطان را شکستید و شیطان‌ها را از حریم اسلام بیرون کردید. این تحولی است که در کشور پیدا شد و رژیم طاغوتی به رژیم اسلامی آن هم به همت همه برگشت. لکن این چیزی که بسیار مهم است و آن چیزی که اجانب روی آن بیشتر کار می‌کردند و کردند، آن انسان‌هاست. در سال‌های طولانی که اخیراً پیوسته قوه پیدا کرد، اینها در صدد بودند که این انسان‌ها را از آن حالی که به حسب طبع خودشان و فطرت اسلامی خودشان هست برگردانند به یک حال دیگر و نگذارند نیروی انسانی این کشور، بلکه نیروی انسانی شرق پیش برود.... اینهایی که وارد شدند در جهاد سازندگی از همه قشرها، از دکترها، از مهندسين، از محصلین، از بازرگانان هستند. همه قسم‌ها، کارگرها، همه آمدند. اینها غیر از آتیهایی هستند که آن عادات را دارند. البته در این نهضت آن چیز مهمی که باز اسلام دریافت، این بود که جوان‌های بسیاری از آن مراکز کشیده شدند به میدان مبارزه رها کردند آنها را... ملت ما بی‌تعلیمات نظامی و بی‌ساز و برگ، با قدرت ایمان به میدان رفت و در مرحله اولی آنها را شکست داد و این نبود جز تأیید خدای تبارک و تعالی و قدرت اسلام.	تلاش برای تربیت معنوی مردم	اهداف
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۸۹/۰۶/۳۱	ع الف ۳۲۷۲	کار اردوهای هجرت و حرکت عظیم بسیج سازندگی یکی از برکاتش خدمت‌رسانی است که میلیون‌ها نفر از این خدمت شما به صورت مستقیم بهره‌مند می‌شوند. از لحاظ مادی، از لحاظ امور روزمره زندگی، از لحاظ معنوی و هدایت، بهره‌مند می‌شوند. شما اگر درس قرآن هم آنجا ندهید، خود حضور یک جوان مؤمن و متدین و متشجع در یک مجموعه روستایی، در بین جوانان، در بین مردم، مظهر مجسم آیه قرآن است: آنها را به دین، به انقلاب، به معنویت، سوق می‌دهد.... شما دل‌ها را زنده می‌کنید؛ فایده بزرگی است. فواید فراوانی در این کار هست. این جریان عظیم را حفظ کنید.	تلاش برای تربیت معنوی مردم	اهداف

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۸۹/۰۶/۳۱	ع الف ۲۸۳	خود حضور یک جوان مؤمن و متدین و متشرع در یک مجموعه روستایی، در بین جوانان، در بین مردم، مظهر مجسم آیه قرآن است؛ آنها را به دین، به انقلاب، به معنویت، سوق می‌دهد. «کونوا دعاة الناس بغير السستکم»؛ شما با عمل خودتان مردم را به ایمان، به اسلام، به دین دعوت می‌کنید. این خدمت‌رسانی است؛ خدمت‌رسانی مادی و خدمت‌رسانی معنوی. از این مهم‌تر، خدمتی است که شما به خودتان می‌کنید؛ استعدادهای درونی خودتان را فعال می‌کنید؛ به بالقوه‌هایی که در وجود شما هست، فعلیت می‌بخشید؛ تجربه پیدا می‌کنید؛ باز ندگی مردم آشنا می‌شوید؛ این حصارهای طبقاتی شکسته می‌شود؛ واقعیت‌های زندگی را لمس می‌کنید؛ در خودتان شعف و بهجت خدمت‌رسانی را احساس می‌کنید و این احساس را در وجود خودتان زنده می‌کنید. کسی که لذت خدمت و کار را بچشد، از کار خسته نمی‌شود.	تلاش برای تربیت معنوی مردم	اهداف
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۹، صفحه ۵۴۹	ر الف ۱۲۱۴	ما باید همان‌طوری که ملاحظه کردید که با کمک همه قشرهای ملت این پیروزی معجزه‌آسا را به دست آوریم، کمک همگی بود که توانست یک همچو اعجازی را بکند و توجه به مبادی، حالا هم که باز بین راه هستیم و احتیاج داریم به اینکه از قدرت‌هایی که هست استفاده کنیم، باید گمان نکنیم که مطلب گذشته است. اینها که استفاده از این مملکت می‌کردند و چشم طمعشان باز از اینجا نبریده است، اینها در صددند که کار شکنی‌هایی بکنند و هر چه بتوانند نگذارند یک مملکت آرامی، یک مملکتی که خودش، خودش را اداره کند و خودکفا باشد. نگذارند که چنین چیزی پیش بیاید و لهذا این توطئه‌ها را که می‌بینید پیش می‌آورند، گردستان را به آن صورت درست کردند و محتمل است که باز هم جاهای دیگر را و ما باید با توجه به این معنا که ما بین راه هستیم و باز گرفتاری داریم، همه‌مان کمک کنیم... خدمت به مردم و من دلخوشم به اینکه یک همچو تحولی در ایران، در همه قشرها، شده است. الان در همین قضیه جهاد سازندگی، خوب انسان می‌بیند که از همه جا اشخاصی که هم تحصیلکرده‌اند، خصوصاً خانم‌ها، اینها – همین امروز هم در یک مصاحبه‌ای که بود من گوش کردم – دیدم که می‌گویند که ما از اول آفتاب می‌رویم سراف کار تا غروب. این یک مسئله‌ای است که یک تحولی است پیدا شده است، یعنی همه با اشتیاق و احساس اینکه باید برای مردم کار بکنیم مشغولند و مسلماً در شما هم همین معنا هست. شکی نیست که حالا دیگر با اینکه یک الزامی و – یک، عرض کنم – یک اجباری، اینها نیست، خودتان داوطلبید.	فراهم کردن زمینه مشارکت عموم مردم	اهداف
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۲، صفحه ۶۸	ر الف ۱۲۸۴	اگر منتظر بشوند آقایان، ملت منتظر این بشود که دولت این کار را انجام بدهد، نمی‌تواند انجام بدهد. الان تقریباً در صد، شاید هشتاد – من اطلاع در دست ندارم – بی‌سواد ما داریم. یا شاید مثلاً شصت، شصت و پنج، همچو چیزهایی می‌گویند. من اطلاعی ندارم، اما می‌دانم که بی‌سواد زیاد هست. افغانستان با اینکه ایران از او باید به حسب این‌طور امور جلو باشد، بی‌سواد در آن کم هست. سواد می‌گویم یعنی همین سواد خواندن و نوشتن و این چیزها. آن هم که ما می‌خواهیم که همه ایران ان‌شاءالله سواد پیدا بکنند، نمی‌خواهیم همه دکترا بشوند. خوب چیز غیر معقولی است. یا همه مهندس بشوند. می‌خواهیم یک مملکتی همه بتوانند آن مقصود خودشان را بنویسند، امضا کنند، چه بکنند.	فراهم کردن زمینه مشارکت عموم مردم	اهداف
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۲، صفحه ۶۹	ر الف ۱۲۹۴	اگر منتظر باشید به اینکه دولت با سواد بکند، نمی‌تواند. باز می‌شود همان حرف‌های سابق. دولت هم حالا اقدام کرده‌اند، وزارت آموزش اقدام کردند و خوب هم اقدام می‌کنند. اما مسئله، مسئله‌ای نیست که بتوانند آنها چه بکنند و همین‌طور در جهاد سازندگی، سازندگی یک مملکتی که همه چیزش از دست رفت و خراب است، این نمی‌شود با دست دولت انجام بگیرد یا دست یک قشری انجام بگیرد. این را، همه مردم باید مملکت را امروز از خودشان بدانند و همه با هم همت کنند، که یک مملکت آبادی ان‌شاءالله در دست بکنند به دست خودشان.	فراهم کردن زمینه مشارکت عموم مردم	اهداف

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان دهنده
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۸، صفحات ۱۷۹ و ۱۸۰	الف ۱۳۷۴	ما در مشکلات باید متوسل بشویم به ملت، ملتی که - بحمد الله - مهیا برای کمک و فداکاری بوده و هستند. با فداکاری ملت - بحمد الله - مراحلی را که بسیار اهمیت داشت پشت سر گذاشتیم، موانع مرتفع شد، خنثین رفتند و اگر تتمه‌ای هم باشد، با همت ملت خواهند رفت. لکن این دیوار شیطانی بزرگ که شکست، پشت آن دیوار خرابی‌های زیاد هست و ما باید به همت ملت آن خرابی‌ها را ترمیم کنیم. ناچاریم که به ملت متوجه بشویم برای سازندگی؛ برای اینکه ترمیم کنیم این خرابی‌ها که در طول مدت حکومت جابر پهلوی در مملکت ما حاصل شده است و - بحمد الله - ملت ما راجع به سازندگی، این مهیا بودن خودشان را اعلام کرده‌اند، دانشجویهای عزیز، متخصصین، مهندسیین و بازاری، کشاورز، همه قشرهای ملت، داوطلب برای این است که ایرانی که به طور مخروبه به دست ما آمده است بسازند. از این جهت، باید ما بگوییم یک جهاد سازندگی، موسوم کنیم این جهاد را به «جهاد سازندگی» که همه قشرهای ملت، زن و مرد، پیر و جوان، دانشگاهی و دانشجو، مهندسیین و متخصصین، شهری و دهاتی، همه با هم باید تشریک مساعی کنند و این ایران را که خراب شده است بسازند و البته آن جاهایی که بیشتر خرابی هست؛ مثل آنجاهایی که روستاها، جاهایی که مساکن عشایر هست، دهات دور افتاده که تقریباً هر کدام از گروه‌ها می‌آیند، شکایت از وضعشان دارند، می‌گویند برق نداریم، خانه نداریم، آب نداریم، آسفالت نداریم، بهداری نداریم و همه هم صحیح می‌گویند. بنابراین بوده است که این‌طور ایران را خراب کنند و الان که - بحمد الله - آن سد شکسته شد، برای مرحله ثانی، که مرحله سازندگی است، ما دستمان را پیش ملت دراز می‌کنیم و از ملت می‌خواهیم که همه در این نهضت شرکت کنند و همه دست برداری به هم بدهند و این سازندگی و جهاد سازندگی را شروع کنند و البته مأمورین دولت در هر جا - آنها هم - مردم با آنها تشریک مساعی کنند. در تحت نظر اشخاص کارشناس، مأمورین دولت کارها را انجام بدهند و روحانیونی که در همه جا در بلاد - بحمد الله - هستند، در این امر آنها هم تشریک مساعی کنند، نظارت کنند و من به همه ملت، به همه اشخاص که در این روستاها و دهات به سر می‌برند، پس از اینکه به همه‌شان دعا می‌کنم و عرض اراادت، یک سفارش دارم و آن اینکه توجه کنند کسانی که برای ساختن و برای سازندگی و برای جهاد سازندگی در دهات می‌آیند، در روستاها می‌آیند، توجه کنند که مبادا خدای نخواست در بین آنها یک اشخاصی نباشد که برخلاف رویه ملت، برخلاف اسلام، مسائلی داشته باشند. اگر یک همچو اشخاص دیدند، فوراً آنها را از ده کنار بگذارند و نگذارند در بین جوان‌های ما، در بین روستائیان ما، تبلیغات سونی بکنند. ان شاء الله خداوند به همه ملت و به همه کسانی که در این راه تشریک مساعی می‌کنند و این وظیفه اخلاقی - شرعی را ادا می‌کنند، به همه توفیق عنایت کند. همه موفق باشند که در این جهاد شرکت کنند و آن خرابه‌ها را بسازند و برادران خودشان را کمک کنند که شاید هیچ عبادتی بالاتر از این عبادت نباشد، بلکه من می‌خواهم از اشخاص که برای زیارت‌ها، برای مکه معظمه، برای مدینه منوره می‌خواهند بروند، لکن به طور استحباب می‌خواهند بروند، من می‌خواهم از آنها هم تقاضا کنم که شما برای ثواب می‌خواهید بروید مکه مشرف بشوید، می‌خواهید بروید مدینه منوره، عتبات عالیات مشرف بشوید؛ امروز ثوابی بالاتر از اینکه به برادرهای خودتان کمک کنید [نیست] و این سازندگی را همه با هم شروع کنید که ایران خودتان درست ساخته بشود و برادرهای خودتان نجات پیدا بکنند. خداوند به همه شما اجر عنایت می‌کند و همان ثوابی را که شما از زیارت‌ها می‌خواهید خداوند به شما در این جهاد خواهد داد.	فراهم کردن زمینه مشارکت عموم مردم	اهداف
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۸، صفحه ۱۸۲	الف ۱۳۹۴	همین امروز هم پیامش را ما خواهیم داد به همه ملت، که جهاد سازندگی یک کاری است که باید بشود و همه ملت، همه مردم موظفند که در کار شرکت کنند و اگر با همه ملت این کار شروع بشود، ایران بعد از چندی یک ایران آباد ان شاء الله خواهد بود. من از خدای تبارک و تعالی سلامت و سعادت همه شما آقایان را می‌خواهم و متشکرم از شما که از بلاد دور آمدید و در یک اتاق تنگ و تاریکی نشستید و عرق می‌ریزید. ان شاء الله خداوند همه‌تان را تأیید کند.	فراهم کردن زمینه مشارکت عموم مردم	اهداف

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۶۹/۱۰/۱۲	ع الف ۲۰۵۴	همه ملت ایران در شرق و غرب کشور، در استان‌های این منطقه، در استان‌های دیگر، در شهرها و در روستاها، آستین‌ها را بالا زدند، برای این‌که کشورشان را آباد کنند. جوانان - مخصوصاً بچه‌ها که از گذشته پادشان نیست و خبر ندارند - بدانند که در گذشته، نوکران آمریکا بر این مملکت حکومت می‌کردند و گذاشتند این کشور آباد بشود؛ اما حالا مملکت متعلق به مردم و دست خود آنهاست. همه باید برای آبادی کشور ان‌شا‌الله زحمت بکشند. دولت، دستگاه‌های دولتی، جهاد سازندگی و دیگر مسئولان مشغولند، تا ان‌شا‌الله کشور را آباد کنند و آباد هم خواهد شد.	فراهم کردن زمینه مشارکت عموم مردم	اهداف
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۷۰/۰۵/۳۰	ع الف ۲۰۷۴	امروز جهاد بزرگ ملت ایران در هر جا که هستند، این است که سعی کنند این کشور را با عزت و به کمال معنای آبادی و عمران بسازند.	فراهم کردن زمینه مشارکت عموم مردم	اهداف
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۸۶/۰۲/۳۱	ع ش ۲۲۰۱	اردوهای جهادی دانشجویی بسیار کار خوبی است و یکی از شعبه‌های کمک به دولت است.	حفظ نظم و عدم اختلال در امور اداری کشور	شرایط و الزامات
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۰، صفحه ۳۸۱	ر ش ۱۰۹۱	اصلاح مملکت در گرو آرامش من امیدوارم که این ملت با همین بیداری و یک قدری اغماض کردن از مشکلات، یک قدری توجه به اینکه کار باید با تدریج انجام بگیرد، کار باید با یک قدری حوصله، یک قدری صبر، یک قدری توجه به اینکه مشکلات کم نیست، زیاد است [انجام شود] نباید هر قشری‌هی فکر کنند که یک مشکلاتی ما داریم، چرا الان درست نمی‌شود. این اسباب این می‌شود که نتوانند آنهایی که می‌خواهند رفع مشکلات را بکنند، نتوانند رفع بکنند.	حفظ نظم و عدم اختلال در امور اداری کشور	شرایط و الزامات
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۳، صفحه ۱۳۴	ر ش ۱۱۳۱	این را من به همه مسلمینی که در همه جا هستند عرض می‌کنم و به خصوص به ملت شریف اسلام از هر طبقه‌ای هستند، اگر بنا باشد که در قوای انتظامی، قوای مسلح، در ارتش نظام نباشد و بخواهد هر کسی به خیال خودش عمل بکند و سلسله مراتب را ملاحظه نکند این یک امری است برخلاف مقرر اسلام است؛ حکمی است که اسلام کرده است که باید این نظم محفوظ باشد، باید مراتب محفوظ باشد و این طور نباشد که هر کس هر طوری دلش بخواهد تضعیف قوای انتظامی را، ارتش را، ژاندارمری را و سایر قوای مسلح مثل پاسداران را. همان طوری که همه ملت موظفند که این قوای انتظامی را حفظ کنند و پشتیبانی کنند و نظم را مراعات کنند و دخالت در امور نظام نکنند، خود نظامی‌ها هم و خود اشخاصی که در قوای انتظامی هستند باید مقررات را حفظ بکنند و از فرماندهان خودشان فرمانبرداری کنند. هم جهاد سازندگی باید مقررات را حفظ بکنند و هم کسان دیگری که در هر جا مشغول کاری هستند، این طور نباشد که جهاد سازندگی دخالت در یک امر دیگری که وظیفه او نیست بکند، یا مثلاً پاسدارها دخالت در یک امری که در وظیفه آنها نیست بکنند، یا ارتشی‌ها این طور، یا دیگران در ارتش دخالت بکنند، یا دیگران در ژاندارمری دخالت بکنند. باید هر نهادی روی همان مقرراتی که دارد عمل بکند و امروز این یک مسئله اسلامی است.	حفظ نظم و عدم اختلال در امور اداری کشور	شرایط و الزامات

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۳، صفحه ۱۳۴	ر ش ۱۳۴	اما قضیه جهاد سازندگی که شما آقایان از این جهاد سازندگی هستید و کار پر ارزشی شما دارید، باید توجه داشته باشید که علاوه بر اینکه جهاد سازندگی می‌کنید، جهاد با نفس خودتان هم بکنید. اگر - خدای نخواست - در این جهاد سازندگی یک کاری بشود که برخلاف مصلحت اسلام است، برخلاف مصلحت انقلاب است، اسباب دل‌سردی مردم می‌شود. خدای نخواست، اگر بعضی از اشخاص غافل یک وقت یک عملی بکنند برخلاف مقررات دولت اسلامی و بخواهند یک شلوغ کاری بکنند، اینها جهاد نفس نکرده‌اند و جهاد سازندگی‌شان هم مفید نیست. باید شما آقایانی که یک همچو عمل بسیار شریفی را متکفل هستید و ارزشمند است این عمل شما پیش اسلام، باید توجه بکنید که آن اخلاق اسلامی که اخوت اسلامی است و برادری است و برابری است، این را ملاحظه کنید و مبدا یک وقت در یک جایی برخلاف مقررات و برخلاف نظم عمل بکنید. این یک امری است، برای همه کشور ما هست، برای همه نهادهای کشور ما هست که باید انتظام و نظم را و مقررات جمهوری اسلامی و مقررات حکومت اسلامی را باید موبه‌موب دریافت کنند و موبه‌موب عمل کنند و برخلاف مقررات عمل نکنند. این یک مطلب اسلامی است. حکومت حالا مثل حکومت زمان شاه مخلوع نیست که اگر تخلف بکنید، این جز، فضایل شما می‌شود. حالا اگر تخلف از احکام حکومت اسلامی بکنید، این جز، ذایل است، این رذیله است، این پیش خدا صحیح نیست. در اسلام باید نظم مقرر باشد.	حفظ نظم و عدم اختلال در امور اداری کشور	شرایط و الزامات
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۳، صفحه ۴۳۷	ر ش ۱۱۱۲	و من از ائمه جمعه در همه بلاد می‌خواهم و علمایی که هم در آن بلاد هستند همراهی کنند و گروه‌هایی را تعیین کنند برای رسیدگی به این امور، رسیدگی به حال این افرادی که می‌خواهند آشوب درست کنند، رسیدگی به حال دادگاه‌ها و احکامی که از دادگاه‌ها صادر می‌شود. چه بسا اشخاصی هستند که اطلاع قضایی ندارند و خودشان را به‌طور قاطع وارد کردند در قضا، قضا شرط دارد و باید نصب بشود از طرف علمایی که بزرگ هستند. این طور نیست که هر کس هر جا برود قضا را متکفل بشود و حکم بدهد و حکم قتل بدهد و حکم چه بدهد. اینها باید شما آقایانی که در بلاد هستید، خودتان رسیدگی کنید افرادی که از این جناح‌های منحرف وارد شدند در این ارگان‌ها، در قضا، در تقسیم اراضی، در جهاد سازندگی، در همه اینها، افرادی را متعهد، مطلع، بی‌طرف، این افراد را تعیین کنید تا اینکه اینها بر و ندر رسیدگی بکنند و به شما گزارش بدهند و در صدد تصحیح برآیند. اگر ما بنشینیم اینجا، هر چه می‌شود در هر جا، هر کس هر کاری می‌خواهد بکند ما اعتنا به آن نکنیم، این فاجعه به بار می‌آورد بعدها. باید شما خودتان بنشینید این کار را بکنید. این یک چیزی است که می‌خواهند تمام آن چیزهایی که فاسد است به گردن روحانیون و به گردن دولت اسلامی بیندازند و روحانیون و دولت و مجلس و همه اینها را از نظر مردم بیندازند و مشوه کنند. شما باید بیدار باشید، جلوگیری کنید از این معنا.	نظارت روحانیون و مردم	شرایط و الزامات
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۲، صفحه ۴۶۹	ر ش ۱۱۶۲	خوب، یک دست‌های جهاد سازندگی است. بسیار خوب، بسیار خوب است و از اول هم همین معنا بود و خیلی هم زحمت می‌کشند و خیلی هم اجر می‌برند، اما در بین همین جهاد سازندگی، یک افرادی پیدا می‌شوند که برخلاف موازین قانونی اسلامی، برخلاف مقررات دولتی و اسلامی، یک کارهایی انجام می‌دهند که مردم صدایشان بلند شود که این جهاد سازندگی دارد پدر ما را در می‌آورد. همین امروز هم یکی از علمای مشهد به من این را می‌گفت. شناسید صالح و فاسد را، شناسید مفسد و مصلح را، شناسید. لزوم هوشیاری ملت در مقابل نفوذی‌ها و منافقین توجه داشته باشید که دارد خلاف می‌کند به اسم اسلام، کی دارد خرابکاری می‌کند به اسم اسلام؛ اگر عمامه سرش است بزندش کنار، خود معممین بزندشان کنار؛ اگر توی پاسدارهاست، پاسدارهای مسلح مسلم - اسلامی - که همه زحمت را به عهده دارند بزندشان کنار.	نظارت روحانیون و مردم	شرایط و الزامات

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۲۳، صفحه ۵۹۳	ر ش ۲۷۲	جناب مستطاب ثقه الاسلام و المسلمین آقای حاج شیخ علی‌اکبر نوری - دامت افاضاته بدین وسیله جنابعالی به‌عنوان نماینده روحانیت در ستاد مرکزی جهاد سازندگی منصوب می‌شوید و مأموریت دارید از نزدیک در تصمیم‌گیری و انجام کارها نظارت داشته باشید و در نصب و اعزام روحانیون محترمی که بدین منظور لازم است شرکت داشته باشند اقدام نمایید و در هر مورد مصلحت می‌دانید کارها را با مشورت افراد ذیصلاح انجام دهید. از خدای تعالی موفقیت جنابعالی را خواستارم.	نظارت روحانیون و مردم	شرایط و الزامات
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۵، صفحه ۴۶۲	ر ش ۱۳۸۲	جناب حجت الاسلام آقای حاج شیخ عبدالله نوری - دامت افاضاته از آنجاکه جناب حجت الاسلام آقای ناطق‌نوری اطلاع دادند که با اشتغال در وزارت کشور آن طور که شایسته است به امور جهاد نمی‌رسند، جنابعالی را نماینده خود در جهاد سازندگی کل کشور قرار می‌دهم تا با شرکت در جلسات شورای مرکزی جهاد، اینجانب را از تصمیم‌گیری‌های کلی آنان مطلع نمایید. امیدوارم با دقت کامل، حرکت این نهاد انقلابی را در سراسر ایران زیر نظر گرفته و در صورت انحراف، قاطعانه با آن برخورد نمایید. لازم است اعضای محترم این نهاد عزیز همکاری‌های لازم را با شما داشته باشند. موفقیت همه را در هر چه اسلامی‌تر کردن این نهاد از خداوند متعال خواستارم.	نظارت روحانیون و مردم	شرایط و الزامات
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۰، صفحه ۳۹	ر ک ۱۰۶۱	وقتی چشم این کشاورزها بیفتد که یک عده زن‌ها از توی خانه‌هایشان در آمدند، کسانی که خوب هیچ اهل این کار نبودند که بروند در جهاد سازندگی و بروند با رعیت‌ها شرکت کنند در درو، وقتی که ببینند اینها که یک همچو جمعیتی، زن‌ها آمدند برایشان دارند کمک می‌کنند، این ارزشش پیش آنها خیلی زیاد است. واقع ارزش هم زیاد است ولو کارش کم است، نمی‌تواند یک زن یک کار مثبت زیادی انجام بدهد، لکن ارزش زیاد است، کارهایی که الان می‌شود کارهای ارزش‌داری است. در نظر من بسیار بعضی از این کارها ارزش‌دار است ولو کم باشد، ارزشش زیاد است؛ یعنی کم‌کم این اسباب این می‌شود که زیاد بشود این و موج پیدا بکند و سرتاسر کشور را بگیرد. تحول فرهنگی ملت شما که به فکر این هستید و بودید به اینکه الان یک فعالیت فرهنگی مثبت انجام بدهید، شما مواجه هستید با یک فرهنگی که از خودتان نبوده است، فرهنگ غیر، تحمیل به ما بوده است. وقتی مواجه با این هستید و حالا به فکر این معنا افتادید که ما فرهنگ غیر را کنار بگذاریم و فرهنگ خودمان را شروع بکنیم، این خودش یک تحولی است، یک چیزی است که خدا این کار را انجام داده است و من از باب اینکه کارها دار یک وضع غیر عادی انجام می‌گیرد، اگر ما، این قدرت را، ملت ما، این قدرت را شکست داد، این یک امر عادی نبود، که ما حساب کنیم یک امر عادی بود و ما جمع شدیم، ما مگر می‌توانستیم؟ این یک امر مهمی که خداوند برای ملت ما انجام داد این بود که همه این سران را متصرف کرد از اینکه با فشار عمل کنند.	انگیزه‌بخشی و ایجاد حس ارزشمندی به محرومان	کارکردها

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۹، صفحه ۴۰۶	رک ۱۱۸۱	گرایش همه اقشار به سازندگی کشور یک تحول دیگری که از این لطیف‌تر است تحول انسانی است که پیدا شد. شاید سابق همچو چیزی نبود که دکترها و تحصیلکرده‌ها و عرض بکنم که اشخاص «نازک‌نارنجی» به اصطلاح ما و اینها یک وقتی فکر این بیفتند که بروند گندم در و کنند! خانم‌ها به فکر این اصلش نمی‌افتادند که یک وقت بروند توی صحرا و کمک کنند به این کشاورزها و زحمت بکشند و عرق بریزند و عشق‌بازی کنند با گندم و جو و زمین. این یک تحول لطیفی بود که در ایران پیدا شد که حتی ایرانی‌های اروپا هم یک دسته آمدند اینجا، از اروپا هم یک دسته آمدند پیش من، گفتند ما آمدمیم برای همین سازندگی. من به آنها گفتم که شما البته نمی‌توانید مثل کشاورزها بروید به آن طور فعالیت کنید؛ لکن این را بدانید که رفتن شما، از اروپا آمدن و رفتن شما به جامعه کشاورزی، قدرت کشاورز را چند برابر می‌کند و حالا به شما دارم عرض می‌کنم که البته آنها کار دیده و کارورزیده هستند و شماها قدرت اینکه مثلاً آن قدری که آنها می‌توانند عمل بکنند ندارید؛ اما این معنا هست که وقتی کشاورز دید که دکتر و تحصیلکرده و مهندس و عرض بکنم اینها آمدند، زن‌های محترم، مردهای محترم، آمدند در آنجا به ایشان کمک می‌کنند، قدرت آنها چند برابر می‌شود. این قدرت می‌آورد و این عمل، عمل بسیار شریفی است و این تحول هم تحول لطیفی است که به غیر دست خدا کسی دیگر نمی‌تواند داشته باشد، نمی‌تواند این را انجام بدهد؛ این تحولات روحی، تحولات انسانی، تعاون، که در ایران پیدا شده است.	انگیزه‌بخشی و ایجاد حس ارزشمندی به محرومان	کارکردها
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۹، صفحه ۵۵۰	رک ۱۲۲۱	آن چیزی که مایه دلخوشی ماست این است که این تحول اسلامی که با دست خدا پیدا شده است و کسی نمی‌توانست یک همچو تحولی ایجاد کند، خصوصاً تحولات روحی که از آمریکا یک عده‌ای جوان چند روز، چند وقت پیش از این آمدند که ما آمدمیم برای همین جهاد سازندگی و برویم به دهات. من به آنها گفتم که خوب، من می‌دانم که شماها اهل اینکه بتوانید با یک قدرتی درو بکنید یا بنایی بکنید یا همچو چیزی را، همچو قدرتی ندارید؛ لکن متوجه باشید که کار شما چه کار ارزنده‌ای است. شما وقتی که از آمریکا آمدید و رفتید در روستای فلان و مردم دیدند که یک دسته از جوان‌های تحصیلکرده آمریکا که شاید بعضی‌شان هم مهندس و بعضی‌شان دکتر باشند آمده‌اند درو می‌خواهند بکنند، این یک روحیه بزرگی به مردم اعطا می‌کند که آن رعیتی که امروز یک جریب را مثلاً درو می‌کرده فردا دو جریب را درو می‌کند،	انگیزه‌بخشی و ایجاد حس ارزشمندی به محرومان	کارکردها
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۹، صفحه ۴۳۲	رک ۱۲۰۱	من از این جهت خوشحالم که یک تحولاتی در این آخر، در این یکی دو سال آخر و خصوصاً در این انقلاب، یک تحولات روحی پیدا شد در این محیط. از آن جمله این قضیه شرکت همه طبقات روشنفکر و دانشمند و طبیب در جهاد سازندگی سابقه ندارد. اینکه مثلاً خانم‌هایی که باید مشغول – فرض کنید – کارهای دیگری باشند وارد بشوند در جهاد سازندگی؛ بروند توی بیابان‌ها گندم بچینند. این یک عملی است که، گرچه البته نه این خانم‌ها و نه شما آقایان کار زیادی نمی‌توانید بکنید، برای اینکه قدرت این را ندارید، رعیت‌ها می‌توانند این کارها را بکنند، اما این یک عملی است که قدرت می‌دهد به این کارگراها. وقتی کارگر دید که یک خانم شهری آمده است دارد برای او کار می‌کند، کارش چند برابر می‌شود؛ قدرتش چند برابر می‌شود. این را کم حساب نکنید. وقتی که آنجا بروید چند تا خوشه گندم را درو بکنید، آن رعیت که در یک روز مثلاً یک جریب زمین را درو می‌کرد فردا دو جریب زمین را [کار می‌کند] قدرت پیدا می‌کند. می‌بیند که ارزش دارد، برای کار خودش ارزش قائل می‌شود. می‌بیند همه طبقات، کسانی که باید در مدارس مشغول تحصیل باشند، در مطب‌ها باشند [حالا] آمده‌اند اینجا و مشغول گندم چیدنند و مشغول کار کردند. این یک روحی به جامعه می‌دهد این تحولات.	انگیزه‌بخشی و ایجاد حس ارزشمندی به محرومان	کارکردها

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۰، صفحه ۴۵۵	رک ۱۱۰۲	این برکتی که از ناحیه انقلاب پیدا شده است که خود ملت مشغول اند، این احساسی که در ملت ما پیدا شده است که باید تعاون کند، باید اعانت کند، این از برکات این انقلاب است. اینها را اصلاً ذکر نمی‌کنند. می‌گویند چی شده، هیچی نشده، اما فرض کنید که یک نفر آدم یا چند نفر آدم حالا دارای قرض هستند، دارای نمی‌دانم چی هستند، می‌گویند خوب، بعد از انقلاب قرض ما ادا نشده. مگر انقلاب که می‌شود باید قرض‌ها ادا بشود؟ بتوانند، ادا می‌کنند. اگر بتوانند، قرض هم ادا می‌کنند، اما این بهانه‌گیری‌ها برای این است که شما را، جوان‌های ما را مایوس کنند. اگر مایوس کنند جوان‌های ما را، این نهضت پیش نرود. کار زیاد شده است و خدمت به مملکت زیاد شده است و این خدمت‌هایی که شمر دم در رأس همه خدمت‌هاست... گاهی وقت‌ها من در تلویزیون می‌بینم خیلی من خوشحال می‌شوم از این روحیه اینها. البته این خانم‌های ضعیف، ضعیف‌البنیه نمی‌توانند بروند یک زمین بزرگی را درو بکنند، لکن حضور آنها در این مزرعه‌ها موجب این می‌شود که خود صاحبان آنجا تقویت می‌شوند و کارهاشان دو چندان می‌شود. این دکترها و مهندسین و تحصیلکرده‌ها و اینها که وارد می‌شوند در یک جایی و مشغول می‌شوند به ساختمان یک چیزی و مشغول می‌شوند به کار یک چیزی، اینها اسباب این می‌شود که خود آن اهالی آنجا هم به کار واداشته می‌شوند، کار زیاد شده. اینها کارهایی است که در سطح مملکت دارد می‌شود و شده است، لکن این بی‌انصاف‌ها می‌خواهند مایوس کنند شما را، یاس ایجاد کنند. تا اینکه به واسطه ایجاد یاس، هی کم‌کم دست بردارند از کار و بگویند که کاری نشده. خوب، تبلیغات تاثیر دارد در انسان.	افزایش مسئولیت‌پذیری و حسن تعاون انقلابی	کارکردها
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۱، صفحات ۷۰ و ۶۹	رک ۱۴۰۲	آنکه مرا بیشتر خوشحال می‌کند این است که می‌بینم یک حسن تعاونی بین ملت پیدا شده است که با آن حسن تعاون همه قشرها مشغول به یک کاری هستند. البته در مقابل آن کارها یک قشرهای دیگری هم مشغول خرابکاری هستند. معذک بسیاری از قشرها در جاهای دیگر و قم را هم شنیدم که از همه جا شاید بهتر باشد و قم همان طوری که - به حسب روایات ما - علم از قم به جاهای دیگر منتشر می‌شود همان طور در نهضت هم قیام از قم تقریباً شروع شد به همه جا. هم کمک کردند در این قضیه امیدوارم که قم باز برای سایر جاها الگو باشد و از زحمات شما بسیار متشکرم و من خیلی خوشحال می‌شوم وقتی که می‌بینم در این بیابان‌ها، در این محالی که محال ساختمان است، اشخاص مختلفی که از مدارس رفتند، از جاهای دیگر رفتند، مشغول هستند؛ هم خانم‌ها و هم آقایان و این مایه یک امیدواری است که انشاءالله این مسائل به طور شایسته عمل بشود و مهم‌تر این است که مسائل آن طوری که دلخواه شرع مقدس است عمل بشود. یعنی هر کس در هر جا هست مقید باشد که کارهایش را که می‌کند آن طوری که خدا فرموده بکند، گاهی وقت‌هاست که از بعضی جوان‌ها؛ جوان‌های مثلاً پاسدار، جوان‌هایی که اطراف کمیته‌ها هستند، برای خدا می‌خواهند یک کاری بکنند، لکن راه را نمی‌دانند. یک چیزی که برخلاف رضای خداست، برای خدا خیال می‌کنند دارند می‌کنند. مهم این است که ما مسائل مان را منطبق کنیم با خواست‌های شرع مقدس. ارزش همکاری و مساعدت این کاری که الان شما دارید می‌کنید ارزشمند است. یکی از ناحیه اینکه خود اعانت به مردم و به برادرها، یک ارزشی دارد که شاید ارزش عبادت را داشته باشد و یکی اینکه اصل آمدن یک دست‌های که کارشان این کار نبوده است و جاهای دیگر، مثلاً یک جاهای رفاهی بودند، آمدند در این میدان و زحمت کشیدند. این ارزشش از آن عمل هم بالاتر است.	افزایش مسئولیت‌پذیری و حسن تعاون انقلابی	کارکردها
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۷/۰۷/۱۲	عک ۲۵۱۳	امروز در حدود ۱۰ هزار هسته گروه‌های جهادی در سرتاسر کشور مشغولند که اینها در واقع مژده آینده کشورند، سرمایه عظیمی هستند برای آینده کشور؛ مشغول کارند، مشغول تلاشند؛ شاید صدها هزار کار مهم مربوط به طبقات ضعیف را در نقاط دور دست کشور، اینها انجام داده‌اند و دارند انجام می‌دهند؛ کارهای ریز و درشت - به حسب نیازهایی که مردم دارند - این یک سرمایه عظیمی است برای کشور.	امیدآفرینی	کارکردها

فرمایشات	سند	کد	متن فیش	مضمون پایه	مضمون سازمان‌دهنده
امام خمینی (ره)	صحیفه امام، جلد ۱۰، صفحه ۳۸	ر ک ۱۰۵۳	تحول روحی جوانان در نهضت اسلامی این اجمالی است از این تفصیل ۵۰ سال که موفق هم خوب شدند و جوان‌های ما را هم خوب تباه کردند و اگر به این متوال می‌رفت، باید ما دیگر مایوس باشیم از همه چیز. لکن خداوند خواست که به داد این مملکت برسد. این خواست خدا بود و یک قدرت ما فوق الطبیعه، هیچ قدرتی نمی‌توانست یک همچو چیزی که در ظرف پنجاه و چند سال اقلاً و به حسب واقع در طول تاریخ، این مملکت را به یک جور دیگر در دست کرده بودند و این مرد و زن را یک جور دیگری در دست‌شان کرده بودند و تربیت کرده بودند، هیچ قدرتی نمی‌توانست که در ظرف مثلاً یک سال، یک سال و کمتری یا بیشتر، همچو تحولی درست کند. همچو تحولی که الان هر جابروید می‌بینید که انسان‌هایش غیر آن انسان‌هایی‌اند که بودند. همین جوان‌هایی که آن وقت کشیده می‌شدند طرف شمیران و آن قضایای شمیران، حالا کشیده می‌شوند طرف جاهایی که جهاد سازندگی است. همین، همین جوان‌ها. همان زن‌هایی که آن وقت - هیچ - بی‌تفاوت بودند راجع به کشور خودشان، راجع به همه چیز، همین‌ها هم وارد شدند در میدان و دیدیم که خوب هم می‌توانند انجام وظیفه بکنند. این یک تحول روحی بود که با دست خدای تبارک و تعالی و اراده خدای تبارک و تعالی برای نجات ملت ما آمد و ما متحول شدیم از یک صورتی که آن طور بود به یک صورت دیگری. از آمریکای یک عده جوان، چند روز، چند وقت پیش از این، آمده بودند که ما آمدیم برای جهاد سازندگی، این یک تحولی است.	امیدآفرینی	کارکردها
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۲/۰۲/۱۱	ع ک ۳۳۶	جهاد مداوم، نیاز همه است. همه پیشرفت‌ها، همه تمدن‌سازی‌ها، به برکت مجاهدت دائم شده است. مجاهدت دائم هم همه‌اش به معنای رنج کشیدن نیست. جهاد، شوق آفرین است. جهاد، شادی و نشاط آفرین است. امروز که نیاز به این جهاد داریم، کسی بیاید به تنبلی و کسالت و انزوا و بیکاری و بیکارگی دعوت کند، اینها می‌شود کفران نعمت الهی؛ «الم تر الی الذین بدلوا نعمت الله کفراً و احلوا قومهم دار البوار»؛ این نباید بشود.	امیدآفرینی	کارکردها
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۱/۰۵/۱۶	ع ک ۴۳۰	وقتی کسی جزو اردوهای جهادی است، به مناطق محروم سرکشی می‌کند، واقعیت‌ها را به چشم می‌بیند، طبعاً تفکر پیگیری اقتصاد عدالت‌محور در او اینجور زنده می‌شود؛ این برای همه ما درس است. باید با قشرهای مختلف جامعه مرتبط شد تا مسائل آنها را لمس کرد؛ این در تصمیم‌گیری ما، در نگاه ما به مسائل گوناگون کشور اثر می‌گذارد.	آگاهی از وضع مستضعفین	کارکردها
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۵/۰۷/۲۸	ع ک ۴۲۲	حضور شما بچه‌های نخبه در اردوهای جهادی، شما را با اوضاع کشورتان، با قشرها، با وظایف سنگینی که بر عهده همه ما هست و با کم‌کاری‌های ما در طول این سال‌های بعد از انقلاب آشنا می‌کند و حرکت می‌دهد؛ خون در رگ‌های انسان با حضور در یک چنین جاهایی جریان پیدا می‌کند.	آگاهی از وضع مستضعفین	کارکردها
رهبر شهید انقلاب اسلامی	بیانات در تاریخ ۱۳۹۵/۰۷/۲۸	ع ک ۴۳۴	یکی از چیزهایی... که می‌تواند خیلی مفید باشد، برگزاری اردوهای جهادی برای نخبگان است. این اردوهای جهادی خیلی چیزهای بارزشی است؛ حضور بچه‌های نخبه در اینجاها اولاً شما را با اوضاع کشورتان آشنا می‌کند، با قشرها آشنا می‌کند، شما را با وظایف سنگینی که بر عهده همه ما هست آشنا می‌کند، شما را با کم‌کاری‌های ما در طول این سال‌های بعد از انقلاب آشنا می‌کند - یک جاهایی واقعاً ما کم‌کاری داشتیم - و حرکت می‌دهد؛ این خون در رگ‌های انسان با حضور در یک چنین جاهایی جریان پیدا می‌کند.	آگاهی از وضع مستضعفین	کارکردها

منابع و مأخذ

- [۱] گزارش کارشناسی طرح ادغام وزارتین جهاد سازندگی و کشاورزی، دفتر بررسی‌های حقوقی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۵۰۹، ۱۳۷۵.
- [۲] گزارش کارشناسی ضرورت ادغام وزارتخانه‌های کشاورزی و جهاد سازندگی، دفتر مطالعات زیربنایی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۵۷۸۹، ۱۳۷۹.
- [۳] ورمزیاری، حجت و بابایی، محسن. بازنگری در نظام مدیریت و سیاستگذاری توسعه روستایی، مبتنی بر ویژگی‌ها و تجارب جهاد سازندگی. گزارش کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۶۸۰۴، ۱۳۹۸.
- [۴] ورمزیاری، حجت و بابایی، محسن. ضرورت سازماندهی حرکت‌های جهادی در کشور در مسیر توسعه روستایی و عشایری. گزارش کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۹۲۰۴، ۱۴۰۲.
- [۵] ترابی، ناصر و همکاران. ارزیابی جریان‌های جهادی در کشور (با تأکید بر گروه‌های جهادی). گزارش کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۹۳۴۵، ۱۴۰۲.
- [۶] ردادی، محسن. بررسی لایحه برنامه هفتم توسعه (۱۸): تحلیل جایگاه گروه‌های جهادی و بسیج سازندگی. گزارش کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۹۰۷۰، ۱۴۰۲.
- [۷] ردادی، محسن. قانون و فعالیت‌های جهادی (مطالعه موردی: تغییرات الگوی حکمرانی در زمینه قانونگذاری). گزارش کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۲۰۲۸۲، ۱۴۰۳.
- [۸] لایحه قانونی تخصیص مبلغی به صورت تنخواه گردان برای اجرای طرح جهاد سازندگی، ۱۳۵۸/۳/۲۷، مصوب شورای انقلاب اسلامی.
- [۹] لایحه قانونی تأمین اعتبار برای اجرای طرح‌ها و فعالیت‌های جهاد سازندگی، ۱۳۵۸/۵/۲۱، مصوب شورای انقلاب اسلامی.
- [۱۰] اساسنامه طرح جهاد سازندگی روستاها، ۱۳۵۸/۶/۲۷، شورای انقلاب اسلامی.
- [۱۱] قانون مقررات مالی، اداری، استخدامی و تشکیلات جهاد سازندگی، ۱۳۶۷/۱/۲۳، مصوب مجلس شورای اسلامی.
- [۱۲] قانون تشکیل وزارت جهاد سازندگی، ۱۳۶۲/۹/۸، مجلس شورای اسلامی.
- [۱۳] قانون تفکیک وظایف وزارتخانه‌های کشاورزی و جهاد سازندگی، ۱۳۶۹/۶/۱۱، مصوب مجلس شورای اسلامی.
- [۱۴] قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۷۹/۱۰/۶، مصوب مجلس شورای اسلامی.
- [۱۵] قانون اصلاح اختیارات سازمان بسیج سازندگی نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۸۶/۱۱/۲، مصوب مجلس شورای اسلامی.
- [۱۶] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۲/۱۲/۱۵.
- [۱۷] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در خطبه‌های نماز جمعه، ۱۳۷۸/۵/۸.
- [۱۸] امام خمینی (ره)، صحیفه امام (ره)، جلد ۱۲. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۵.
- [۱۹] امام خمینی (ره)، صحیفه امام (ره)، جلد ۱۶. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۵.
- [۲۰] امام خمینی (ره)، صحیفه امام (ره)، جلد ۱۷. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۵.
- [۲۱] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در دیدار مداحان اهل بیت علیهم السلام، ۱۴۰۰/۱۱/۳.
- [۲۲] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در بازدید از پژوهشکده رویان، ۱۳۸۶/۴/۲۵.
- [۲۳] امام خمینی (ره)، صحیفه امام (ره)، جلد ۱۳. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۵.
- [۲۴] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت، ۱۳۹۲/۶/۶.
- [۲۵] رهبر شهید انقلاب اسلامی، گزیده‌ای از بیانات در دیدار نخبگان و دانشجویان بسیجی مدال آور دانشگاه شریف، ۱۳۹۵/۱۰/۱۳.
- [۲۶] امام خمینی (ره)، صحیفه امام (ره)، جلد ۲۱. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۵.

- [۲۷] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در دیدار کشاورزان. ۱۳۸۴/۱۰/۱۴.
- [۲۸] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در دیدار نماینده ولی فقیه، وزیر و جمعی از کارکنان جهاد سازندگی سراسر کشور ۱۳۶۸/۳/۲۰.
- [۲۹] امام خمینی (ره)، صحیفه امام (ره)، جلد ۹. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
- [۳۰] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در دیدار شرکت کنندگان در نهمین همایش ملی «تخبگان فردا». ۱۳۹۴/۷/۲۲.
- [۳۱] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در دیدار مردم خرم‌آباد. ۱۳۷۰/۵/۳۰.
- [۳۲] رهبر شهید انقلاب اسلامی، پیام نوروزی رهبر معظم انقلاب اسلامی به مناسبت حلول سال ۱۳۷۲ هجری. ۱۳۷۲/۱/۱.
- [۳۳] امام خمینی (ره)، صحیفه امام (ره)، جلد ۱۰. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۵.
- [۳۴] امام خمینی (ره)، صحیفه امام (ره)، جلد ۱۱. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۵.
- [۳۵] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در دیدار جهادگران بسیج سازندگی. ۱۳۸۹/۶/۳۱.
- [۳۶] امام خمینی (ره)، صحیفه امام (ره)، جلد ۱۵. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۵.
- [۳۷] امام خمینی (ره)، صحیفه امام (ره)، جلد ۱۸. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۵.
- [۳۸] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در دیدار جمعی از مسئولان جهاد سازندگی. ۱۳۷۷/۷/۱۵.
- [۳۹] امام خمینی (ره)، صحیفه امام (ره). تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۵.
- [۴۰] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در دیدار مردم ساری. ۱۳۷۴/۷/۲۲.
- [۴۱] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در دیدار اعضای بسیج دانشجویی دانشگاه‌ها. ۱۳۸۶/۲/۳۱.
- [۴۲] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در دیدار جمعی از کشاورزان. ۱۳۸۲/۱۰/۱۴.
- [۴۳] امام خمینی (ره)، صحیفه امام (ره). تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۵.
- [۴۴] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در همایش ده‌ها هزار نفری «خدمت بسیجیان» در ورزشگاه آزادی. ۱۳۹۷/۷/۱۲.
- [۴۵] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان. ۱۳۹۵/۴/۱۲.
- [۴۶] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در دیدار دانشجویان. ۱۳۹۱/۵/۱۶.
- [۴۷] رهبر شهید انقلاب اسلامی، بیانات در دیدار نخبگان علمی جوان. ۱۳۹۵/۷/۲۸.
- [۴۸] دفاع پرس ۱۴۰۰، تارنما:

<https://dnws.ir/00225k>

[۴۹] قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۷-۱۴۰۳)، دسترسی در:

<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/1809128>

[50] Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.

[51] King, N. (2004). Using templates in the thematic analysis of text. In C. Cassell & G. Symon (Eds.), *Essential guide to qualitative methods in organizational research* (pp. 256-270). Sage.

[52] Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.

عنوان: اصول سیاستگذاری برای گروه‌های جهادی براساس اندیشه امام‌راحل و امام شهید انقلاب اسلامی

DOI: <https://doi.org/10.22034/mrc.report.21791>

Permanent Link: https://report.mrc.ir/article_11827.html

Publisher: Islamic Parliament Research Center of Iran

گزیده سیاستی

در اندیشه رهبران انقلاب اسلامی، گروه‌های جهادی باید براساس اصول مردم‌بنیانی، حفظ هویت انقلابی، استقلال از دولت و نهادها، قانونمندی تسهیلگر، تقویت خودسازی و تربیت نیروهای مؤمن سامان یابند.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۵۸۵۵-۱۵۸۷۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir